

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(İSPANYOL DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI**

**MIGUEL DE UNAMUNO'NUN SİS'İ İLE SABAHATTİN ALİ'NİN KÜRK
MANTOLU MADONNA ADLI YAPITLARINDA VAROLUŞSAL BİR BİÇİM
OLARAK AŞK KAVRAMI**

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep KAYACIK

Ankara-2016

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(İSPANYOL DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI**

**MIGUEL DE UNAMUNO'NUN SİS'İ İLE SABAHATTİN ALİ'NİN KÜRK
MANTOLU MADONNA ADLI YAPITLARINDA VAROLUŞSAL BİR BİÇİM
OLARAK AŞK KAVRAMI**

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep KAYACIK

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hale Gökmar TOLEDO**

Ankara-2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (İSPANYOL DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

MIGUEL DE UNAMUNO'NUN SİS'İ İLE SABAHATTİN ALİ'NİN KÜRK
MANTOLU MADONNA ADLI YAPITLARINDA VAROLUŞSAL BİR BİÇİM
OLARAK AŞK KAVRAMI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hale Gökmar TOLEDO

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....

.....
.....
.....

Tez Sınav Tarihi

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (Tarih)

Zeynep KAYACIK

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

ÖNSÖZ.....	6
1.GİRİŞ.....	7
1.1. 1900-1940 Yılları Arası Türk Tarihine ve Türk Romanına Genel Bakış.....	9
1.2. 1900-1936 Yılları Arası İspanyol Tarihine ve İspanyol Romanına Genel Bakış...	17
2.VAROLUŞÇULUK FELSEFESİ	27
3. SABAHATTİN ALİ VE MIGUEL DE UNAMUNO.....	32
3.1. Sabahattin Ali'nin Yaşam Öyküsü.....	32
3.2. Miguel De Unamuno'nun Yaşam Öyküsü.....	42
3.3.Kürk Mantolu Madonna ve Sis Adlı Yapıtlarda Varoluşsal Bir Biçim Olarak Aşk Kavramı.....	52
SONUÇ.....	100
ÖZET.....	102
ABSTRACT.....	104
KAYNAKÇA.....	105

KISALTMALAR

age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
agt.	: Adı geçen tez
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
ev:	: Çevirmen
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Türk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Sabahattin Ali ve İspanyol edebiyatının en önemli temsilcilerinden Miguel de Unamuno hakkında bilgi verilmeye çalışılmış, ardından her iki yazarın yaşadıkları dönemler ve etkilendiklerini düşündüğümüz Varoluşçuluk felsefesi üzerinde durulmuş ve *Kürk Mantolu Madonna* (1941) ile *Sis* (1918) adlı yapıtlar karşılaştırmalı edebiyat bilimi çerçevesinde ele alınmış, ortak motifleri incelenmeye çalışılmıştır.

Tezin başlangıç bölümünde Sabahattin Ali'nin ve Miguel de Unamuno'nun yaşadığı dönemler siyasi ve sosyal açıdan değerlendirilmiş, kültürel ve edebi açıdan da bilgilere yer verilmiştir. Özellikle birbirinden uzak coğrafyalarda yaşamış bu iki yazarın eserlerinin incelenmesindeki amaç, her iki yazarın eserlerinin birbirine konu olarak oldukça önemli bir benzerlik gösterdiğini ve yazarların varoluşçuluk felsefesinden etkilendiğini düşündüğümüzden kaynaklanmaktadır. Böyle bir araştırmanın İspanyol Edebiyatı ve Türk Edebiyatı arasındaki bağları artırmasına hizmet edeceği inancını taşıyoruz.

Bu araştırmam sırasında benden yardımlarını esirgemeyen ve her türlü desteği veren tez danışmanım Prof. Dr. Hale Gökner Toledo 'ya ve bana tezi yazarken hep destek olan eşim Yasin Kayacık'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Zeynep Kayacık

1. GİRİŞ

Roman konumu ve önemi göz önüne alındığında yeni bir devletin inşasında ya da çalkantılı dönemler yaşayan ülkelerde halkın bilinçlenmesi için edebiyatın içinde daha özel ve önemli bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz. Bir ülkenin refaha ulaşmasında milletin sadece fiziksel sınırları genişletmekle kalmayıp aynı doğrultuda zihinsel sınırlarını da genişletmesi zaruri bir adımdır. Dil bir milli kültürün doğuşu için gerekli olan genişletilmiş iletişim alanları üretirken, edebiyat da milletin kimliği hakkında hikayeler yaratmaktadır. Edebiyat milletin kendini yansıttığı bir aynası olarak değerlendirilerek hem bir milletin tezahürü hem de millet oluşturma sürecinin parçası olarak ele alınmıştır. Böylece bir anlamda bir milletin günlüğü olarak nitelendirilebilecek edebiyat onun geçmişinin, şimdisinin ve geleceğinin hikayesini anlatmıştır. Edebiyat kültürel kimliklerin üretilmesinde olumlu bir etken olduğundan entelektüeller de milli edebiyat üretmek için bilinçli bir çaba içine girmişlerdir.¹

Tanzimat'la başlayan yenilik hareketlerinin Türk edebiyatına yansıdığını gösteren en tipik ürünlerden biri roman türüdür. Doğrudan doğruya Batıdan aldığımız edebi türlerden olan roman, hikaye, tiyatro dramatik yapıları itibarıyla sosyal ve siyasi değişmelerle yakından ilgilidir. Avrupa'da roman, Fransız İhtilali'nden sonra Fransa'daki sosyal ve siyasi değişimin cemiyyet ve insan üzerine etkilerini işleyen bir edebi tür olarak kendisini göstermiştir. Fransız İhtilali öncesi de romanın başarılı örnekleri görülmeye başlamakla birlikte yaygın olarak benimsenmesinin 1798'dan sonraya denk geldiğini söyleyebiliriz. Balzac'ın romanlarının Fransız toplumunun

¹ Gregory Judanis, **Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür**, Çev: Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul, 1998, s. 77.

sosyal bir laboratuarı kabul edilmesi, bu görüşümüzü belgelemektedir. Sanayileşmenin Avrupa insanı üzerindeki etkilerinin Zola ve Dickens'ın romanlarında yaşaması bu türün insan, aile, toplum açısından önemini göstermesi bakımından son derece ilgi çekicidir.² Ancak ülkemizde roman Avrupa'da olduğu gibi toplumsal koşullar sonucu doğmuş bir anlatı türü değildir.

İşte tam bu düzlemde ele aldığımız yukarıda adı geçen iki yazardan biri Türk edebiyatının diğeri ise İspanyol edebiyatının önemli ustalarıdır. Türkiye ve İspanya, Avrupa'yı iki ucundan yakalamış, bir zamanlar eşit güçte inançlar adına aynı denizde birbirlerine karşı egemenlik savaşı vermiş, yeryüzünün aynı bölgelerini aralarında paylaşmış, aynı geçmişe sadık kalmış, yeryüzünün aynı bölgelerini aralarında paylaşmış, aynı geçmişe sadık kalmış, aynı dönemde benzer sebeplerle iflas etmiş iki ülkedir.³ Bu çalışmada iki ülke edebiyatının büyük kalemlerinden olan S. Ali'nin Kürk Mantolu Madonna'sı ve M. De Unamuno'nun Sis adlı romanlarını karşılaştırmalı edebiyat bilimi çerçevesinde varoluşçuluk felsefesine de dayanarak incelenmesi hedeflenmiştir. Böyle bir çalışma yapmaktaki amacımız iki ülke edebiyatları arasında kurulan ortak kültür zincirine bir katkı da bizim bulunmak istememizdendir.

Türk edebiyatında Anadolu kavramı çok yeni ve farklı bir mana taşır. Çünkü Anadolu sadece bir toprak parçası değil, bir ideal olarak ele alınmıştır. Cumhuriyet'in ilanına kadar İstanbul'da yaşayan, eserlerinde hep İstanbul'u konu edinen ve Anadolu'yu ve Anadolu insanını görmezden gelen, Milli Mücadele döneminde

² Yalçın Alemdar, **Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1920-1946)**, Akçay Yayınları, Ankara, 2002, s. 18.

³ Gül Işık, **İspanya Bir Başka Avrupa**, Metis Yayınları, İstanbul, 1991, s. 9.

hürriyetlerini ve memleketlerini kaybetmemek için canları pahasına savaşıyor, yok olmuş bir ülkenin küllerinden yeni bir devlet yaratılmasında en büyük payları olan Anadolu insanını nihayet fark eder aydınlar. İspanyol edebiyatına baktığımızda ise bu doğrultuda 'kentsoylu/sanatçı diyalektiği içinde taşraya yakınlaşarak birey-insanı toplumsal çevresiyle bir bütün olarak ele alan ve onların sorunlarına yapıtlarıyla ayna tutmayı ilke edinen yüzyıl ortası İspanyol yazarlarını⁴ görürüz. Kırsal bölgeler ve kentlerin varoluşları uzamsal düzlemde aynılık olarak her iki ülke edebiyatının yapıtlarında belirginleşir. Toprak sahibi ağaların karşısında ezilen topraksız köylülerin kötü yaşam koşullarını düzeltmek için köyden kente göç etmenin bir umar olduğunu düşünen, ancak bu kez de hiç tanımadıkları, yabancıları oldukları bir okyanusta çoğunlukla boğulmaya zorunlu insanların iki ülkede de aynı yazgıyı paylaştıkları gözlemlenir.⁵

1.1. 1900-1940 Yılları Arası Türk Tarihine ve Türk Romanına Genel Bakış

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı içinde romanı genel hatları ile değerlendirdiğimizde belirli zaman dilimlerinde bazı özellikler göze çarpmaktadır. Türk romancılığının Tanzimat dönemi ile başladığını hatırlayarak hareket ettiğimizde Cumhuriyet'in öncesinde başlayan döneme *Edebiyat-ı Cedide*⁶ (1896-1901) adının verildiğine tanık olmaktadır. Başlıca romancıları arasında Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Hikmet, Saffeti Ziya gibi isimler sayılmaktadır. Dönem II. Abdülhamit'in baskısı ile ağır kitap ve yayın yasakları

⁴ Nil Ünsal, *Sabahattin Ali'nin Kuyucaklı Yusuf'u ile Camilo Jose Cela'nın Pascual Duarte'nin Ailesi Üzerine İzleksi bir inceleme*, Littera, Cilt no:13, Ankara, 2003, s. 27.

⁵ a.g.m., s. 27.

⁶ Edebiyat-ı Cedide veya bilinen diğer ismiyle Servet-i Fünun Edebiyatı, II. Abdülhamid döneminde, Servet-i Fünun adlı derginin çevresinde toplanan sanatçıların Batı etkisinde geliştirdikleri bir edebiyat hareketidir. Bu hareket 1896'dan1901'e kadar etkili olmuştur.

altında yaşandığı için bu dönemin yazarları daha çok sakıncasız sayılabilecek konuları inceleyerek toplumsal eleştiriden uzak kalmayı tercih etmişlerdir. Hüseyin Rahmi Gürpınar, Saffet Nezih ve Vecihi gibi yazarlar ise Edebiyat-ı Cedide topluluğunun dışında kalmıştır. ⁷

İkinci olarak (1911- 1923) yılları arasında ikinci Meşrutiyet'in ilanının ardından Selanik'te Genç Kalemler dergisi adı altında bir araya gelen Milli Edebiyat akımı karşımıza çıkmaktadır. Dilimizin Arapça ve Farsçanın etkisinden kurtularak halkın anlayabileceği düzeyde eserler verilmesinden yanaydılar. Bu dönemde, Batı edebiyatında kullanılan teknik ve yöntemlerden yararlanılarak yerli kaynaklara dönüldüğü ve bugünkü Türk edebiyatının temellerinin atıldığı kabul edilir. Ömer Seyfettin, Ali Canip ve Ziya Gökalp'in öncülüğünde başlayan dönemin roman ve hikayeciliğinde; İstanbul dışı, taşra ve köy yaşantıları ile özellikle Kurtuluş savaşı yıllarının acıları ve mücadele azmi gibi konular işlendiği görülmektedir. Halide Edip, Reşat Nuri, Yakup Kadri gibi romancıların dışında bir de şiirde Beş Hececiler olarak bilinen Faruk Nafiz Çamlıbel, Halit Fahri Ozansoy, Orhan Seyfi, Yusuf Ziya Ortaç, Enis Behiç'in çalışmaları da dönemin özelliklerini taşımaktadır. ⁸ Bu yazarlar yerli kaynaklara el uzatırken dönemin sorunsal gereği toplumcu bir yaklaşımla yapıyorlardı bu işi. Böylece Millî Edebiyat akımının doğuş yıllarındaki halkçı yönünü diriltmiş, hem de halk edebiyatını çağdaş biçimler içinde canlandırma çabası romana uygulamış oluyorlardı. ⁹

⁷ Fethi Naci, **“Roman”**, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 3. Cilt, s. 613.

⁸ Editör Prof. Dr. Fatma Acun, **Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi**, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2013, s. 239.

⁹ Berna Moran, **Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış II**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s.5.

Kurtuluş savaşının kazanılması ve Cumhuriyetin ilan edilmesi ve her alanda köklü yeniliklere başlanmasıyla Türk romancılığı da büyük bir ivme göstermiştir. Bu dönem yazarları Türkiye'deki ekonomik, toplumsal ve siyasal yapıdaki değişime kayıtsız kalmamış ve bu konuları eserlerinde incelemeye başlamışlardır. Cumhuriyetin ilk yıllarından 1950'lere doğru köy yaşantısı ve köy insanına yönelik ağırlık kazanmıştır. Roman konularının, toprağa bağlı taşra, insanının hayatı etrafında şekillenmesi, toplumsal gerçekçiliğin bir uzantısı olarak değerlendirilmektedir. Bu grup romancıları arasında; Mahmut Makal, Faik Baysal, Sabahattin Ali, Samim Kocagöz, İlhami Beki Tez ve Kemal Bilbaşar bulunmaktadır.¹⁰ Milli Edebiyat yazarlarında görülen tavır daha çok ılımlı bir toplumsal eleştiri sınırlarında olduğu halde, özellikle 1961 Anayasası'nın ilanından sonra, düşünce özgürlüğünün daha fazla güvence altına alınması, eleştirel boyutu daha gerçekçi hale getirmiştir. Bu dönemde sanayileşmenin de etkisinin artmasıyla, kırsal yaşam ve onun kültürü yerine artık kent yaşamı ağırlık kazanmaya başlamıştır.¹¹ Bu dönem yazarları arasında Orhan Kemal, Vedat Türkali, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Çetin Altan, Atilla İlhan ve Sevgi Soysal isimleri yer alır.

Tüm bunlardan hareketle Türk romanının çıkış döneminden 1950'lere kadar gelen tarihsel arka plana değinmek istiyorum. Cumhuriyetin ilk yılları Türk romanında yeni bir dönemin açıldığı, Türk romanının hem kalite olarak hem de sayısal bakımdan önemli atılımlar yaptığı bir dönemdir.¹² Cumhuriyet dönemi Türk romanında önemli

¹⁰Şerif Aktaş, "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı*, 3. Cilt, Ankara, 1992, s.525.

¹¹ Fethi Naci, "Roman", a.g.e., s. 615.

¹² Yalçın Alemdar, *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1920-1946)*, a.g.e., s.7.

bir dönüm noktası olmasına karşın bir takım sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. Romanın Tanzimat dönemiyle edebi hayatımıza girmiş olması bu edebi alanla ilgili değer yargılarımızın da geç oluşmasına sebep olmuştur. O dönem Türkiye’inde Batıdan aldığımız romanın bizde aldığı şeklin değerlendirmesini yapabilmemiz için hem tarihsel hem de toplumsal koşullarına göz atmamız gerekmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nun toplumsal yapısı Allah adına padişahın söz sahibi olduğu bir düzlemde asker, sivil ve ulema kesimden oluşan yönetici sınıfla; esnaf, tüccar, köylü vb. geniş kitleleri içine alan yönetilenler sınıfından oluşmaktaydı. Padişaha hizmet vermesi için çocukluktan yetiştirilen yönetici kesim toplumdan bağları koparak büyümüş ve aldıkları eğitim sebebiyle halkın kullandığı Türkçeden biraz daha farklı olarak daha Arapça ve Farsça sözcüklerle yoğun olduğu Osmanlıca’yı kullanmaktaydı. Dildeki bu ikileme karşın her iki kesimi de birleştiren en önemli unsur İslamiyet’tir, ardından ise İslam kültürünün beraberinde getirdiği gelenekler ve pratiklerdir. Berna Moran’ın da belirttiği gibi Divan edebiyatı ile halk edebiyatı çok ayrı şeyler olmakla birlikte aralarında bazı noktalarda ortaklıklarda vardı. Klasik edebiyatın Leyla ile Mecnun, Yusuf ile Züleyha, Ferhad ile Şirin gibi ürünleri, hiç değilse konuları bakımından halk hikayelerine de geçmişti. Yine biliyoruz ki meddahlar yalnız kahvelerde değil, saraylarda ve konaklarda da meddahlık ediyorlardı. Girerek, aydın zümre ve halk arasında çocuklukta aynı masalları dinlemiş olmanın ortaklığından da söz edebiliriz.(...) Ne var ki 19. yüzyıl sürecince yeni bir girişim, mevcut kopukluğu, sözünü ettiğimiz alana da yayarak daha da artırdı. Bu girişim imparatorluğun gerilemesine karşı, yine yönetici sınıfça çare olarak düşünülen Batılılaşma hareketidir. Her ne kadar daha XVIII. yüzyılda askeri alanda yenilik hareketlerine girişilmiş ve XIX. yüzyılın başında II. Mahmut döneminde de bu reform çabaları devam etmişse

de, asıl Batılılaşma, 1839'daki Gülhane Hatt-ı Hümayunu ile açılan Tanzimat döneminde başlar diyebiliriz.¹³ Tanzimat döneminde imparatorluğun kötü gidişatına dur demek ve dış devletlerin azınlıkları bahane ederek imparatorluğun iç işlerine karışmasını engellemek amacıyla uygulanmak istenmiştir. Zamanla kötüleşen imparatorluk, azınlıkların Avrupalı devletlerin de desteğiyle ticari etkinliğini artırarak ekonomik açıdan söz sahibi oldukları bir ortamda yarı sömürge bir ülke haline dönüşmesiyle Tanzimat Fermanı ile istenilen sonuç elde edilememiş olup yapılan reformlar da halkla kopuk bir şekilde kaldığı için toplumsal bir bütünleşme yaşanmamıştır. Bu dönemde Namık Kemal gibi bazı Osmanlı aydınları içinde bulunulan bu durumdan kurtulmanın yolunun halkın aydınlatılması ve eğitilmesinden geçtiğine olan inancından dolayı ülkenin yaşadığı durumları yazılı olarak seslerini duyurmak için edebiyata sarılmıştır diyebiliriz. Buradan hareketle roman çağdaş Batı uygarlığına ulaşmak için benimsendiği görülür. Tanzimat dönemi yazarları edebiyatın eğitici olması gerektiğine olan inançları dolayısıyla eserlerinde dürüst, çalışkan, iş hayatı başarılı ve ahlakı sağlam insan tasvirleri sunarak toplumu bu yönde eğitmeye gitmişlerdir. Bu dönem aydınları arasında bulunan Şinasi, Namık Kemal, Ahmet Mitat, Şemseddin Sami ve Şamipaşazade Sezai gibi isimler farklı siyasi görüşe sahip olmalarına karşın birleştikleri amacın ortak olması göze çarpmaktadır. Kimi romanı bir kültür artırımı için ansiklopedik bilgiler verirken kimi de romancılığını ve gazeteciliğini eğitim amaçlı işler eserlerinde. Kendilerini geleneklerine bağlı uygar birer Müslüman olarak gören bu Osmanlı aydınlarına göre hem Batı örneğine bakarak çağdaşlaşmak hem de dinine bağlı bir Osmanlı olarak kalmak mümkündü. Doğu ve Batı değerleri arasında bocalamak, bir ikileme düşmek pek söz konusu değildi.¹⁴

¹³ Berna Moran, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I**, a.g.e., ss. 13-14.

¹⁴ a.g.e., s.20.

1876'da II. Abdülhamid'in I. Meşrutiyeti ilan etmesiyle oluşan olumlu hava daha sonra yürürlükten kaldırmasıyla Osmanlı aydınlarınca istenilen çağdaş Batı medeniyetine ulaşma çabasının yerini İslamiyete tam anlamda bağlılık siyasetine yürütmeye sevk etti.

Ardı ardına gelen yenilgiler, bozulan iktisadi yapı ve gün geçtikçe zayıflayan siyasi düzen bir yandan devlet yöneticilerini yeni tedbirler almaya itiyor bir yandan da ülkenin Batı'ya olan bağımlılığı artıyordu. Avrupa'daki örneklerine bakılarak ülkede ticari, askeri ve eğitim alanlarında reformlar yapılmaya gidildi. Var olan ticari ilişkilerin canlandırılması için bazı hukuki yeniliklerin yapılması gerekti. Avrupa modelli eğitim kurumları açıldı. Bir çok alanda olduğu görüldüğü gibi yeni ve eskinin zıtlaşması görüldü. Tanzimat'tan sonra, eski teşkilat ve zihniyet ile devam eden ve Arap kültürünü temsil eden medreselerden yetişen neslin yanında, yeni açılan Tanzimat mekteplerinden, zihniyetleri ve idealleri tamamen başka yeni bir nesil yetişmeye başlamıştı. (...) bu iki nesil arasındaki çarpışmalarda, 1908 Meşrutiyeti'ne kadar daima ve tam olarak medrese muzaffer ve galip çıkmıştır.¹⁵

Özellikle tıbbiyeden yetişenler daha materyalist bir dünya görüşünü benimsemeye yatkındılar. Hanioglu'na göre "Pozitivizmin Fransa'da aydınlar arasında egemen olduğu bir dönemde bu ülkeden getirilen kitaplar ve eğitimcilerin etkisiyle bu okulda biyolojik materyalist ve bundan dolayı da, din büyük ölçüde belirleyiciliğe sahip olduğu bir toplumda tüm değerler sistemiyle çalışan bir aydın tipi"

¹⁵ Sadrettin Celal Antel, **Tanzimat Maarifi**, Tanzimat, ss. 459-460.

ortaya çıkıyordu.¹⁶ Tüm bu anlatılanlardan hareketle Batılılaşma hareketiyle hedeflenen sorunların çözümü istenilen düzeye ulaşamadı ve yöneten ve yöneticiler arasındaki kopukluğu daha da artırdı diyebiliriz.

XIX. yüzyıl yönetici kesimle yönetilenlerin temeli yanlış algılanan batılılaşmanın yaygınlaşmasından kaynaklanan toplumsal ve ekonomik açıdan bir bocalama dönemi olmuştur. Ardından gelen Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve yeni Türk devletinin kurulumunu izleyen Atatürk inkılapları Batılılaşma sorunsalını da beraberinde getirmiştir.

1928 yılından Harf İnkılabı'nın yapılmasından itibaren yayımlan eserler yeni harflerle olmuş ancak iki yıl kadar süren bir geçiş dönemi yayımlanan eserlerin tasnif ve değerlendirilmesinde kafa karışıklığına yol açmıştır diyebiliriz. O dönemde ülkemizde okur-yazar oranı oldukça düşüktür. Dolayısıyla edebiyatımızda iyinin, kaliteli eserin halk kitlelerine ulaşmasının bir hayli zaman aldığı gözlemlenmiştir. Öte yandan siyasi düşünceler de romanın beğenilip beğenilmemesinde birinci etken olmuştur. Romanın sunduğu mesaj belirli bir ideolojiyi savunuyorsa o roman başarılı kabul edilmiş, romanın yazarı da büyük romancı sayılmıştır. Oysa roman, verdiği mesaj ne olursa olsun iyi bir sanat dokusunu, titiz bir içilişi, soluklu bir ifadeyi, zengin ve derinlemesine bir kültür birikimini taşımalıdır. Unutulmamalıdır ki edebiyat bir şeyi anlatmak değildir. Eğer öyle olsaydı, sosyoloji ve psikoloji ilmi ortaya çıktığı andan

¹⁶ Dr. M. Şükrü Hanioglu, **Bir Siyasal Düşünür Olarak Abdullah Cevdet ve Dönemi**, Üçdal Neşriyat, 1981, s.8.

itibaren romanın da görevini tamamlaması gerekirdi. Çünkü iyi bir romanın ne anlattığı yanında nasıl anlattığı da çok büyük önem taşır.¹⁷

Bu dönem romanlarında 1950’li yıllara kadar genel olarak konuları oluşturan ve tarihsel, toplumsal ve ekonomik değişimle gelen toplumun temel değerleriyle ikilemde kalmasına sebep olan batılılaşma algısının işlenilmeye devam ettiğini söz edebiliriz. Berna Moran’ın da belirttiği gibi “Kurtuluş savaşı kazanıldıktan sonra, iktidarı ele geçiren asker ve sivil bürokrasi emperyalist devletlere karşı bağımsızlığımızı koruyabilmek için yine Batı modelini seçmeyi en iyi çare olarak görmüştü. Çünkü o sırada askeri alanda olsun, ekonomik alanda, kültürel alanda olsun başarıya ulaşmış tek model Batı modeli idi. Ama Batı modeli sınıflı bir toplumdu ve ekonomik gücünü zengin burjuva sınıfından alıyordu; Bu durumda Batı devletleri gibi güçlü olmak, hem siyasal, hem kültürel alanda köklü devrimler yapmayı, hem de izlenecek ekonomik rejimi saptamayı gerektiriyordu. Nitekim, saltanat ve hilafet kaldırıldı, Cumhuriyet kuruldu ve kültürel alanda Atatürk devrimleri sırayla gerçekleştirildi. Ayrıca, milli ekonominin güçlenmesini sağlamak için izlenecek yolun tartışıldığı 1923 İzmir Kongresi’nde kapitalist Batı’nın liberal sisteminde karar kılındı. Bu durumda, savaş sırasında kurulan çok yönlü ittifakı sürdürmeye gerek kalmamıştı. Ancak, gücünü paradan almayan ve bir sınıfa dayanmayan küçük burjuva iktidarı, iktidarda kalabilmek ve tasarladıklarını gerçekleştirebilmek için Anadolu’ya egemen ve ekonomik gücün sahibi olan eşraf ve ayanın desteğine muhtaçtı. Bundan ötürü merkezî bürokrasi diğer kesimlerle savaş sırasında kurulan ittifakları savaştan sonra yavaş yavaş bozarken eşraf ve ayan ile olan ittifakını sürdürdü ve bir anlamda onları

¹⁷ Yalçın Alemdar, **Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1920-1946)**, a.g.e., s.16.

iktidara ortak etti. Ticaret ve sanayide güçlü bir burjuva sınıfı yaratmak için, henüz gelişmemiş şehir burjuvazisinin sermaye sahibi olmasına yardım ederken bir yandan da eşrafın topraklarını genişletme çabasına arka çıktı. Başka bir şekilde söylersek, toplumsal yapıda bir devrim düşünülüyordu.”¹⁸

Tanzimat ve Meşrutiyet’in ilan edildiği yıllarda ülkede birbiriyle çatışan kutuplu bir toplum yoktu. O dönemde toplumun her kesiminden insanın ortak çabası bir ittifak kurup imparatorluğun geleceğini kurtarmaktı. Cumhuriyet’in ilan edilmesinden sonra Türk toplumunda sınıf farklılıklarının artmaya başladığı gözlemlenir. Toplumun en alt kesimini giderek ezilmeye başladığı görülür. “Çağdaşlaşmanın bir ahlak ve kültür sorunu” olduğuna inanan Cumhuriyet dönemi yazarları ve aydınlarımız Atatürk ilke ve inkılaplarına oldukça bağlıydılar ve edebi ürünlerinde batılılaşma sorunlarını ve milli mücadelede halkın çektiği zorlukları anlattılar.¹⁹ Sanat değeri ne olursa olsun, bütün romanlarda Cumhuriyet döneminin getirdiği insan, aile ve toplumla ilgili sosyal ve ekonomik değişikliklerin yoğunlukla ele alındığını görülmektedir. Söz konusu dönemin beraberinde getirdiği değişikliklerin edebi yazında bu denli yer tutması olağan bir durumdur. Sosyal ve siyasal değişimin, daha köklü ve yaygın bir şekilde gerçekleştiği ve toplumumuza da değiştirdiği bir dönemdir. Bu değişikliklerin yıllarca özlemini çeken edebiyatçılar ise bir yandan son yüzyılın muhasebesini yaparken bir yandan da yeni rejimin icraatlarını geniş kitlelere duyurmak ve benimsetmek ihtiyacını duymuşlardır. Bu bakımdan roman tahlillerinde ve değerlendirmelerinde sosyal ve siyasal değişmeyi göz önünde

¹⁸Berna Moran, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I**, a.g.e., s. 8.

¹⁹ a.g.e., s. 7.

bulundurmak gerekmektedir.²⁰ 1950'li yıllara gelirken romanda batılılaşma sorunsalının yerini yavaş yavaş denetim altında tutulan kesimin hayat hikayeleri ve sorunlarını işlemeye başladıklarını görürüz. Bu dönemde Türk romancılığının baştan beri üzerinde yükseldiği iki çizgi vurgulanmaktadır. Bunlardan biri; toplumsal sorunları ön plana çıkararak, ele alınan konularda görüşler ileri sürmek ve tartışmak şeklinde gerçekleşirken, diğer yol ise toplumsallığın dışında daha çok bireyin iç dünyasına yönelik olarak gelişmiştir. Cumhuriyet döneminde romancılığımızın gelişmesiyle birlikte, toplumsal sorunlara dönük eserler verilirken, karakterlerin de iç dünyaları ihmal edilmeden iki çizgiyi uyumlu bir şekilde birleştiren yazarlarımız çok önemli eserlere imza atmışlardır.²¹

Cumhuriyet dönemini sosyal ve siyasi açıdan değerlendiren Alemdar Yalçın, Cumhuriyet, 1920'li yıllarda yetişmiş ve yakın tarihin bütün acılarını yaşamış bir nesil tarafından gerçekleştirildiğini ve bu neslin geçmişin sorumluluğunu taşımadığını ve tenkit edilmesinde bir sakınca görmediğini ifade eder. İnsanların yaşadıkları dönemlerde objektif değerlendirmeler yapmakta zorluk çekebilirler. Özellikle siyasi açıdan oldukça karmaşık çalkantılı geçen olayların yaşandığı dönemlerde kişisel duygu ve düşüncelerinin vermiş olduğu saptamalarla dönemleri iyi bir şekilde tatbik edemeyebilirler. Bu dönemin yazarlarının önemli bir kısmı yakın tarihi ile hesaplaşmıştır denebilir. Bu hesaplaşmanın temel sebebi olarak yakın tarihte milletimizin yaşadığı büyük acılardır. Bundan sonra gelen sebep ise II. Abdülhamid döneminde yaşanan katı sansür uygulamalarıdır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında

²⁰ Yalçın Alemdar, **Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1920-1946)**, a.g.e., s. 21.

²¹Editör Prof. Dr. Fatma Acun, **Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi**, a.g.e., s. 240.

uygulanan sansür dolayısıyla gazetelerin bazı sayfaları boş çıkmaktadır. Bu dönemlerde verilen eserler de asıl maksatlarının dışında bir durumu anlatan roman türlerine dönüşmüşlerdir.

1.2. 1900-1936 Yılları Arası İspanyol Tarihine ve İspanyol Romanına Genel Bakış

Bilimde, sanayide ve iletişimde görülen tüm gelişmeler sayesinde Avrupa 1900’lü yıllarda 1800’lü yıllara oranla daha refah dolu yıllar geçirmiştir. Bu yaşanan Avrupa gelişmeler şehirlerin büyümesine, dünyanın geri kalanına kıyasla daha güçlü ülkeler haline dönüşmelerine ve dünyada ekonomiyi ve ticareti yöneten ülkeler olmalarına sebep olmuştur. Bu küresel güç gösterisinde İngiltere, Fransa, Almanya ve o dönemde yükselen güç olan ABD sürekli birbirleriyle yarış hali içindedirler. İspanya ise XIX. yüzyılın son dönemleri XX. yüzyılın başlarında büyük bir krizin içinde olup küresel rekabet ortamından kendine yer bulamamıştır.

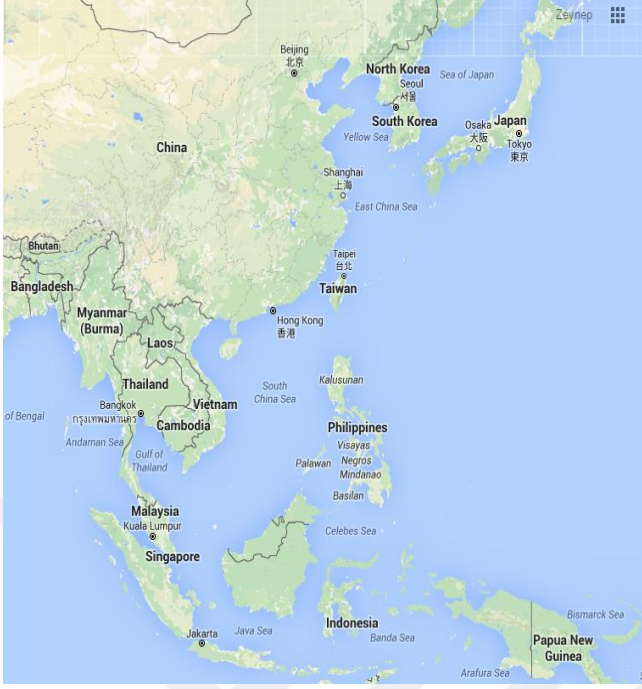
XIX. Yüzyılın son çeyreğinde İspanyol yazını açısından oldukça önemli bir yeri bulunan 98 Kuşağı yazarlarını ve bu yazarların böyle bir edebi hareket oluşturmalarının altında yatan sebepleri ilk olarak tarihsel ve sosyal açıdan ele almaya çalışacağız.

XIX. yüzyılın ortalarından Birinci Dünya Savaşı’na kadar gelen süreçte bakıldığında sanayisini kurmuş ve geliştirmiş ülkelerin geri kalmış ülkeler üzerinde ekonomik ve askeri üstünlüğünü sağlaması gerçeğine dayalı olarak sömürgecilik ya da bir diğer ifadeyle emperyalizmin ortaya çıktığını görülür. Modern çağda önemli

sömürge imparatorlukları kurmuş olan Fransa, Portekiz, İspanya, Hollanda ve İngiltere gibi büyük ülkeler uluslararası çerçevede güç dengesini koruyabilmek için sanayileri ve ekonomik güçlerinin el verdiği düzeyde imparatorluklarını deniz aşırı yerlere ulaştırmaya çalışmış ve zaman içerisinde de bu büyük güçlerini iç ve dış etkenler dolayısıyla kaybetmeye başladıkça sömürge imparatorluğu olma niteliğini yitirmeye başlamışlardır denebilir. İşte bizim de üzerinde duracağımız ülke olan İspanya için de durum tam olarak böyledir. XIX. Yüzyılın ikinci yarısında Yeni Dünya'daki sömürgelerini tek tek kaybetmeye başlayan İspanya ekonomik ve siyasi bakımdan büyük bir kriz yaşamaktadır. Bu krizi aşmak için yeni sömürge yolları aramakta ve Afrika'da yeni bir sömürge imparatorluğu kurmayı planlamaktadır. Şimdi İspanya'nın Yeni Dünya'da elinde kalan son sömürgelerini nasıl kaybettiğinin tarihsel düzlemde incelemeye çalışacağız.

Küba ve Puerto Rico'nun 1492 yılında Kristof Kolomb tarafından keşfedilmesinin ardından Diego de Velázquez adlı üst düzey askeri temsilci tarafından da İspanyol sömürgesi haline getirildiği bilinmektedir. XVI. yüzyıldan itibaren de İspanya, Afrika'dan sömürge ticaretini kolaylaştırmak için getirdiği siyahi köleleri çalıştırarak şeker, tütün gibi o dönemde ekonomik açıdan önemli tarım ürünlerini buralardan karşılamakta ve bunları da Amerika Birleşik Devletleri gibi diğer ülkelere satmaktaydı ancak ada halklarına bu ülkelerden herhangi bir ürün ticareti yapılmaması konusunda sıkı rejimler uyguluyor sadece İspanyol menşeli ürünlerin alınmasını sağlıyordu. Küba ve Puerto Rico ile ticaret yapan ABD zamanla kendi ürünlerinin bu pazara girememesinden rahatsızlık duymaya başlamıştır.

Öte yandan İspanya Asya ve Mikronezya’da da Filipinler gibi bazı sömürge adalarını

elinde bulunduruyordu.

Macellan tarafından keşfedilen

İspanya Kralı II. Felipe’yi

onurlandırmak amacıyla adına

“Islas Filipinas” verilen bölge de

Amerika ve Asya arasındaki

ticari bir merkez konumundaydı.

İspanya’nın amacı Meksika’dan

çıkartılan gümüşü Çin’e ve

İspanya’ya getirilen doğunun o

eşsiz ipek ve baharatlarının ABD’ye satılmasını sağlamak için bu bölgelerin elde

tutulmasıydı. XIX. yüzyılın başlarına kadar İspanya bu idealini sürdürmeyi başardı.

ABD ise Pasifik Okyanusu’nda kendi imparatorluğunu kurmayı ve yukarıda haritada

gösterilen bölgenin Çin ticaret pazarını kontrol altına almak için önemli bir merkez

olduğunu düşünüyordu.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Küba, Puerto Rico ve Filipinler’de

özgürlük ayaklanmaları başlamıştı. Puerto Rico’da 1868 yılında José Martí’nin

özgürlükçü fikirlerinden etkilenen Emeterio Betances’ın liderliğini yaptığı küçük

askeri gruplardan oluşan “Gritos de Lares” adlı bir birlik ortaya çıktı. Birbiri ardına

gelen özgürlükçü ayaklanmalar karşısında ekonomik ve askeri açıdan oldukça zor

dönemlerden geçen İspanyol İmparatorluğu’nun direncini kırdı ve 1897 yılında adanın

özerkliğini tanımak zorunda kaldı. 1898 yılında patlak veren İspanyol-Kuzey Amerika Savaşı esnasında ABD ordusu adayı işgal etti ve özerk hükümeti dağıttı.²²

Puerto Rico gibi Küba’da da bağımsızlık çılgınlıkları atılıyor, son demlerini yaşayan imparatorluğun gücünü gittikçe azaltıyordu. İspanya İmparatorluğu ile ABD arasında patlak veren *On Yıl Savaşları* diye adlandırılan savaşın geçeceği 1868-78 yılları arasında Küba’da köleliğin kaldırılması için halkın büyük destek verdiği ayaklanmalar çıkmıştır. İspanya tarihinde parlamenter monarşi hükümeti kurma çabasını gösteren Amadeo de Saboya (1871-1873) Küba ve Puerto Rico’da kölelik konusu üzerinde ideolojik bir savaşım verir. İspanya, Cumhuriyetçi kesimin oluşturduğu köleliğin kaldırılması yanlısı olanlar ile Marquis de Manzanedo adlı bir soylunun liderliğini yaptığı köleliğin kaldırılmasına karşıt grup vardı. Amadeo de Saboya köleliğin kaldırılması için gerekli siyasi reformları gerçekleştirmeye çalıştı ama İspanyol ekonomisinin önemli bir kısmını oluşturan kesimi onun bu barışçı çözümlerine Küba ile ilgili bu negatif duruş gösterdi. 1879-80 yılları arasında Antonio Maceo’nun önderliğinde bağımsızlık yanlısı ayaklanmalar ve ardından gelen Chiquita Savaşı’ndan sonra Maceo Küba’dan sürgüne gönderilmiştir. Bu art arda yaşanan savaşlar tarımı da olumsuz bir şekilde etkilemiştir. ABD ise bunu fırsat bilip adaya kendi ticari konseptine uygun olarak yatırımlar yapmaya başlamıştır. Kuzey Amerika’nın yeni sömürgecilik hareketleri karşısında endişe duyan José Martí’nin liderliğini yaptığı bağımsızlık mücadelesi veren yeni gruplar ortaya çıkmıştır. 1886

²² <http://roble.pntic.mec.es/msanto1/lengua/2g98.htm> (03.02.2016 tarihinde erişim sağlandı)

yılında adada kölelik kaldırılmıştır. Ayrıca İspanya, Kuzey Amerika mallarının sömürgelerine girmesini engellemek için tedbir amaçlı gümrük yasaları çıkarmıştır ve Kuzey Amerika Devlet Başkanı McKinley Küba tütünü şekerinin Amerikan pazarına girişinin önüne geçileceği yönde ve Tüm bu olanların yanında 1892 yılında Küba Komünist Partisi kurulmuş ve bağımsızlık savaşı hazırlıklarına başlanmıştır. José Martí ve Küba Komünist Partisi adada İspanyol ve Kuzey Amerika hakimiyetine karşı bir cephe oluşturmuşlardır. Adadaki İspanyol hakimiyetinin zayıfladığını gören ABD, 8 Nisan 1898 tarihinde İspanya'ya Küba ve Filipinler'de her iki ülkenin de bağımsızlıklarını elde etmeye haklarını olduğunu bahane ederek savaş açmıştır. İspanyol Amerika Savaşı iki cephede sürmüştür: Küba ve Filipinler. 1898 yılının Mayıs ayında İspanya Küba ve Puerto Rico'yu savunması için Karayipler'e Amiral Cervera komutasında bir donanma göndermiş ve Küba'daki Santiago Körfezi'nde Amerikan donanmasına karşısında büyük bir yenilgiye uğramıştır. Amerikan askeri birlikleri adaya kolayca çıkarma yapmış ve işgal etmiştir. Hiçbir zaman da Küba'da bağımsız bir hükümet bulunduğunu tanımamıştır. Filipinler'de 1870'li yıllarda ortaya çıkan bağımsızlık hareketleri ABD tarafından desteklenmiştir. Burada da zayıflayan İspanyol hakimiyeti ABD karşısında daha fazla duramamıştır. Bu savaş sonucunda Küba ve Filipinler gibi son sömürgelerini kaybeden İspanya ile ABD arasında Fransa'nın da araya girmesiyle 10 Aralık 1898 tarihinde Paris Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma kapsamında Küba, Puerto Rico ve Filipinler'in aidiyeti ABD'ye geçmiştir. 1898 yılı krizi İspanya'yı her yönden etkilemiş olup İspanyol toplumunu da derinden sarsmıştır. María Cristina de Habsburgo yönetimindeki İspanya'da yaşanan kriz son sömürge ülkelerinin de hakimiyetinin kaybedilmesinin ardından ülkenin omuzlarına ekonomik anlamda derin bir yenilgi getirmiştir. Sömürge

savaşları için yapılan harcamalar da ekonomik açıdan altından kalkılması güç bir durum teşkil etmiştir. Öte yandan ülkedeki Cumhuriyetçi, işçi ve milliyetçi kesim arasında yaşanan siyasi kriz söz konusudur. Tüm bunların sebep olduğu en büyük kriz ise İspanyol toplumunda yaşanmaktadır diyebiliriz. Ekonomik krizin getirdiği işsizlik ülkede grevlerin ve anarşist eylemlerin yapılmasına sebep olmuştur. Sanayinin gelişmesiyle artan insan gücüne duyulan ihtiyacın artmasıyla önem kazanan işçi grupların varlığı bazı bölgelerde ağırlık kazanır. Her ne kadar Yeni Dünya’da kaybedilen son sömürgelerin yerine Asya ve Afrika’da yenilerinin oluşturulması planlansa da eski İspanyol İmparatorluğu mitinin ise artık sadece bir hayalden öte gidemeyeceği anlaşılmıştır. Siyasetçiler de ülkenin içinde bulunduğu durumun farkında olmalarına karşın önemli kazanımlar elde etmiş gibi davranmaya devam etmişlerdir. ABD karşısında alınan yenilgi ise halk da derin bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Birçok yazar ve aydın orduya boş yere harcama yapıldığını düşünüyor ve parlamenter sistemden uzaklaşan siyasetçileri ve varsıl kişileri suçlamışlardır. Dış basın ise İspanya’yı kaçak bir ülke gibi siyasi yolsuzlukların ardı arkası kesilmeyen bir ülke gibi gösterdiği bilinmektedir. 14 Nisan 1931 tarihine kadar İspanya tahtında olan Kral XIII. Alfonso, ancak 1902’de 16 yaşında ülke yönetimine geçebilmiştir. 1892-1902 yılları arasında naipliğini yapan annesi María Cristina de Habsburgo ülke yönetiminde söz sahibi olmuştur. Ancak bu dönemde ülke ABD ile girdiği sömürgecilik savaşları sonucunda elde kalan son sömürgelerini kaybetmiş, ekonomik, toplumsal ve siyasi açıdan büyük bir felakete sürüklenmiştir. XIII. Alfonso, 1876 Anayasası’nın ilanından ve 1898 yılı krizinden sonra İspanya’yı o karanlık günlerinden kurtarmak için bir takım çözüm yolları aramış ve muhafazakarlara ve liberallere orantılı olarak hükümet kurdurmaya çalışmıştır. Devrimci grevlerin, askeri

sendikacılığın oluşması ve Katalanların milliyetçilik akımı yanında 1917’de gelen krizle ülkede yaşanan siyasi kriz iyice derinleşti ve bölgesel ayaklanmalar oldu.

1898 yılı krizi siyasi ve ekonomik açıdan çok ülkede özellikle ahlaki ve ideolojik bir krize sebep olmuştur. Bu dönemde ülkenin içinde bulunduğu durumlar karşısında endişelenen ve bu yaşananların sebeplerini analiz etmeye çalışan bir aydınlar grubu ortaya çıkmıştır. Bunlardan en önemlileri arasında Miguel de Unamuno, José Martínez Ruiz, Azorín, Pío Baroja, Ramiro de Maeztu, Antonio Machado ve Valle Inclán bulunur.²³ 98 Kuşağı yazarlarını bir araya getiren temel unsurların başında İspanya’nın o dönemde içinde bulunduğu her bakımdan yaşadığı kriz halidir. Bu kuşak yazarları İspanyol İmparatorluğu’nu çöküşe sürükleyen gidişata dur demek isterler. İspanya’nın gerçek kimliğini bulması için geçmişine ve kültürel değerlerine sarılmasıyla olacağına inanırlar. Eserlerinde ulusal değerleri ve vatanperver duyguları işlerler. Tarımdan, eğitime, ekonomiye ve kültüre kadar geniş bir çerçevede İspanya’nın karşı karşıya kaldığı krizi aşmasının yeni yollarını ararlar. Yeniden İspanya’nın Avrupa’ya entegrasyonuna önem verirler. Bu dönemde verilen edebi eserlerde kırsal bölgelerde yaşayan insanların yaşam öyküleri ve yoksullukları işlendiği görülmektedir. 98 kuşağı yazarlarında bir diğer ana konu olarak ele alınan konu varoluşçuluk endişeleridir. Edebi ürünlerinde genellikle insanoğlunun varoluşunu, zamanı ve ölümü sorgulayan roman karakterlerinin olduğu görülür. İç huzursuzluk yaşayan, din ve mantık açısından ikilemleri olan bu karakterler genellikle Tanrı’nın varlığı hakkında kuşkucu bir yaklaşım sergilerler. Bu dönem yazarlarının

²³ <http://literaturauniversal.carpetapedagogica.com/2013/02/generacion-del-98-contexto-historico.html> (24.02.2015 tarihinde erişim sağlandı.)

genellikle gençliğinde agnostik oldukları dikkati çeker. Baroja ise bütün hayatı boyunca bu tutumunu sergilerken, Unamuno ise Tanrı'nın varlığı ve mantık arasında gidip gelen bir yazardır. Azorín ve Maeztu ise zaman içinde geleneksel Katolik inancını benimserler. E. Schopenhauer, F. Nietzsche, İbsen, S. Kierkegaard gibi yazarlardan etkilenmişlerdir. Kendilerinden önceki dönemde (realist ve natüralist) verilen edebi eserlerdeki ifadelerin yavanlığına karşı tepki gösteren modernist akımın temsilcileri gibi 98 kuşağı yazarları her birinin kendine özgü bir üslubu olmasına karşın edebi dil ve üslup bakımından yenilik getirmeye çalışmışlardır. Realizm ve Modernizmin pozitivist materyalist tutumları karşısında yeni romantikçi bir karakter benimsemişlerdir. Her ne kadar İspanya'nın yaşadığı acı gerçek karşısında pesimist bakış açısıyla hareket etseler de geleceğe güvenle bakmaya ve daha iyi bir İspanya ve yeni bir canlanma ruhu için sanatı ruhsal bir sığınak olarak görmüşlerdir. Unamuno ve Baroja'nın ise varoluşçu bir yaklaşımla pesimist atmosferi sürdürdükleri gözlemlenir. Kastilya ruhunu ve İspanya'nın kültürel köklerini canlandırmaya çalışan, yerli halkın ya da klasiklerin kullandıkları dili örnek aldıkları görülür. Edebi türlerde yaptıkları yeniliklerin yanında modern denemenin türünün de önünü açmış, konuları arasında edebi, tarihi ve felsefi yaklaşımları da sokmayı başarmışlardır. Realizmin ve natüralizmin detaycı ve objektif betimlemelerine karşın 98 Kuşağı yazarlarının verdikleri eserlerde odak noktalarının daha çok yazarın kişisel deneyimiyle şekillendiği görülmektedir. Bu kuşak yazarları günlük olayları kendi gerçeğini göstermek amacıyla bir araç olarak kullandığı bilinmektedir. Realizm ve natüralizmde

olay kahramanı toplum olduğu görülürken, 98 Kuşadı yazarlarında bireyin üzerinde yoğunlaşıldığı dikkati çeker.²⁴

Dünya Savaşı'nda sürdürdüğü tarafsızlık politikasıyla ülkede azalması beklenen o siyasi gerginlik artan sendika eylemler ve askeri cuntacı eğilimler Kral Alfonso'yu muhafazakarlarla işbirliği yapmasına sebep oldu. 1921 yılında ülkedeki muhalif tutuma karşın Fas Savaşı'na giren İspanya ağır bir yenilgiye uğradı. Bu sonuç karşısında ülkede kralı ve orduyu hedef alan bir ayaklanma başladı. Bunun  zerine İtalyan Diktatör Mussolini'yi örnek alan Miguel Primo de Rivera 1923 yılında gerçekleştirdiği askeri darbeyle yönetime el koydu. İspanya'nın eski refahına kavuşması için sadece doksan günün yeterli olacağını savunan Rivera altı yıl dört ay ülkeyi yönetti. 1876 yılında ilan edilen Anayasa kaldırıldı. Siyasi parti kurulması yasaklandı. Belediyeler dağıldı ve *Somatenes* adı verilen şehirlerde askeri yapılanmalar kuruldu. Artık İspanya monarşik diktatörlükle yönetilmeye başladı. Yukarıda geniş bir çerçevede değerlendirdiğimiz 1898 yılında İspanya'nın yaşadığı felaket yıllarının ardından toplumda ideolojik gruplar ortaya  ıktı. Ekonomik açıdan da ağır bir çöküntü yaşayan İspanyol toplumunun umutlarını kaybetmelerine sebep olmuştur. Tarihsel bir fel  yaşayan İspanya'da ayaklanma ve protestoların son bulmaması Rivera'nın 1930'da istifasına zemin hazırlar. Aydınlardan nefret eden Rivera'nın yönetimde kaldığı süre içinde başta Unamuno olmak üzere birçok yazarı sürgüne göndermişti. İspanya'nın çözüm bekleyen sorunlarına köklü bir çözüm bulamayan “diktatörün istifasıyla aydınların ve cumhuriyetçilerin etkin çalışmaları

²⁴ <http://www.edu.xunta.es/centros/iesfelixmuriel/system/files/TEMA> (26.02.2016 tarihinde erişim sağlandı.)

sonucunda 1931’de İspanya’da cumhuriyet ilan edildi. Ancak ayaklanma ve çatışmalar sürmekteydi. Halk, Kilise ve orduda değişiklik yapılmasından yanaydı. Kilise burjuvazinin ve mülk sahiplerinin aleti olmakla, emekçilerin haklarını almalarını engellemekle suçlanıyordu. Köylünün elinde çok az toprağı varken Kilise oldukça fazla toprak ve para gücüne sahip bir kurumdu. Toprak reformunun yapılmaması köylülerin cumhuriyetçileri desteklemek yerine işçilerle işbirliğini tercih etmelerine yol açtı”.²⁵ Cumhuriyet rejiminin ilk Cumhurbaşkanı Alcalá Zamora ve Başbakanı da Azana idi. Azana’nın ilk işi meclisteki cumhuriyetçi çoğunluğa dayanarak çıkardığı bir dizi kanunla, kiliseye karşı hücumla geçmesi oldu. Kilise okulları kapatıldı ve kilisenin malları elinden alındı. Hükümet eliyle din adamlarına yapılan yardımlar sınırlandırıldı. Bunun yanında, köylünün ekonomik bir refaha kavuşması için yapılan toprak reformların ağır hareket etmesi sonucu, köylüler kaba kuvvet kullanıp zenginlerin elinden topraklarını almaya başladılar. Bu sefer de topraklarını vermek istemeyen zenginler ve köylüler arasında kanlı çatışmalar yaşanmaya başladı.

XIX. yüzyılın başlarından itibaren siyasi iktidarsızlıklar silsilesi yaşayan İspanya’da 1936-1939 yılları arasında patlak veren iç savaş, düzensizlikleri daha da tetiklemiştir. Savaşın son bulmasıyla yeni bir düzene geçildiği kırklı yılların başları, “açlık yılları” olarak tarihe geçmiştir. Ekonomik sıkıntıların etkisiyle yokluğun hüküm sürdüğü ve her alanda yoğun bir sansürün uygulandığı ülkede, bu baskıdan en fazla etkilenen tarafın aydınlar olması yadsınamaz bir gerçektir.²⁶ İç Savaşın yazın dünyası üzerindeki olumsuz etkisi kuşkusuz büyüktür. 1936’da García Lorca falanjistlerce

²⁵ Prof. Dr. Hale Gökner Toledo, **Antonio Buero Vallejo’da Yaşamın Trajik Duygusu**, Ürün Yayınları, Ankara, Ocak 2004, s. 21.

²⁶ Prof. Dr. Şebnem Atakan, **İspanyol Sürgün Romanı**, Ürün Yayınları, Ankara, Aralık 2006, s.9.

kurşuna dizildi. Unamuno, Kanarya adalarına sürgüne gönderildi. 27 Kuşığı yazarlarından Pedro Salinas, Alejandro Casona, Max Aub, Jorge Guillen, Jacinto Grau ve Alberti adlı yazarlar İç Savaşın sonunda İspanya'dan ayrılarak uzun yıllar ülkesinden uzakta yaşamak zorunda kaldı.²⁷

1939 yılında Franco Madrid'i kuşatıp iktidarı ele geçirmesi yoksulluk ve sefalet içinde yaşayan İspanyol toplumu için daha da büyük kayıplar demektir. Bu dönem yazarları insan haklarının, toplumsal adaletin hiçe sayıldığı bir ortamda bireyin toplum içindeki varlık sebebini anlaması ve konumunu belirlemesi için büyük acılar yaşamasını eserlerinde işlediler. Özellikle 1939'dan sonra başlayan Franco rejiminde artan sansür İspanyol yazınına büyük bir darbe vurdu.

²⁷ Prof. Dr. Hale Gökner Toledo, **Antonio Buero Vallejo'da Yaşamın Trajik Duygusu**, a.g.e., s. 22.

2.1. VAROLUŞÇULUK FELSEFESİ

Bugüne kadar Varoluşçuluk nedir sorusuna çeşitli karşılıklar verilmiştir. Weil’e göre varoluşçuluk bir bunalım, Mounier’ye göre umutsuzluk, Wahl’a göre başkaldırı, Marcel’e göre özgürlük, Lukacs’a göre idealizm, Beda’ya göre usdışıcılık, Foulquié’ye göre saçmalık felsefesi ²⁸ olduğunu söyleyebiliriz. Bu yazarların varoluşçuluğu tanımlamaktan daha çok onun belli bir özelliğini ele aldıklarını görürüz.

Peki varoluşçuluğun bütün özelliklerini içinde barından bir tanım yapılmasının mümkün müdür sorusuna Jean-Paul Sartre’nin varoluşçuluk tanımıyla cevap verecek olursak; “her nesnenin bir özü, bir de varlığı vardır. Öz, sürekli nitelikler topluluğu demektir. Varlık (ya da varoluş ise dünyada etkin olarak bulunuş demektir. Örneğin, bezelyeler bir bezelye düşüncesine göre yerden biter, yuvarlaklaşır. Hıyarlar, ancak hıyarlık özüne uyarak hıyar olurlar: Bu düşünüş köklerini dinden alır. Bir ev kurmak isteyen kimsenin, ne biçim bir nesne yaratmak istediğini iyice bilmesi gerekir: Burada öz, varoluştan önce gelir. İnsanları Tanrının yarattığına inanan kimseler ise şöyle düşünürler: Tanrı, insanları kendindeki insan düşüncesine göre var eder. Öte yandan, inançsız kimseler de geleneksel görüşe bağlanırlar: Nesne, ancak özüne uyduğu zaman var olur.”²⁹

Varoluşçuluk ise bu ifadenin tam tersini öner sürmektedir. İnsanda – ama yalnız insanda- varoluş özden önce gelir. Bu demektir ki, insan önce vardır; sonra

²⁸ Jean-Paul Sartre, **Varoluşçuluk**, Çev: Asım Bezirci, Say Yayınları, İstanbul, 1990, s. 7.

²⁹ a.g.e., s. 9.

şöyle ya da böyle olur çünkü o, özünü kendi yaratır. Dünyaya atılarak, orada acı çekerek, savaşıarak yavaş yavaş kendini belirler. Bu belirleme yolu hiç kapanmaz, her zaman açıktır.³⁰

Buradan da anlaşıldığı üzere Sartre da varoluşçuluğun tanımını yapmıyor, sadece onun en önemli özelliklerini vurguluyor. Bu varoluşçuluğun tanımlanmasının güçlüğü karşısında aklımıza varoluşçuluk felsefesi tanımlanamaz mı sorusu gelmektedir. Bir diğer düşünür Heinemann'a göre varoluşçuluğun tanımlanması mümkün değildir çünkü varoluşçuluk sözünü kapsayan bir tek öz, tek ve değişikliğe uğramayan tek bir felsefe yoktur. Varoluşçu olarak bilinen Kierkegaard, Heidegger, Marcel, Jaspers, Sartre ve Nietzsche gibi filozofların hem fikir olduğu bir ilkeler bütünü bulunmamaktadır. Varoluşçuluğun tanımına verdikleri cevaplar aynı olmasa da birbirine yakınlık göstermektedir.

Varoluşçuluk felsefesini tanımlaman yerine üzerinde durduğu köklerini, kaynaklarını, ele aldığı konuları incelemenin daha uygun olacağını düşünüyoruz.

Ritter'e göre, varoluşçuluk köklerinden kopmuş, temelini yitirmiş, geçmişe, tarihe güvenini kaybetmiş, toplumda yabancılaşmış, mutsuz, huzursuz insan varlığını dile getiren bir felsefedir. Bu felsefe daha çok toplum içinde bireylerin tehdit altında olduğu, günümüzle gelenek arasındaki bağlantının koptuğu, insanın manasız bir varlık haline geldiği, kendi kendini yitirmek tehlikesinin baş gösterdiği yerde ortaya çıkar.

³⁰ Jean-Paul Sartre, **Action Dergisi**, 27.12.1944.

Özellikle savaş ve bunalım ertesi yılları bu çıkışın keskinleştiği, göze battığı dönemler³¹ olduğunu söyleyebiliriz.

Makineciliğin üretimde kullanılması insan hayatında bir takım sıkıntıların ortaya çıkmasına sebep oluyor ve insan işlettiği makinenin egemenliği altına giriyor ve bu durumda kişinin benliğini, bilincini, insanlık değerlerini günden güne yitiriyor, özüyle çelişip nesneleşiyor. Zaman içinde insan kendine yabancılaşırken güvensiz ve anlamsız bir hayat sürüyor. Tüm bunlar insanın toplum içinde yalnızlaşmasına ve yaşadığı topluma yabancılaşmasına ve bunalmasına sebep oluyor.

Varoluşçuluk felsefesini benimsemiş yazarlar eserlerinde insanoğlunun bunalmışlığını, yalnızlığını ve iç sıkıntısını ele alarak onun toplum içinde silinen kişiliğinin ve benliğine aykırı yaşam tarzına başkaldırmalarını isterler. Kierkegaard'a göre birey ana gerçeği oluşturur, onun gözünde toplum hor görülür. Bireycilik ve öznellik oldukça önemlidir bu yazarların gözünde. Bireyin varlığını sürdürmesi ancak içinde bulunduğu toplumdan sıyrılmasıyla mümkün olacaktır. Yalnızlık, iç sıkıntısı, kaygı ve umutsuzluk kavramları ancak birey yalnız kalınca ortaya çıkar.

Varoluşçuluk akımı diğer felsefi akımlarda olduğu gibi kendi içinde iki bölüme ayrılmaktadır. Bunlar;

1. Dinci (Hristiyan) varoluşçular: Danimarkalı Sören Kierkegaard, İsviçreli Karl Barth, Alman Karl Jaspers, Gabriel Marcel vb...

³¹ Jean-Paul Sartre, **Varoluşçuluk**, a.g.e., s.10.

2. Dinci olmayan, tanrıtanımaz varoluşçular: Friedrich Nietzsche, Martin Heidegger, Jean Paul Sartre, Albert Camus vb...

Sören Kierkegaard, 1813-1855 yılları arasında yaşamış olup, varoluşçu felsefenin öncüsü olarak tanınan Danimarkalı filozoftur. Aydınlanmanın geliştirdiği doğa bilimlerini örnek alan bilgi ve akılcılık anlayışına şiddetle karşı çıkan Kierkegaard, Aydınlanmanın nesnelliği vurgularken, geleneksel din ve ahlâkın hakikatlerine karşı aldığı düşmanca tavırdan rahatsız olarak, öznel hakikatin önemini vurgulamıştır. Hegel gibi, inanç ve akıl, hümanist bir teolojiyle daha yüksek bir düzlemde uzlaştırmaya çalışmak yerine, inançla aklın uzlaşmaz Olduğunu savunan ve inançla akıl arasındaki yarığı daha da genişleten Kierkegaard, fideizm yoluna girmiştir.

Başka bir deyişle, rasyonalist bilgi görüşüne karşı çıkan, nesnel bilgi idealinin içsel yaşama, bireyin öznel deneyimine kör olduğunu savunan, onun İnsan yaşamını anlamaya hiçbir katkısı olmadığını söyleyen Kierkegaard'a göre, rasyonalist sistemler gerçekliğin tümünü bir düşünce sistemi içine sıkıştırır, her şeyi akla indirger; akıl dışındaki öğeleri ve hepsinden önemlisi varoluşu unuttur. Varoluş terimini Kierkegaard insan için kullanır, zira var olmak belirli bir birey olmak, çabalayan, alternatifleri hesaba katan, seçen, karar veren bir birey olmak anlamına gelir. Akıl, toplumu, vb, ön plana çıkartan bir felsefe kişiselliği, kişisellik ilkesi olan varoluşu, İnsanın varoluşunu meydana getiren öğeleri hiç dikkate almaz. Oysa gerçek felsefe ancak varoluş felsefesi

olabilir, yani felsefe derinden derine kişisel bir özellik taşınmalıdır. Felsefe genel olana değil, özel olana, nesnel değil de öznel olana yönelmelidir.³²

Varoluşçuluğun ateist kanadından olan Sartre, varoluşçuluğun önemli filozoflarından biridir. Varlık anlayışını Tanrının yokluğu üzerine kuran Sartre, onu iki kategoriye ayırır. Bunlar kendi başına varlık (thing-in-itself) ve kendisi için (thing-for-itself) varlıktır.³³ Kendi başına varlık, kendisi için varlıktan öncedir.³⁴ Sartre için kendinde varlık, kendi içine kapalı, kendisi ile özdeş yaratılmamış bir varlıktır. Bu noktada şunu belirtmeliyiz ki, varoluşçuluğun prensibi olan “varoluş, özden önce gelir” anlayışı Sartre için de geçerlidir. Ancak Sartre’ın belirlediği kendinde varlık kategorisi için, varoluşçuluğun bu prensibi geçerli değildir. Buradan anlaşılabileceği üzere, Sartre’ın belirlediği kendinde varlık alanında, öz varoluştan önce gelmektedir. Bu alandaki nesnelerin varoluşlarından önce özlere belirlenmiştir. Tanrıyı kabul etmeyen Sartre için, bu durum açıklanamaz bir durumdur. Sartre da kendinde varlık, sebepsiz ve izahsızdır. Bu yüzden mantıki olarak saçmadır. Çünkü o başka varlıklarla açıklanamadığı gibi mümkün ya da zorunlu varlıktan da türemiş değildir. O mutlak ve dayanıksız olarak mevcuttur.³⁵ Bu yüzden, kendinde varlık, tek başına tarıfsız, anlamsız ve gereksiz bir varlıktır. Kendinde varlık ile nesneler dünyasını kasteden Sartre için asıl problem alanını kendisi için varlık yani insan oluşturmaktadır. Bunun nedeni, sadece insanın özgür bir varlık oluşudur. Sartre’a göre, kendisi için varlık olan

³² <https://sosyolojik.wordpress.com/2009/12/31/varoluscu-felsefenin-oncusu-soren-kierkegaard/08.01.2016> tarihinde erişim sağlandı.)

³³ Vedat Çelebi, **Jean Paul Sartre’nin Varoluşçuluk Düşüncesi**, Beytulhikme An International Journal of Philosophy, Nevşehir, Aralık 2014, C. 4, s. 64.

³⁴ Frank Magill, **Egzistansiyalist Felsefenin Beş Klasığı**, Çev: Vahap Mutal, Dergâh Yayınları. İstanbul, 1992, s.84

³⁵ Kenan Gürsoy, **Jean Paul Sartre Ateizminin Doğurduğu Problemler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1987, s.34-35.

insan dışındaki her şey bir belirlenmişlik içindedir. Bu bağlamda Sartre, bütün varoluşçu filozoflar gibi felsefesinin hareket noktası olarak, insanın varoluşunu yani insanın somut ve bireysel varoluşunu görür. Bu girişten sonra varoluş nedir diye baktığımızda şunu söyleyebiliriz ki Sartre’a göre, “varoluş; belirlenmiş, şekillenmiş ve olup bitmiş bir durum değildir, kendisini ele verecek bir özden de yoksundur. Kavradığımızı sandığımız anda çoktan yeni bir biçime girmiştir bile. Varoluş, bu akışkan doğası içinden çıkarılıp tanımlanmaya, belirlenmeye, saptanmaya, bir bilgi, kavram ve kuram haline getirilmeye çalışıldığında kendine özgü doğasını da yitirecektir”.³⁶

³⁶ Jean Paul Sartre, **Bulantı**, Çev: Erdoğan Aklan, Roman Yayınları, İstanbul, 1990, s. 37.

3. SABAHATTİN ALİ VE MIGUEL DE UNAMUNO

3.1. Sabahattin Ali'nin yaşam öyküsü

“Sabahattin Ali, (1907-1948) kırk yıllık yaşamına rağmen Türk edebiyatına yenilikler getiren yazarların başında gelir. Kaynağını halktan alan şiirleri, insanın iç ve dış dünyasını olduğu gibi yansıtan romanları, kişinin gücünü ve güçsüzlüğünü destansı bir anlatımla yazan ve özünde yurt ve insan sevgisini vurguladığı ve yabancı dillerden –özellikle Almancadan- yaptığı çevirileriyle büyük bir şahsiyet”³⁷ olduğunu söyleyebiliriz. S. Ali, 12 Şubat 1906 tarihinde Bulgaristan’ın Gümülcine kentine bağlı Eğridere köyünde doğmuştur. Babası Cihangirli Piyade Yüzbaşı Ali Selahattin Bey, annesi ise Hüsnüye Hanım’dır. Yazarın Fikret ve Suha adında iki kardeşi vardır. Çocukluğu Osmanlı Devleti’nin yıkılmaya yüz tuttuğu ve İtilaf devletleri arasında paylaşılma planları yaptıkları, bir de annesi ve babasının huzursuz evlilikleri içinde bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Ailesine düşkün olan Ali Selahattin Bey, Birinci Dünya Savaşı’nın sıralarında Çanakkale’ye görevli olarak gider ve ailesini de götürür. Yazarın çocukluk dönemini geçirdiği bu ortam onu oldukça etkilemiştir. Yazar, ilköğretimini İstanbul, Çanakkale, İzmir ve Edremit’te tamamlamıştır. Orta öğretimini Balıkesir Muallim Mektebi’nde başlamış, İstanbul Muallim Mektebi’nde bitirmiştir. Bir yıl Yozgat Ortaokulu’nda öğretmenlik yaptıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı’nın açtığı sınavı kazanarak Almanya’ya giden S. Ali, (1928-1930) dönüşte Aydın ve Konya illerinde öğretmenlik yapar. Konya’da iken devlet büyüklerini eleştiren bir şiiri sebebiyle bir yıl hapse mahkum edilen ve Konya, Sinop ceza evlerinde yatan daha sonra Ankara Ortaokulu ve Devlet Konservatuarı’nda öğretmenlik yapan yazar, Aziz

³⁷ Ali Baykan, **Sabahattin Ali ve Gerhart Hauptmann’ın Eserlerinde Sosyokültürel Olgu ve İletişim Çatışması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005, s. 2.

Nesin ve Rıfat Ilgaz ile birlikte *Marko Paşa, Malum Paşa, Merhum Paşa, Öküz Paşa* gibi siyasi dergiler çıkarmıştır. Ancak bu gazeteler tek parti iktidarının baskılarıyla karşılaşmış ve anılan dergiler kapatılmıştır. Yazarlar hakkında soruşturma açılmış ve S. Ali yazılarından dolayı üç ay hapis yatmıştır. Hapisten çıktıktan sonra zor günler geçiren yazar bir süre nakliyecilik yapar. Yurt dışına yasal yollardan çıkma imkanı bulamayan S. Ali, Bulgaristan'a kaçmaya karar vermiş ancak 1948 yılında Bulgaristan sınırında karanlık bir cinayete kurban gitmiştir.

Muhafif aydın kimliği ile tanınan Sabahattin Ali, Cumhuriyet sonrası Türk edebiyatının önemli yazarlarından biridir. Siyasi açıdan çalkantılı dönemlerde yaşayan yazarın hayatı yaşadığı dönemde eserlerinin önüne geçmiştir diyebiliriz. En iyi eserlerini verdiği 1930'lu yıllarda, Türkiye'nin siyasi ortamı göz önüne alındığında ekonomik ve siyasi sistemin mağdur ettiği insanları eserlerine konu ederek, yaşadığı döneme kadar yapılmamış ilklerden birini cesur bir şekilde gündeme taşıdığı belirtilir.³⁸

İnsanca yaşamayı seven, eşine ve kızına bağlı, yaşamaktan her yönüyle mutluluk duyan, neşeli, canlı bir insan olarak kalması, hiç azmini kaybetmemesi onun hayata olan bağımlılığını ve mücadeleciliğini gösterir. ³⁹ Bu konu da Özkırımlı'nın bir sözüne daha yer verecek olursak; "Toplum yararına düşündüklerini, inandıklarını yazmaktan çekinmeyen devrimci sanatçıların, yazarçizerlerin kaderi, çoğunlukla

³⁸ Ali Baykan, **Sabahattin Ali ve Gerhart Hauptmann'ın Eserlerinde Sosyokültürel Olgu ve İletişim Çatışması**, a.g.t., s. 2.

³⁹ Filiz Ali ve Atilla Özkırımlı, **Sabahattin Ali**, De Yayınları, İstanbul, 1986. s. 124-125.

hapistir, sürgündür, işkencedir. S.Ali en ağırına uğradı. O, ne gizli bir örgüt girmiş ne de yasadışı bir eylemde bulunmuştur. Ama yazık ki başı dertten kurtulmamıştır.”⁴⁰

Yazın hayatına şiir yazarak başlayan S. Ali, halk şiirinden etkilenmiştir. *Çağlayan Dergisi*, *Servet-i Fünun*, *Güneş*, *Hayat ve Meşale* adlı dergilerde şiirlerini ve öykülerini yayınlanmıştır. Çok sayıda öykü kitabı bulunmaktadır.⁴¹ Anadolu insanına yaklaşımıyla edebiyata yeni bir soluk getiren yazar ezilen insanın acılarını, sömürölmelerini dile getirmiştir. Prof. Dr. Nil Ünsal, S. Ali'nin sanatından şöyle söz eder: “Eleştirisini gerçeklik temelinde toplumsal yapıya yöneltir, eşraf-bürokrasi ve yoksul halk çatışması yapıtlarının ana sorunsalı olarak belirginleşir. Cumhuriyet sonrası dönemin Anadolu gerçeğinin izdüşümünü başarıyla romanlarına- öykülerine yansıtan yazarın edebiyat düzlemindeki bir başka başarısı da dildir; yalın bir dil yaratıcı kimliğiyle karşımıza çıkar.”⁴² *Kuyucaklı Yusuf* (1937), *İçimizdeki Şeytan* (1940) ve *Kürk Mantolu Madonna* (1943) adlı eserler roman türündeki eserleridir.

Türkiye’de S. Ali hakkında yapılan akademik çalışmalara bakıldığında geçmişe oranla bir artış gözlemlenmektedir ancak S. Ali’nin edebiyatımız bakımından önemi düşünüldüğünde yine de yeterli olduğu söylenemez. Şimdi bu konu ile ilgili birkaç değerli araştırmacının düşüncelerine yer vermek istiyoruz. Asım Bezirci; bir ara, edebiyatımızdaki yerini öğrenmek istedim. Cumhuriyetin ilanından bugüne değin

⁴⁰Filiz Ali ve Atilla Özkırmı, **Sabahattin Ali**, a.g.e., s. 128.

Sabahattin Ali’nin hayatı hakkında bkz. Tahir Alangu, **Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman**, C. I, İstanbul, 1968, ss. 169-170, Filiz Ali, Atilla Özkırmı, **Sabahattin Ali**, a.g.e, Alaattin Karaca, **Sabahattin Ali’nin Öykülerinde Toplumsal Konular**, Türkoloji Dergisi, XI. Cilt, Ankara, 1993, 221-231.

⁴² Prof. Dr. Nil Ünsal, **Sabahattin Ali’nin Kuyucaklı Yusuf’u ile Camilo Jose Cela’nın Pascual Duarte’nin Ailesi Üzerine İzleksel bir inceleme**, a.g.m., s.24.

çıkımlı edebiyat tarihlerini taradım. Sonuncusu sayılmazsa, hiç birince S. Ali'den söz edilmiyordu! Türk edebiyatının en başarılı birkaç kaleminden biri olan, bazı Fransız yazarlarca “Türkiye’nin Gorki’si” olarak sayılan ve bizce de ulusal bir değer sayılması gereken S. Ali resmi edebiyat tarihçilerimiz için yoktu.⁴³ diye ifade etmiştir.

Yapısı dolayısıyla hassas bir yazar olan S. Ali içinde yaşadığı hayatın karmaşasından yorulmuştur. Yayınladıkları dergilerde çıkardıkları yazılar yüzünden çeşitli defalarda hapse giren yazar sonunda bu işi bırakmaya karar verir. Baskı makinasını satarak almayı niyetlendiği kamyonla yaşadığı büyükşehirden biraz uzaklaşacak ve yapacağı edebi çalışmalar için malzeme toplayacaktır.

S. Ali’ye göre sanat içinde yaşanan toplumda karşılaşılan olayların bilinçli ya da bilinçsiz şekilde dışavurumudur. Bir konuşmasında edebiyatla ilgili şu sözlere değinir; Edebiyat hatta alelumum sanat, bence sanatkârın düşündüğü ve duyduğu bu fikrin ve bir hissin ortaya atılması, tamim edilmesi demektir; yani bir nevi propagandadır. Ben hiçbir zaman sanatın maksatsız olmadığına kani olmadı. Sanat bir tek ve sarîh maksadı vardır; insanları daha iyiye, daha güzele yükseltmek, insanlarda bu yükselme arzusunu uyandırmaktır.⁴⁴ S. Ali’ye göre sanat toplumdan kopuk olmamalıdır. Kendi dönemindeki yazarlarla ilgili değerlendirmelerde bulunurken milleti ilgilendiren konuları işlemektense kendi his ve düşüncelerini aktarmaya çalıştıkları için gelecekte çok fazla tutunamayacaklarını vurgulamaktadır.

⁴³ Asım Bezirci, **Sabahattin Ali**, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1979, s. 201.

⁴⁴ Muzaffer Reşit, **Sabahattin Ali ile Bir Konuşma**, Varlık Dergisi, S. 651, 15 Mart 1936, s. 264.

Hikaye ve roman türlerinde kalıcılığın sağlanması için; yaratılan kişilerin canlı olması, vakanın aktüelitesini yitirmeyecek tarzda seçilmesi ve işlenmesi gerektiğine işaret eden yazar, Türkiye’de bu kriterleri aşmış, iyi roman sayılabilecek eser sayısının oldukça az olduğunu söyler.⁴⁵

Sabahattin Ali’nin yazdığı hikayelerde ve romanlarda genellikle acı çeken küçük insanların günlük yaşamı üzerine kuruludur. Eserlerinde işlenen konulara baktığımızda bozuk düzenin içinde kendi varoluşunu arayan toplum bireyleri, aşk, kırsal yaşam, aydınlar, o günün çarpık düzeninden kaynaklanan önemli sorunlar gelir diyebiliriz.

Başta köylüler olmak üzere işçilerin, memurların, jandarmaların, doktorların, aydınların, yöneticilerin yaşayış ve düşüncelerini sınıfsal bir kavrayış, toplumcu bir görüş ve gerçekçi bir yöntemle gün ışığına çıkarmayı becermiştir. Üstelik bu işin hikayeciliğimizde ilk ve önemli bir öncüsü olmuştur. Öykülerinde toplumcu öze karşılık, şiirlerinde bireysel öz, geleneksel bir biçimciliğin tohumuna gizlenir.⁴⁶

S. Ali’nin eski edebiyattan ve halk edebiyatından yararlandığını ve eserlerinde kullandığı dile büyük önem verdiği görülür. S. Ali’nin dili kullanmaktaki başarısı; onun hayatında nadiren kavuştuğu dengelerden birisini oluşturmaktadır.⁴⁷

⁴⁵ Ümran Nazif, **Sabahattin Ali ile Bir Konuşma**, Varlık Dergisi, S.108, I. Kanun 1938, s. 566.

⁴⁶ <http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/22969/001512842006.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (08.02.2016 tarihinde erişildi)

⁴⁷ Ramazan Korkmaz, **Sabahattin Ali-İnsan ve Eser**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997, s. 60.

Almanya'dan yurda dönüşünde yazdığı eserlerde edebi tutum bakımından önemli bir süreçten geçmekte olduğu görülür. 1928-1930 yılları arasında yazdığı romantik karakterli hikayeleri, yavaş yavaş yerlerini daha toplumsal içerikli hikayelere terk etmektedir. Artık o bütün romantik mizacına rağmen sanatı, sosyal fayda yönü ile görmekte ve bu tarzda eserler vermektedir.⁴⁸

S. Ali'nin sanatsal yönünün siyasi yönüne kıyasla daha başarılı olduğu ancak zamanla sanatsal yeteneğinin siyasi düşünceleri karşısında ezildiğini ve pek de değer görmediğini fark ediyoruz. Çıkardığı dergilerde ülkenin kötü gidişatını eleştirdiği ve uygulanan politikaların Türkiye için ikinci kapitülasyonlar dönemi olacağını, beceriksiz siyasetçilerin kendi menfaatleri için Amerikan ve İngiliz emperyalizmine boyun eğdiklerini ve bu tutumlarının da ülke için pek de iyi sonuçlar doğurmayacağını savunur. “Biz istiyoruz ki, bu memlekette yapılan her iş, üç beş kişinin çıkarına değil bu toprakları dolduran milyonların yararına olsun. (...) Biz istiyoruz ki, şu topraklar ve onun üzerinde yaşayan insanlar, hiçbir yabancı devletin oyuncağı olmasın. (...) Dünya işlerinde politikamız şunun bunun kölece peşinden gitmek değil, bu milletin selametini en iyi şekilde sağlayacak yolları müstakil olarak seçmek şeklinde kendini gösterecek.”⁴⁹

Sonuç olarak denebilir ki yazarın bu siyasi düşünceleri abartılarak ön plana çıkarılmış ve sanatsal yönü bu tutumun gölgesinde bırakılmıştır. S. Ali çevresiyle iyi ilişkiler içinde olduğu, aile dostluklarına önem verdiği lüks yaşamayı sevdiği, kendi görüşünden olmayan üst düzey siyaset adamlarıyla iyi ilişkiler kurduğu onun hakkında

⁴⁸ Ramazan Korkmaz, **Sabahattin Ali-İnsan ve Eser**, a.g.e, s. 63.

⁴⁹ Sabahattin Ali, **Ne istiyoruz?**, Marko Paşa, s. 10, İstanbul, 10 Şubat 1947, s. 1.

alışmalar yapan araştırmacıların ortak görüşüdür. Ancak bu dostlukların baki kalmadığı ve o günün çıkarı doğrultusunda yitirilip gitmişlerdir.

S. Ali çok yönlü bir sanatkar olduğu için hikayeden, roman, şiir, tiyatroya kadar birçok alanda eserler vermiştir. Eserlerine baktığımızda şiirleri arasında ne ıkanlar, *Dağlar ve Rüzgar*; hikayelerinde *Değirmen* (1935), *Kağnı*, (1936), *Sıra Köşk* (1947) ve *Ses* (1943); romanlarında ise yukarıda belirttiğimiz gibi *Kuyucaklı Yusuf*, *İçimizdeki şeytan*, *Kürk Mantolu Madonna* ve bunların yanında çeşitli eviri ve mektuplar bulunmaktadır.

S. Ali, gerçekçi bir yazar olmasının yanında, eserlerinde işlediği karakterlere kendinden bir şeyler kattığı görülür. Bu yönü onun en belirgin özelliklerinden biridir. Ayşe Sıtkı'ya 10.08.1933 tarihinde yazdığı bir mektupta bu durumu kendisi şöyle ifade eder;

“ (...) Ben zaten nedense yazılarımda doğrudan doğruya veya bilvasıta hep kendimden bahsediyorum. Galiba kendimi çok beğendiğimden. Bundan müşteki değilim, çünkü benim fikrimce “deha” bir nevi megalamandır ve dhilerin en gülünç olanları mütevazi olanlarıdır. (...) Yazılarında kendilerinden bahsetmeyenler, kendilerine emniyet ve itimatları olmayan korkaklar ve zayıflardır. Veya ilerinde bahsedecek bir şeyleri olmayan başlar. Ben bir kere korkak değilim ve kendime güveniyorum, sonra da yüz muhtelif adam yaratsam her birine kendimden bir parça verecek kadar doluyum.”⁵⁰

⁵⁰ Sabahattin Ali, *İki Gözüm Ayşe*, Sabahattin Ali'nin zel Mektupları, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1997, s. 93.

S. Ali'nin eserlerinde işlediği karakterleri değerlendirdiğimizde devrin siyasi, kültürel ve ekonomik yapısını, yazarın psikolojisini görmek mümkündür. S. Ali etrafında gözlemlediği ya da hikayelerini üçüncü şahıslardan dinlediği kişileri eserlerinde işlerken karakterin iç dünyasını, ruh halini, siyasi ve şahsi kanaatleri çerçevesinde sübjektif bir bakış açısıyla yükseltir ya da yerer. “S. Ali eserlerindeki kahramanları, en keskin yönleri ile anlatan bir yazardır. Bu yüzden tematik güç ve karşı gücü temsil eden kahramanlar arasında müsamahaya yer bırakmayacak büyük uçurumlar mevcuttur.”⁵¹

S. Ali, romandaki işlediği kişilerle etrafında yaşayanların romanı okuduklarında kendi yaşamlarına olan benzerliklerini görmekte zorluk çekmezler. Bu duruma şöyle bir alıntıyla örnek vermek isteriz. Edremit'teki çocukluk arkadaşını Kuyucaklı Yusuf adlı romanında işler ve romanın sonunda bu kişinin öldüğü görülür: “Bakkal Ali, S. Ali'ye biraz kızgın ve küskündü. S. Ali'ye “Benim sonumu niye böyle kötü bitirdin? Türünden sorular sorunca S. Ali de ona cevaben “Senin kırılacağımı hiç düşünmemiştim. Özür dilerim. Sana söz veriyorum, bir daha roman yazar da seni anlatacak olursam, o zaman öldürmeyeceğin seni, daha çok yaşatacağım” der.⁵²

Yukarıda sözü edilen bilgilerden hareketle yazarın hikaye ve romanlarında işlediği karakterlerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda önemli ölçüde bilgiler sağlamaktadır. Kendisini oldukça yürekli ve yetenekli gören yazar mütevazı

⁵¹ Ramazan Korkmaz, **Sabahattin Ali-İnsan ve Eser**, Yayımlanmış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1991, s. 229.

⁵² Asım Bezirci, **Sabahattin Ali**, a.g.e., ss. 37-38.

davranmayıp eserlerinde işlediği karakterlerde kendinden bir parça katmayı ihmal etmemiştir. Eserleri ve hayatı incelendiğinde gerçekten S. Ali'nin yazdığı her yapıtında onu temsil eden ya da düşüncelerini yansıtan kahramanlarla karşılaşmak mümkündür. “Yazarın bedbin, melankolik, ve onu her türlü değere bağlanmaktan men eden hırçın kişiliğini hikayelerinde; Değirmen’de Atmaca ve sevgilisi, Kırlandığılar’da erkek kırlandığı, Kurtarılamayan Şaheser’de genç şair, Bir Siyah Fanila İçin ve bir Delikanlının hikayesinde bohem ve kaçak tipler olarak sunulan gençler, Gramafon Avrat’ta Gramafon Avrat ve Murat, Düşman’da kaçak genç, Asfalt Yol ve Bir Skandal’da idealist öğretmenler, Mehtaplı bir Gece’de bitkin ve hasta genç ile ona kucak açan kimsesiz sokak kadını, Selam’da Yusuf, Sulfata’da Mustafa, Hasanboğuldu’da Hasan-Emine-Hacer, Çilli’de Nigar, Dekolman’da tercüme yapan genç ve Yahudi profesör temsil ederler.”⁵³

Gerek kültürel birikimi, gerekse zekası ile yaşadığı dönemin çok ilerisini görme ufkuna sahip olan S. Ali, yaşadığı dönemin insanların korkaklıklarından, umarsızlıklarından ve suskunluklarından sıkılıyor; bu durumu aşmak için bazen şakayla karışık alaycı, bazen açık yüreklilikle, bazen de eğitici öğütlerle onları bilinçlendirmeye uğraşıyordu. Bu bariz özellikleri kahramanları aracılığı ile eserlerinde birçok kez işler.⁵⁴

Genellikle eserlerinde anlatmayı uygun bulduğu karakterler çevresinden seçtiği hikayesini anlatmaya değer bulduğu kişilerdir denebilir. Toplumla çatışma içinde olan, topluma uyum sağlayamayan insanların hikayelerini işlediği görülür.

⁵³ Ramazan Korkmaz, **Sabahattin Ali-İnsan ve Eser**, a.g.e., s.220.

⁵⁴ Filiz Ali ve Atilla Özkırımlı, **Sabahattin Ali**, a.g.e., s. 47.

Kendileri dışında kalan dünya ile düzgün iletişim kuramayan ve iç dünyaları dışarıdan görünen tek düze ve sıkıcı bir hayatın tam tersine keşfedilmeyi bekleyen, oldukça zengin ve bol malzemelidir. Girdiği her ortam onun için bir roman ve hikaye malzemesi olmuştur, hayatının belirli dönemlerinde yattığı hapisaneler de onun için roman karakterleri bakımından bol malzeme sunmuştur. Bu gerçek olaylardan ya da kişilerden yola çıkarak işlediği konuları estetik açıdan da çok donanımlı olmasının da vermiş olduğu bir avantajla sunar okuyucusuna. Bu donanımlarının en başında dikkati çekenler, çok iyi Osmanlıca bilmesi, dünya edebiyatına ve Alman edebiyatına ilişkin Berlin’de dersler alması, Türk Edebiyatına da vakıf olması, yaşadığı çevreden eserleri için malzeme toplayacak ustalıkta gözlem gücüne sahip olması gibi özellikler gelir. S. Ali’nin sanatla ilgili bir görüşünü sizlere sunmak isteriz: *“Sanat olmuş ve olacak her şeyden faydalanır. Divan edebiyatı gibi kitle ile arasındaki köprüleri yakmış zümre edebiyatları ancak içtimai tetkik mevzuları olur ve şair bunları ibretle gözden geçirir. Eski edebiyat, her içtimai hadise gibi, devrinin mahsulüdür. Kitleden uzak kaldığı için ölen o devirle beraber ölmüştür. Bizim gibi onunla düşüp kalkmış olanlar da yok olduktan sonra filologlar bu edebiyatla meşgul olacaklardır.”*⁵⁵

S. Ali çok çabuk aşık olan ve insanlarla çok çabuk kaynaşan bir yapıya sahiptir. Bunun sebebi belki de çevresinde o kadar çok insan olmasına rağmen kendini hep yalnız hissetmesindendir. Hayatında birçok kere aşık olmuş; fakat karşılık bulamamıştır. Belki de, bu karşılık bulamama durumu onu hikaye ve şiir yazmaya itmiştir. Aşklarındaki bu başarısızlıklar kendi birikimleri ile de birleşince, onun

⁵⁵ Asım Bezirci, **Sabahattin Ali**, a.g.e., s. 40.

olağanüstü başarılı olmasına sebebiyet vermiştir.⁵⁶ Eserlerinde işlediği mutsuz erkek karakterlere baktığımızda kendi aşk hayatında yaşadığı başarısızlıkları göz önünde bulundurunca kendi hayatından izler taşıdığı söylenebilir.

Baykan, S. Ali'nin yaşadığı dönemin sanat ve kültür açısından önemli bir temsilcisi olmasının yanında karşısına çıkan fırtınalara karşı mücadele eden bir toplum eleştirmeni olduğunu belirtir. S. Ali'nin yazdığı eserlere ülkenin içinde bulunduğu çalkantılı dönemin çok büyük etkisinin olduğu söylenebilir. Halk bitmek bilmeyen savaşlardan yorulmuş ve ekonomik açıdan muhtaç durumdadır. Bu savaşların getirdiği sosyal bozuklukların üstüne işsizlik ve hastalıklar da eklenince iş çok daha zor bir hal almıştır. Eserlerinde okuyucuyu düşünmeye sevk eden S. Ali genellikle gerçek olayları işler ve okuyucuya ders verme güdüsünde değildir.

S. Ali, eserlerinde çoğunluğu Müslüman olan Anadolu halkının değerleri üzerinden sunduğu karakterlerle kendi inançları ile ilgili fikir vermektedir. Tanrı'ya olan bağlılığı olan S. Ali toplum ahlakına ve İslam kurallarına uymayan karakterleri sunarak dini bilgi açısından da oldukça donanımlı olduğunu gösterir. İnançlı olan ancak bu inancını gösteri unsuru yapmaktan kaçınır.

Usta şair Nâzım Hikmet, Mayıs 1943'te Bursa Hapishanesi'nden gönderdiği bir mektupta Kürk Mantolu Madonna hakkında şunları yazmıştır:

“Kürk Mantolu Madonna, ben bu kitabı hem sevdim, hem kızdım. Evvela niçin kızdığımı söyleyeyim. Kitabın birinci kısmı bir harikadır. Bu kısmın kendi yolunda

⁵⁶ Ali Baykan, **Sabahattin Ali ve Gerhart Hauptmann'ın Eserlerinde Sosyokültürel Olgu ve İletişim Çatışması**, a.g.t., s. 51.

inkışafı yani bir küçük burjuva ailesinin içyüzünü tahlili öyle bir haşmetle genişlemek istidadında ki, insan buradan ikinci kısma geçerken, elinde olmayarak, yazık olmuş, bu çok orijinal, çok mükemmel başlangıç ve imkân boşuna harcanmış, keşke bu başlangıç harcanmasaydı, diyor. Ben başlangıcı okurken yani Berlin'e kadar olan pasajı, senin benim anladığım manadaki realizmine hayran oldum. Beni dinlersen o başlangıcı almak ve kahramanın ölümünü kısaca tekrarlamak suretiyle o ailenin efradı ve eşhasının hayatları etrafında bir ikinci cilt, ayrı bir roman yapabilirsin, böylelikle de dinlemeye başladığımız harika musiki birdenbire kesilmiş olmaz. Gelelim ikinci kısmına, o kısım, başlı başına bir büyük hikâye olarak güzeldir ve böyle bir tecrübe gerek senin için gerekse Türk edebiyatı için lazımdı. Sen bu tecrübeyi başarıyla yaptın.”⁵⁷

3.2. Miguel De Unamuno'nun Yaşam Öyküsü

Miguel De Unamuno, İspanyol edebiyatına damgasını vurmuş eğitimci, yazar, düşünür, denemeci ve şairdir. Sadece İspanya için değil, dünya edebiyatın da XX. Yüzyılda kendini yetiştirmiş bir bilgedir. İspanya'nın son sömürgelerini kaybettiği, Amerika Birleşik Devletleri ile savaşa girdikleri 1898 yılında İspanya'da oluşan ahlaksal, siyasi, sosyal ve ekonomik yıkıntıya karşı ortaya çıkan ve çözüm olarak Avrupalılaşmak-İspanyollaşmak tartışmasını ortaya atan 98 kuşağı yazarlarından biridir. ⁵⁸ Unamuno, 98 Kuşağının devi olarak nitelenen büyük bir düşünür ve yazardı. Yüzyıl sonu Avrupası'nın ve İspanyası'nın tarihsel ve metafizik bunalımlarını

⁵⁷ <http://koltukname.com/2013/04/04/nazim-hikmetin-kurk-mantolu-madonna-elestirisi/> (28.03.2016 tarihinde erişim sağlandı.)

⁵⁸ http://www.littera.hacettepe.edu.tr/TURKCE/23_cilt/erteber_9.pdf (09.02.2016 tarihinde erişim sağlandı)

yaşamış, ülkesinin 1898'den 1936'ya değin tüm çöküntüsüne ve çırpınışlarına tanık olmuş, tüm kavgalarına katılmış bir aydındı; bunun ağır bedelini ileride ödeyecekti.⁵⁹

M. De Unamuno, 29 Eylül 1864 yılında Bibao'da dünyaya geldi. 6 yaşındayken babasını kaybetti. Düş kurmaya yatkın olan çocuk, amcasının koruyuculuğunda, denizin ve dağların çevrelediği bu kentte büyüdü, duygunluğu ve düş gücü burada gelişti, ilk ve orta öğrenimini burada yaptı.⁶⁰ İkinci Carlos Savaşı'na şehrin kuşatılmasına kadar burada yaşadı. 16 yaşında edebiyat ve felsefe eğitimi almak için Madrid'e geldi. Arkasında sadece 1891'de evleneceği Concha Lizárraga'yı değil, aynı zamanda çocukluğunun geçtiği o güzel memleketini bırakmak zorunda kaldı. İnançlarını da bu dönemde yitirdi.⁶¹ 1883 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra yerel gazetelerde yazılarını yayımlamaya ve felsefe dersleri vermeye başladı. 1891 yılında tüm birikimiyle çıktığı bir Fransa ve İtalya gezisinin ardından Madrid'e geri döndü. 1891 yılında Concha ile evlendi ve bu evlilikten 9 çocuk sahibi oldu. Ardından hayatının geri kalanını geçireceği Salamanca Üniversitesi'nde Yunanca bölümünde profesör oldu. 1894 yılında kendi yaşamından kesitlerin bulunduğu *Savaşta Barış* (Paz en la Guerra)'yı yayımladı. 1900 yılında solcu bir entelektüel olarak tanınmasına rağmen üniversitenin rektörü olarak atandı. Bundan sonra İspanya için önemi gittikçe artan bir kişilik olacaktı. 1906 yılında kendisine bakanlık görevi teklif edildi. Siyasi oluşumlarda görev almasına karşın üniversitedeki görevi dolayısıyla senatörlük teklifini reddetti. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gelen önemli bir teklifi de geri çevirdi. 1914 yılında aralarında Maeztu, Antonio Machado, Pérez de Ayala,

⁵⁹ Gül Işık, *İspanya Bir Başka Avrupa*, a.g.e., s. 149.

⁶⁰ Miguel De Unamuno, *Yaşamın Trajik Duygusu*, Çev: Osman Derinsu, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1986, s.8.

⁶¹ a.g.e., s.8.

Madariaga, Azaña, Salinas ve Americo Castro'nun bulunduğu Ortega İspanyol Siyasi Eğitimi Birliği'nin dışında kaldı. Onu tam anlamıyla halk adamı yapan durum 1914 yılında üniversitedeki görevinden ayrılmasıydı. Sebepleri tam olarak açıklanmıyordu ancak Maeztu 1920 yılında seçimle ilgili bir durum olduğuna dair bir yorumda bulundu. Unamuno liberal muhalefetin akılcı şehidi olarak tarihe geçti denebilir. Birinci Dünya Savaşı'nda Birinci Dünya Savaşı'nda İtilaf Devletlerinden yana olduğuna dair bir görüntü sergiledi; bu da ülke içinde kendisine karşı Unamuno yanlısı ve karşıtı iki grubun ortaya çıkmasına sebep oldu. 1920 yılında krala hakareten dolayı 16 yıl hapse mahkûm edildi ancak tahliye oldu ve bu durum karşısında muhalefetin solcu lideri olarak ününün daha da artmasına neden oldu.

Unamuno, İspanyol edebiyatına ve düşünce hayatına çalkantılı geçmişi gibi canlılığını sonsuza dek koruyacak olan birçok eseri hediye etti⁶² diyebiliriz. Monoloğu sözsel yiğitlik için değil karakterlerin iç dünyasını yansıtmak için kullanan⁶³ Unamuno çalkantılı bir siyasi geçmişi olmuştur. 20 Şubat 1924 yılında Salamanca Üniversitesi'ndeki görevinden uzaklaştırılan Unamuno, Atlantik Okyanusu'ndaki Fuerteventura'ya sürgüne gönderilmiştir. Sürgüne gönderilmesinin sebebi askeri yönetim ve krala karşı yürüttüğü aktif eylem olarak yorumlanabilir. 1930 yılında İspanya'ya geri dönen Unamuno XVIII. Alfonso'nun tahtan inmesinin ardından hiç vakit kaybetmeden eski politik çalışmalarına başlamıştır. 31 Aralık 1936 yılında Salamanca'daki evinde hayata gözlerini kapatmıştır.

⁶² Prof. Dr. Hale Toledo, **Unamuno Tiyatrosu**, Mitos-Boyut Yayınları, 2006, Ankara, s. 9.

⁶³ **a.g.e.**, s. 71.

Unamuno'nun edebi ve siyasi kimliğinin oluşumunda iki sürecin çok önemli olduğunu söyleyebiliriz. Madrid'de eğitim gördüğü yıllarda dini inancını kaybetmesi ve Marksist sosyalizmi kabul ettiği yıllardır. Dinsel sorunları çocukluğuna kadar uzanır. Gelişim sürecinde etkilendiği düşünürler; Kant, Hegel ve Spencer ve Kierkegard'dır.

Bireyin sorununu irdeleyen Unamuno etkili bir anlatım gücüyle ülkesinin yaşadığı acıları yüreğinin derinliklerinde hissederek bunu ince bir üslupla kaleme alır. Uzun yıllar sürgün yaşamı sürdürdüğü Kanarya adaları ve Fransa'da ülkesindeki sorunlara çözüm yolları arayarak yaşantısını sürdürür. Toplumsal ve bireysel yaşamın doğal sonucu olarak ortaya çıkan sorunlara akıl ve duyguları ile düşünüp hangisinin bu sorunlara çözüm bulacağını sorgularken aklıyla yanıtlayamadığı sorunlara duygularıyla daha doyurucu yanıtlar bulduğunun farkına varır. İnsanın doğumundan itibaren çizgisini belirleyen bir yazgısı vardır. Bu yazgı ise kişinin özgürlüğünü bağlayıcı bir etkidir. Eğer kişi yazgısını değiştirip en azından ölümsüzlüğün bir zerresini tatmazsa işte o nokta da bireyin kendisiyle, toplumla ve Tanrı ile çatışması başlar. Ölümsüzlük sorununa çözüm bulması yazarın sorunlarının ortadan kalkmasını sağlayacaktır.⁶⁴

⁶⁴ Prof. Dr. Hale Toledo, **Unamuno Tiyatrosu**, a.g.e., s. 5.

Çocukluğunda dindar bir çevrede yetişen Unamuno, dini inancı bakımından gelgitler yaşamış ve zaman zaman Tanrı inancını kaybetmiştir. Kilisenin iktidar yanlısı olması Unamuno'nun büyük sarsıntılar geçirmesine neden oldu.⁶⁵

Unamuno'nun bu dönemdeki bütün düşünsel etkinliklerinin ortak paydasını, özellikle toplumsal gelişmenin bir aracı olarak, nesnel araştırmanın değerine duyulan sağlam inanç oluşturur. Pozitivizmi eleştirel bir tutumla ele alan ve bilginin tek kaynakların deney olduğunu savunan bir deneycidir. Ülkenin içinde bulunduğu bu çıkmazdan kurtulması için harekete geçilmesi çağrısında bulunurken Unamuno, kurumları esrin bir çürümüşlük içinde bulunan ve kansızlıktan zayı düşmüş bir insan gibi tanımlar İspanyayı. İspanyol toplumu ise kendisini bir tür kaderciliğe bırakmış bir görünümde, Yoksulluk her yerde görülen bir kanser haline gelmiştir. Unamuno, yoksulluğu zihinsel kansızlıkta katkıda bulunan bir unsur olduğunu belirterek, İspanyolların içinde bulundukları dağınık ruh durumunun umutsuz ekonomik koşullarla bağlantılı olduğunu dilleştirmeye çalışmıştır.⁶⁶

“Unamuno'nun dış yaşamı pek rahat olmamakla birlikte olağanüstü bir nitelik göstermez. Onun için hiç gülmeyen yüzüne bakılırsa dramının içte geçtiği anlaşılır. O, daha ilkokuldan başlayarak, yaşamının sonuna kadar sürüp giden, neredeyse hastalık haline dönüşen bir okuma tutkusuna yakalanmıştı. Okumaya bir türlü doyamıyordu. Okuduğu her eseri aslından okumak için üniversite öğretim üyeliğinin gerektirdiği Yunanca, Sanskritçe, İbraniceden başka, Portekizce, Fransızca, İtalyanca, İngilizce,

⁶⁵ Prof. Dr. Hale Toledo, **Unamuno Tiyatrosu**, a.g.e., s. 11.

⁶⁶ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

Almanca dillerini öğrendi. En son öğrendiği yabancı dil, Kierkegaard'ı aslından okumak için Danimarka dili olmuştu.

Unamuno bu okuma doymazlığını Savaş içinde Barış (Paz en la Guerra- 1897) adındaki romanının kahramanı Panchico Zabalbide'in kişiliğinde canlandırır. Panchico, buhran dönemindeki Unamuno'dan başkası değildir. Onun gibi bir mumun titrek ışığında derin ve sonsuz düşüncelere dalıp dalıp gitmektedir. Çünkü onun da ruhu imanla akıl arasında gidip gelmektedir. Başlangıçta imanını, aklının kurallarına uydurmaya çalışıyordu. Bir Pazar sabahı ayinden çıktıktan sonra: *Bu hareketin ne anlama geldiğini kendi kendine sordu ve bundan böyle kiliseye gitmekten vazgeçti, bunu da hiçbir acı duymadan yaptı.* Fakat kısa zamanda bu aldatici rahatsızlığın yerini acılar almakta gecikmedi.”⁶⁷

1984 yılında çıkardığı gazete yazılarında gitgide Karl Marx'a olan sempatisinin arttığını vurgulamış ve o dönemde Bilbao'da düzenlenen bir seminere sosyalizmle ilgili görüşlerini aktarması için davet edilmiştir. Sosyal ve ekonomik açıdan Marksist yazarların düşüncelerini beğeniyordu ancak bir süre sonra Marksistlerin dogmatikliğini reddetmiştir. Marx'ı okudukça kendisinin de bir sosyalist olduğuna inanmıştır. Dönemin prestijli dergilerinden olan *Modern İspanya*'da (La España Moderna) 1895'de çıkardığı “*En torno al casticismo*” (*Gerçeğin Çevresinde* - 1912) adlı yazıda İspanya'nın içinde bulunduğu karanlık günlerden kurtulması için marxist düşüncenin bir işe yaramayacağını anlamış ve İspanya'nın tek kurtuluşunun yolu ulusal İspanyol kimliğine dönmesinden geçtiğine olan inancını yinelemiştir.

⁶⁷ Miguel De Unamuno, **Yaşamın Trajik Duygusu**, a.g.e., s.9.

Her ne kadar Sosyalist Partiye üye olup bu alanda birçok yazılar yazarak sosyalizmi savunmuşsa da Unamuno ' nun Hristiyanlığa olan bağlılığı devam etmiştir. Tanrı problemi, insanın Tanrı ile ilişkisi ve kişinin evrendeki rolünü inceleme ye başlamıştır. Aslında garip olarak nitelendireceğimiz bir nokta ise Unamuno'nun büyük varoluşçu Danimarkalı filozof Hierkegaard'ın bu sıralarda büyük etkisi altında bulunmasına ve Kierkegaard'ın hristiyanlığı yeni bir modern anlayış ile canlandırmaya çalışmasına karşın onun yine de dinin aleyhinde olmasıdır. Ünlü varoluşçu filozof Kierkegaard'ın klasik hristiyanlık anlayışına çok ağır ve etkili saldırılarının Unamuno üzerinde derin bir iz bıraktığı asla yadsınamaz. Unamuno, kabul etmese de kiliseye bağlı bir kişiydi. Kierkegaard ise bu tip bir din anlayışını yıkıp varoluşçu yani kişinin yaşam ve varlığını başka bir deyişle insancıl değerleri ön plana çıkartıyordu. Unamuno' nun bu varoluşçu felsefeye eğilimi, Kierkegaard' ı okumaya başlaması ve hatta Kierkegaard' ı aslından okumak için Danimarka dilini öğrenerek bu filozofu daha derinlemesine incelemesi ile daha da önem kazanmıştır.⁶⁸

İnsan, ölüm ve Tanrı problemlerini sıkça ele alarak, kişinin ölümsüzlüğüne çözüm aramaktadır. İnceleme konusu yaptığı kişi soyut değil somut kişidir. Kendi ifadesiyle *"Ve somut insan, bu etten kemikten, aynı zamanda öznesi ve en önemli nesnesidir tüm felsefenin"*⁶⁹ Unamuno'nun zihnini kurcalayan birçok sorunları vardır. Bu sorunlarına çözüm getirememiş olması da ilginçtir. Başka bir deyişle getirmek istememiştir. Çünkü kişinin çelişki içinde yaşamasının varlığını zenginleştireceğine ve

⁶⁸ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

⁶⁹ Miguel De Unamuno, **Yaşamın Trajik Duygusu**, a.g.e., s.14.

insanı saçma doktrinlerin pençesine düşmekten kurtaracağına inanan Unamuno düşüncesini şöyle ifade eder: *"Çelişki mi? Elbette Evet diyen kalbimle hayır diyen kafamın çelişkisi!... Çelişki! Kuşkusuz ki Mademki yalnız çelişkileri içinde ve çelişkilerle yaşıyoruz, mademki yaşam bir trajedidir, trajedi ve utkusuz ya da utku umudu olmayan sürekli bir savaşımdır, yaşam bir çelişkidir"*⁷⁰ Çelişkilerine cevap aradığı soruları ise yazarımız şu şekilde sıralar: *"Ben nereden geliyorum ve içinde ve onunla yaşadığım dünya nereden geliyor? Ben nereye gidiyorum ve beni çevreleyen her şey nereye gidiyor? Bütün bunların anlamı ne?... Ölmezsem eğer, ne olacağım? Ve eğer ölürsem, o zaman hiçbir şeyin anlamı yok benim için"*⁷¹. Varoluşçu filozof-yazar Unamuno 1900'lerin başında bilimin iflas ettiği ve akılcılığın (racionalismo) sönmeye yüz tuttuğu fikrini benimsemiş, hatta bilimi ölü fikirler mezarlığı olarak tanımlamıştır.⁷²

İnsanın mantıklı düşünen bir hayvan olarak sınıflandırılmasını anlam veremeyen Unamuno, bu durumla ilgili şöyle bir ifadede bulunur: *"Niçin duygusal ya da duyan bir hayvan olarak tanımlanmadığını bilmiyorum. Belki onu öbür hayvanlardan ayırt eden düşün'den çok çok duygudur. Çok kez ben bir kedinin güldüğünü ya da ağladığını değil, düşündüğünü gördüm. Belki ağlar ya da güler içinden – ama belki, içinden yine yengeç de ikinci derece denklemler çözer."*⁷³ İnsanın her şeyden önce duygusal ve duygulu bir hayvandır noktasından hareket eden düşünür, kendi kafasındaki felsefik sistemde doğan, acı çeken, ölen etten ve kemikten olan

⁷⁰ Miguel De Unamuno, *Yaşamın Trajik Duygusu*, a.g.e., s. 24.

⁷¹ a.g.e., s. 53.

⁷² <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

⁷³ Miguel de Unamuno, *Yaşamın Trajik Duygusu*, a.g.e., s.24

insanın arayışı içindedir. İnsanın kaderinde yaşadıklarını sorgulayan düşünürlerin karşılaştığı engellere Unamuno da takılıyor ve sonsuzluğun akılla ispat edilemiyor olduğu kanısına varır. Bir taraftan da insanın var olmasının akıldan önce gerçekleştiğini düşünür.

Sürekli ikilemler içinde yaşayan Unamuno, kendi bireysel varlığından, Tanrı'nın varlığından, inançlarından kısacası her şeyden kuşku duyan, ölümsüzlük özlemi ile dolu olup özgür seçimin önemini sürekli vurgulayan bir yazardır. Kimi zaman cumhuriyetçi kimi zaman monarşi yanlısı olan, kimi zaman Tanrı 'ya başkaldıran ve zaman zaman boyun eğen Unamuno, canlı bir çelişki örneğidir. Bu ikilemlerinden dolayı adeta kendisiyle gurur duyan yazara göre öyle ya da böyle önemli olan düşünebilmektir. Ve kişiyi olgunlaştıran onun ikilemleridir. Romanlarında kişilerin iç dramlarına daha çok ağırlık vermek için kişi ve çevre tasvirlerinden uzaklaşır. Diyalog ve monologlara sıkça yer verdiği romanlarında yapıtın kahramanı ile veya roman kişisi okurlarla sıkça tartışır. Bireyselliğe gönülden bağlı olan Unamuno hiçbir akım ve üsluba dahil olduğunu kabul etmez. Romanlarını eleştirenlere yanıtı ise romanlarının "novela" değil "nivola" olduğudur.⁷⁴ Hayatı boyunca aklındaki sorulara cevap arayan Unamuno'nun yazdığı eserler genellikle inanmak inanmamak sorunu üzerine kuruludur. Unamuno her ne kadar sorduğu sorulara cevap bulamamanın verdiği psikolojiyle ruhunun derinliklerinde oluşan o kasvetli havaya karşın umudunu yitirmiş değildir. Unamuno, gerçek anlamda derinlemesine incelendiğinde onun kafasından geçen soruların hiç de yersiz olmadığı ve hepimizin hayatından önemli birer parça taşıdığı görülür. Bu düşüncemizi

⁷⁴ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

desteklemek için Unamuno'nun *Yaşamın Trajik Öyküsü* adlı romanından bir alıntıya yer vermek istiyoruz: “Evet, evet anlıyorum hepsini! – çok büyük bir toplumsal çalışma, güçlü bir uygarlık, bir bilgi bolluğu, sanat, endüstri, ahlaklılık bolluğu, ve sonra, dünyayı endüstriyel harikalar, büyük fabrikalar, yollar, müzeler ve kitaplıklarla dolduğumuz zaman, bütün bunların dibine bitkin yığılacağız, ve bunlar kalacak, -kimin için? İnsan mı bilgi için, bilim mi insan için oluşturulmuştur”⁷⁵

Ölümsüzlüğe duyduğu ateşli arzuyla yaşayan Unamuno, hiçlikten hiçliğe gitmek şeklinde yorumluyor ölümü: “ Ben nereden geldim ve dünya nereden geliyor, içinde ve onunla yaşadığım? Ben nereye gidiyorum ve beni çevreleyen her şey nereye gidiyor?”⁷⁶ şeklinde yaşadığı hayatı sorgular Unamuno. Bütün bu düşüncelerin altında yatan sebep onun ölmek istememesinden, eğer ölmeyecekse kendine ne olacağı hakkında bilmek ister. Ölürse hiçbir şeyin anlamının olmadığını düşünür. Şöyle yer verir bu konuyla ilgili düşüncesine: “ve üç çözüm vardır: (a) büsbütün öleceğimi biliyorum, o zaman onulmaz umarsızlık, y da (b) büsbütün ölmeyeceğimi biliyorum, o zaman da tevekkül (her şeyi Tanrıya bırakıp Tanrıdan bekleme) ya da (c) ne birini ne öbürünü bilebilirim, o zaman da umarsızlık içinde tevekkül ya da tevekkül içinde umarsızlık, bir umutsuz tevekkül ya da işi olurluna bırakmış bir umutsuzluk, ve bundan ötürü savaşım.”⁷⁷

Unamuno'nun çoğu yapıtlarının temelini Tanrı arayışı, Tanrı ile insan arasındaki savaşım oluşturmaktadır. Unamuno ölümsüz olma isteğiyle yüklü olup,

⁷⁵ Miguel De Unamuno, *Yaşamın Trajik Duygusu*, a.g.e., s. 22.

⁷⁶ a.g.e., s.39.

⁷⁷ a.g.e., s. 40.

ölüm korkusuyla dopdoludur. Bunun için yarattığı hayal ürünü kahramanlarına gerçek insan süsü vererek onlar sayesinde ölümsüz ola bileceğine inanmaktadır.⁷⁸ Tanrısal gerçeklerin akılla çözülemeyeceğini anlayan Unamuno insan ruhunun derinliklerine sezgiyle inilebileceğine inanmıştır.

Yaşamın Trajik Duygusu (Del Sentimiento Tragico de la Vida, 1912) adlı denemesinde yazar ölümsüzlük konusundaki düşüncesini şöyle dile getirir; "Sen, ben ve Spinoza hiçbir zaman ölmek istemeyiz ve bizim bu hiçbir zaman ölmek için can atışımız bizim gerçek özümüzdür. Zavallı Portekiz Yahudisi, hiçbir zaman kendi kişisel ölümsüzlüğüne inanmayı başaramadı ve tüm felsefesi inançsızlığı için kurduğu bir avuntudan başka bir şey olmadı"⁷⁹. Bu doğrultuda Unamuno, ölmek özlemi, bireysel (individual) ölümsüzlüğe duyulan şiddetli arzu ve sonsuza dek sürüp gitmek için gösterilen çaba bireyin gerçek özüdür, düşüncesini canlı bir üslupla çoğu yapıtlarında ifade etmiştir.⁸⁰ Unamuno, insanın ölümsüzlüğü yakalayabilmesinin tek yolunun ya ardında önemli eserler bırakarak ya da yetiştirilen evlatlarda elde edilebileceği görüşündedir.

Tüm bunlardan hareketle yazarın eserleri inanmak arzusu ile içinde bitmek bilmeyen kuşku arasındaki verdiği savaşın birer aynasıdır. "Tanrısal özlem içinde yanıp tutuşmasının kendisinin iyiyi ve doğruyu bulmasında yönlendirici bir unsur olacağını düşünmektedir. İyilik simgesi bir kişi olmasını da buna bağlar. Yazarın

⁷⁸ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

⁷⁹ Miguel De Unamuno, *Yaşamın Trajik Duygusu*, a.g.e., s. 12.

⁸⁰ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

hemen hemen tüm kahramanlarının inanla inançsızlık arasında savaşım vermesinin nedeni de budur.”⁸¹

Bazı eleştirmenler Unamuno'nun dini bütün bir Katolik olmadığını savunurken bazıları ise tam aksine gerçek bir Hristiyan olduğu savını desteklemektedir. Yazar tüm yapıtlarında rahip, rahibe ve Katolik Kilisesinden söz etmiştir. Doğal olarak din konusunda bazı ikilemlere düşmüş ve bunu ya pıtlarında belirtmiştir. Fakat onun bu ikilemlerinden dolayı dinsiz olduğunu düşünmek bize göre yersizdir. Çünkü Unamuno'nun körü körüne iman etmek yerine, kuşku duyarak en doğruyu bulacağına inancı sonsuzdur.⁸²

3.3. Kürk Mantolu Madonna ile Sis Adlı Yapıtlarda Varoluşsal Bir Biçim Olarak Aşk Kavramı

Karşılaştırmalı edebiyat bilimi çalışmaları genellikle konu üzerinden yapılmaktadır. Dünya edebiyatından eş zamanlı ya da art zamanlı yayınlanmış eserlerle ilgili karşılaştırma örneklerine baktığımızda benzer motiflerin işlendiğini görürüz. Karşılaştırmayı istediğimiz iki roman yazılış tarihleri açısından eş zamanlı değildir. Miguel de Unamuno'nun “*Sis*” adlı yapıtı 1914 yılında yayımlandı. Bu romanla karşılaştırmak istediğimiz diğer roman Sabahattin Ali'nin “*Kürk Mantolu Madonna*”sı 1940 yılında yazılmış ve 1943 yılında yayımlanabilmiştir. Unamuno, *Sis* adlı yapıtını 50 yaşında kaleme alırken S. Ali ise 30'lu yaşlarında yazmıştır *Kürk Mantolu Madonna* 'yı.

⁸¹ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

⁸² <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

Yukarıda her iki ülkenin XIX.. Yüzyılın son çeyreği ve XX. Yüzyılın başları arasındaki tarihsel arka planı ve dönemin romanına ilişkin olarak bilgi verilmiştir. Şimdi ise İspanyol Edebiyatı'nın usta kalemlerinden M. De Unamuno ile Türk Edebiyatı için değeri geç fark edilen ünlü romancı ve şair S. Ali'nin yukarıda ifade ettiğimiz yapıtlarının içeriği üzerinde durulacaktır.

S. Ali kısa ömründe kaleme almayı başardığı bu romanı okuyucularda oldukça etki bırakmasının yanında son yıllarda oldukça çok okunan kitaplar listesinde bulunmaktadır. Bu roman, Hakikat gazetesinde 18 Aralık 1940-8 Şubat 1941 tarihinde “Büyük Hikâye” başlığı altında 48 bölüm olarak tefrika edilir ve kitap olarak da ilk kez 1943 yılında Remzi Kitabevi tarafından yayımlanır. Cevdet Kudret bu roman için Sabahattin Ali'nin Lüzumsuz Adam başlığını düşündüğünü ancak “z” ve “s” seslerinin kakofonisinden hoşlanmayarak bu isimden vazgeçtiğini söyler. Pertev Naili Boratav ise yazarın bu romanın başlığını, Sabahattin Ali'nin Almanya'da tanıştığı Frolayn Puder adlı bir bayanın yirmi sekiz yaşında olmasına istinaden Yirmi Sekiz olarak düşündüğünü kaydeder.⁸³ Kişinin toplumsal kurallara başkaldırmasını ve kendi macerasını oluşturmak için yaşadığı hayatı anlatan bir eserdir. Roman iki bölümden oluşmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nı önceleyen yıllarda yaşanmış tutkulu ve marazi bir aşkı eksen almaktadır. Yazarın Berlin'de geçirdiği (1928-30) öğrencilik döneminin esinlenmiş olabileceğini düşündüğümüz bu uzun öykünün ilk bölümünde, yeni işe giren küçük bir memurun; kendini, memuriyet yaşamının küçük ve dar dünyasını ve karşılaştığı hiç de ilginç biri gibi görünmeyen bir başka küçük memuru Raif Efendi'yi

⁸³ Tekin Sönmez, **Sınıflı Toplumlarda Analık Hukuku; Ayrın ve Kağı**, Yansıma. S. 15, Mart 1973, s.166.

tanıttığı neredeyse bütünden bağımsız gibi görünen bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde anlatıcı karakterimiz Ankara’da işsiz bir halde dolaşırken karşısına çıkan eski okul arkadaşı Hamdi ile karşılaşır. Hamdi mevki ve güç bakımından oldukça iyi bir durumdadır pek parlak olmayan öğrenciliğine rağmen. Kendisine işsiz olduğunu öğrendiğinde yardımcı olmak ister ve çalıştığı bir şirkette bir pozisyon ayarlar. Anlatıcı karakter burada aynı ofiste çalıştığı ve hikayenin ikinci bölümün anlatıcılığını üstleneceği karakter ile yani Raif Efendi ile karşılaşır. Raif Efendi ise doğru dürüst Almanca bildiğinden şüphe edilen ama aslında oldukça zor çevirileri yapabilen bir çevirmen olarak çalışır. Okuyucu da merak uyandıran halleri olan Raif Efendi silik ve basit bir insan gibi görünür. Aslında hiç de öyle bir insan olmadığı romanın ilerleyen kısımlarında karşımıza çıkar.

Romanın esas gövdesini oluşturan ikinci bölüm ise, hummalı bir hastalığa yakalanan ve hızla ölüm döşeğine sürüklenen Raif Efendi’nin siyah kaplı deftere döktüğü tutkulu bir aşk hikayesidir. 20 Haziran 1933 tarihini atarak başladığı bu defterde Raif Efendi, on yıl öncesine dönerek, Berlin’de bir resim galerisinde rastladığı bir kürk mantolu kadın portresinin ruhunda ateşlediği tutkuyu ve o portrenin ressamı ve modeli olan gizemli kadınla yaşadıkları hikaye edilmektedir.

Raif Efendi’nin uzaktan görülen o sıradan kişiliğinin altında incelemeye değer bir ruh yatmaktadır. Raif Efendi adındaki efendi sözcüğünün ona yüklediği yaşlılık sıfatına karşın kendisi oldukça genç, daha 24 yaşlarında, yazı yazmayı ve şiirler karalamayı seven, resim yapma konusunda da oldukça yetenekli, içindeki duyguları hiçbir şekilde dışa vuramayan, çevresindekiler tarafından erkek olacağı yerde kız

olmuş diye düşünölen, okuduğu kitapların etkisinde kalan hatta zaman zaman bu deneyimleriyle de yaşıyan bir yetişkindir. İlk bölümünde anlatıcı karakterimizin dikkatini oldukça çeken ve karşılaştığı olaylar önünde gösterdiği sakinliği daha doğrusu boş vermişliğiyle zaman zaman anlatıcı karakterimizi şaşırtan mutsuz ve iç huzurunu çok uzun zaman önce yitirmiş, sürekli hastalanan başkahramanıdır eserin. Bu hastalıklı Raif Efendi'nin artık ölüp gideceğinin farkında olan anlatıcı karakterden masasında sakladığı defterini yok etmesini rica etmesiyle romanın ikinci kısmına yani Raif Efendi'nin on yıl önce yaşadığı o tutkulu ama sıra dışı aşkın anlattığı defteri anlatıcı karakterin okumaya başlamasıyla tanık oluruz. Babası tarafından Berlin'e sabun üretimi konusunda deneyim kazanması için gönderilen ancak pek bu amaca hizmet edecek çalışmalar yapmayan Raif Efendi Berlin'de geçirdiğı bir yılın sonunda tesadüfen önünden geçtiğı bir resim sergisine girip o karşısında derinden etkilendiğı bu tablodaki Kürk Mantolu Kadın kendisinde çok kuvvetli duygular uyandırır. Bu eserde okuduğı kitaplardaki kadın karakterlerden ve Hz. Muhammed'in annesi Amine'den bile birer parça bulduğunu hisseder. O, Raif Efendi'nin dünyasındaki bütün kadınların timsalidir. Sanat yapıtlarıyla baştan çıkmaya alışkın olan Raif Efendi için bu çok da yadırganacak bir durum değildir. Ondaki bu etkinin sebebi resimdeki kadının yüzü ve dış görünüşü değildir çünkü yanına gelen bu tablonun ressamı Maria Puder'in yanına geldiğinde karşısında büyülenip kaldığı bu eserin ressamı olduğunu anlayamaz. Aralarında geçen diyalogda şaşırtıcı bir bölüm de bulunduğunu belirtmeden geçmek istemeyiz. Raif Efendi'ye bu tablo karşısında ne hissettiğı sorulduğunda verdiği cevap dikkat çekicidir:

“Anneme benziyor da...”

“Sizde anneniniz bir resmi yok mu?”

Kadının bu lüzumsuz merakı canımı sıkıyordu. Sırf alay için bunu yaptığını fark ediyordum. Diğer ressamilar uzaktan bize bakıyorlar ve muhakkak ki sırtıyorlardı.

“Var ama... Bu başka!” dedim.

“Ya!.. Demek bu başka.”

Ve derhal küçük bir kahkaha attı.

Kalkıp kaçmak için küçük bir hareket yaptım. Kadın bunu fark ederek: “Rahatsız olmayın, ben gidiyorum... Sizi annenizle baş başa bırakıyorum!” dedi. Kalktı, birkaç adım yürüdü. Sonra birdenbire durarak tekrar yanıma sokuldu; şimdiye kadar konuştuklarına hiç benzemeyen, ciddi, hatta biraz da hazin bir eda ile:

“Sahiden böyle bir anneniz olmasını ister miydiniz?” dedi.

“Evet... Hem de nasıl isterdim!”

“Ya!...”(s. 78) ⁸⁴

Aradan geçen zamandan sonra sokakta tesadüfen karşılaştığı Maria Puder’i görür. Maria Puder ise 26 yaşında genç bir kadındır. Kendisini takip eder ve bir gece kulübünde keman çaldığına şahit olur ve yeniden tanışır. Zamanla arkadaşlıkları ilerler ve bir aşka dönüşür. Maria’nın diğer kadınlardan daha farklı ve güçlü bir karakteri vardır.

⁸⁴ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 78.

Şimdi ise İspanyol yazar M. De Unamuno'nun en önemli romanlarından olan *Sis*'in içeriğine değinelim. *Sis* adlı eser Unamuno'nun kaleme aldığı bir aşk romanıdır. Kitap Victor Goti'nin önsözüyle başlar. Kitabı okumaya başladığımızda Victor Goti'nin kitabın ana kahramanı Augusto Pérez'in en yakın arkadaşı olduğunu görüyoruz. Bu durumu fark ettiğimizde Victor Goti'nin kim olduğunu sorguluyor, gerçekten yaşayan biri mi diye sorgulamadan geçemiyoruz. İşte tam bu dakikadan itibaren Unamuno amacına ulaşmayı başarır. Okuyucunun eseri okurken içinde büyük bir merak uyandırmayı başardığını görüyoruz. Ana kahraman Augusto'nun yağmurlu bir günde yürüyüşe çıkmasıyla başlar. Augusto eğitilmiş ve zengin bir kişidir. Yakın bir geçmişte annesini kaybeden Augusto evde hizmetçisi Domingo ve aşçısı Ludivina ile yaşamaktadır. Augusto içinde bulunduğu bu yalnız dünyada çıktığı yolda nereye gideceğini bilmeden kafası sorularla dolu bir haldeyken önünden geçen Eugenia'ya aşık olur ve onu evine kadar takip eder. Kısa bir süre sonra da kendisini bu denli etkileyen bu kadın hakkında bilgi alır ve annesi ve babası olmayan bu yüzden de halası ve eniştesiyle yaşadığını ve hayatını kazanmak için de istemeden de olsa piyano öğretmenliği yaptığını öğrenir. Eugenia ise sözünü esirgemeyen, özgürlüğüne düşkün biri olup, meteliksiz olan Mauricio'ya aşıktır. Eugenia, çeşitli bahanelerle kendisine olan aşkını dile getiren Augusto'nun aşkını görmezden gelip tercihinin sonucuna katlanacak kadar da kararlı bir kadın olduğu görülür. Daha sonra Eugenia'ya ya olan aşkını sorgularken Augusto, Rosario ile arasında geçenler kafasını iyice karıştırır. Hem Eugenia hem de Rosario'dan etkilendiğini düşünmektedir. Aklına takılan soruları da sürekli evdeki yardımcılarını ile paylaşmakta ve kendilerinden fikir almaktadır. Eugenia'nın babasından kalma ipotekli evinin borcunu ona haber vermeden öder. Durumu öğrenen Eugenia çok sinirlenir ve bunu kabullenemez. Aradan geçen

zamanda Mauricio ile yollarını ayıran Eugenia, Augusto'ya yakınlaşır. Aralarındaki aşk diyalogu evliliği konuşacak kadar ilerler. Bu süreçte Augusto'nun kuşkuları hala devam etmektedir. Eugenia'nın amacı para koparmak ve eski sevgilisi Mauricio'ya geri dönmektir. Augusto, Mauricio'ya ya iş de bulmuştur. Düğünlerini üç gün kala Eugenia, Mauricio ile kaçır. Durumu öğrenen Augusto, Victor ile dertleşmek ister. Victor da kendisine imalı olarak intihar etmesini tavsiye eder. Nivola kahramanı olduğunun bilincinde olan Augusto bu durumu kesinleştirmek için kitabın son bölümünde Unamuno'nun evine gider. Kendisiyle konuşur ve gerçekten var olmadığı anlatır Unamuno. Augusto ise eve döndüğünde çok fazla yemek yiyerek intihar eder. Orfeo de efendisinin ölümüne katlanamayarak üzüntüsünden ölür.

Romanın konusuna baktığımızda genel bir temel üzerine oturtulduğunu görüyoruz. Aşk, bağlılık, ihanet, benlik arayışı, hayal kırıklığı, aldatılma ve ölüm, umutsuzluk gibi temalar dikkati çeker. Eserde karakterlerin fiziksel özellikleri üzerinde durmayan Unamuno monologlarla karakterlerin iç dünyalarını okuyucuya sunmuştur.

Şimdi ise bu iki eserin hangi açılardan karşılaştırılacağına dair bilgiler verilecektir. Unamuno ve S. Ali'nin eserlerinin karşılaştırılması yapılırken, ortak motif olarak işlenen aşkın varoluşsal bir problem olarak ele alınmasının yanında esas olarak ele alınacak diğer alanlar da aşağıda verilmiştir.

- Eserlerin yazarları açısından karşılaştırılması
- Eserlerin edebi çevre ve dönem olarak karşılaştırılması
- Eserlerin şekil, dil ve üslup açısından karşılaştırılması
- Eserlerin konu, ana ve yan temalar açısından karşılaştırılması

Her iki yazarın söz konusu edebiyatlar açısından önemi düşünüldüğünde zamanlarının önde gelen aydınlardan olduklarını söyleyebiliriz. Ancak dönemlerinde muhalif kimlikleriyle tanındıkları için yaşadıkları dönemde çok fazla psikolojik savaşlar vermişler ve ülkelerinin geleceği için sundukları fikirlerden dolayı ceza evinde yatmışlar hatta Unamuno sürgüne gönderilmiştir. Yaşadıkları yıllarda iktidarı eleştiren her iki yazar da siyasi fikirleriyle dikkat çektikleri için edebi değerleri gölgede kalmıştır. Her iki yazar da dünya görüşü bakımından da benzerlik gösterir. sosyalist olan S. Ali işçi ve köylülerin aydınlanması için mücadele etmiş bir yazardır. Unamuno ise Karl Marx'ı okumuş, sosyal ve ekonomik açıdan diğer yazarlar gibi Unamuno da onun düşüncelerini benimsemiştir. Unamuno, İspanya'nın içinde bulunduğu kötü durumdan çıkmasının yolunun kaçınılmaz olarak Marksist sosyalizmden geçtiğine inanıyordu. Her iki yazar da ülkeleri dışında yaşamış ve ülkelerini dışarıdan gözlemleme imkanı elde etmiştir. Mesleki açıdan da benzerlik gösteren Unamuno ve S. Ali yabancı dil öğrenmişlerdi. Her iki yazarın çocukluk yılların dikkate alındığında savaşlarla, ekonomik açıdan sıkıntılı dönemlere rastladığını görüyoruz. Bilbao'da doğan Unamuno'nun çocukluğunda İspanya İkinci Karlista Savaşları ile boğuşuyordu. S. Ali'nin çocukluğu ise Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girdiği yıllara denk gelmiştir. Her iki yazardın da savaşlarla geçen bunalımlı çocukluk yıllarından oldukça çok etkilendiklerini ve kişiliklerinin oluşumunda göz ardı edilemez bir faktör olduğunu düşünüyoruz. Muhafız düşünceleri bakımından hayatlarının sonlarında da benzer ölümler olduğunu söyleyebiliriz. Unamuno hayatı sürgünde geçmiş bir yazar olarak ev hapsindeyken ölmüştür. S. Ali ise artan siyasi baskılar yüzünden ülkeden ayrılmak isterken hiç bir şekilde pasaport almasına izin verilmemiş, o da çareyi Bulgaristan sınırından kaçmakta bulmuş ancak

faili meçhul bir cinayetin kurbanı olmuş ve henüz cinayetinin perde arkası tam olarak aydınlatılamamıştır.

Yukarıdaki benzerliklerin yanında yazarlarımız arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin; Unamuno 1864-1936 yılları arasında, S. Ali ise 1907-1948 yılları arasında yaşamıştır. Unamuno, Kant, Hegel ve Spencer, Heidegger gibi düşünürlerden etkilenirken; S. Ali ise Dostoyewski, Turgenyef, Maksim Gorki, Edgar Allan Poe, Tomas Mann, Heinrich Von Kleist, Guy de Maupassant gibi yazarlardan etkilenir. Sanatkar ruhlu S. Ali'nin eserlerinde işlenen konulara bakıldığında insanın içinde yaşadığı fırtınalı çıkmazlar, ahlaki dejenerasyon, kadın sevgisi, platonik aşk, toplumun alt kesimlerinin sıkıntıları, insanın toplumsal ilişkileri, sınıflar arası farklar gibi konuların ağırlıklı olarak işlendiği görülürken, dinsel gelgitler yaşayan Unamuno ise bireyin iç sıkıntısı, varoluşsal problemleri, ölüm, ölümsüzlük, Tanrı varlığı gibi kavramların daha ağırlıklı olarak ele alındığını görüyoruz.

Şimdi ise biçim ve şekil açısından eserlerimizi değerlendirelim; Kürk Mantolu Madonna 160 sayfadan oluşan, anlatıcıların değiştiği noktayı baz alırsak iki parçadan oluşan eserin ilk bölümünde Raif Efendi ile aynı şirkette çalışmaya başlayan anlatıcı karakter aracılığıyla olaylar anlatılmaktadır. Raif Efendi'nin siyah kaplı bir deftere döktüğü aşk hikayesinin anlatıcı karakter tarafından okunmaya başlamasıyla eserin esas bölümünü oluşturan kısma geçilir ve Raif efendi başından geçenleri anlatır. Eserde sık sık monologlara yer verildiğini görüyoruz. Anlatım bakımından süslü bir dilden uzak, yalın ama yine de eserin özünü oluşturmaya elverişli görünen şiirsel bir

dille kaleme alınmıştır. Raif Efendi'nin aşkını anlattığı esas bölümde Maria Puder ile konuştuğu bir bölümden eserin şiirsel anlatımına örnek vermek istiyoruz;

“Yirmi dört!”

“Gördünüz mü? Ablanız olabilirim!”

“Evet...”

Bir müddet sustuk... Kafamın içinde ona söylenecek uçsuz bucaksız şeyler bulunduğunu hissediyordum. Senelerce söylenecek bitmeyecek şeyler.. Fakat hiçbirisi şu anda aklıma gelmiyordu. O da, bir şey demeden önüne bakıyordu. Sağ dirseğini masaya dayamıştı. Eli beyaz örtünün üzerine şöylece bırakıvermişti. Küçük, uçlara doğru sivrilen ve kemiklerinin gayet ince olduğu hissini veren parmakları vardı ve bunların ucu, üşümüş gibi kırmızıydı. Biraz evvel avucumda tuttuğum ellerinin hakikaten soğuk olduğunu hatırladım. Aklımca bundan istifade etmek isteyerek...” (s.76)⁸⁵

Sis'in biçimsel özelliklerine baktığımızda ise eserin 225 sayfadan oluştuğunu, Victor'un yazdığı bir önsözle başladığını görüyoruz. Unamuno'ya göre bu eser bir roman değil nivola'dır. Victor adlı karakterin Augusto'ya nivola yazmaya karar verdiğini ve bunu nasıl yapacağını anlatmasıyla okuyucuya nivola hakkında kurgusal bir eser aracılığıyla bilgi verilmiş olur. 33 bölümden oluşan eser çoğunlukla diyaloglu bir anlatım tarzına sahiptir. Özellikle Augusto'nun iç dünyasını, düşüncelerini ve duygularını sorguladığı bölümlerde iç monolog tekniğinden de yararlanıldığını görmekteyiz. Eserde yazarın hedeflediği gibi anlatılan konuların kolay anlaşılabilmesi

⁸⁵ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s.76.

için gösterişsiz, sade ve gereksiz süslü betimlemelerden uzak bir anlatım tarzı olduğunu görüyoruz. Roman yerine nivola diye adlandırdığı bu kendinin icaat ettiği türde istediği kuralları kendisinin koyduğunu belirtir.

Eserler üzerinde zaman ve uzam hakkında bir değerlendirme yapmak gerekirse, Augusto eserin son bölümünde ölmek istemediğini Unamuno'ya açıklamak için Salamanca'ya gitmektedir buradan hareketle Sis'in uzamsal olarak Salamanca'nın yakınlarında küçük bir kasabada geçtiğini tahmin edebiliriz. Eserde açık bir şekilde uzamla ilgili detaylı bilgi verilmemiştir. Olayların çizgisel bir zaman düzleminde oluş sırasına göre verildiğini görüyoruz. Burada Augusto'nun zamanla ilgili söylediği bir alıntıya yer vermek istiyoruz;

“Olan oldu. Peki yarın ne olacak. Yarın Tanrı'nın günü. Peki dün kimindi? Kimindi dün? Ah dün, güçlülerin hazinesi! Kutsal dün, her günkü sisimizin özü!” (s:14) yine Augusto köpeği Orfeo ile konuşurken bir Hamletvari bir sahne okuyucunun gözlerinin önüne serilir: “...Her yeni saatte, önceki saatlerin beni ittiği düşüncesine kapılıyorum, geleceği hiç bilemedim. Ve onu sezinlemeye başladığım şu an, geçmişe dönecekmişim gibi geliyor bana... Geçip giden bu günler... bu gün, geçen bu sonsuz gün, iç sıkıntısının sisinde kayıp gidiyor. Bugün dün gibi, yarın bugün gibi. Bak Orfeo, babamın şu küllükte bıraktığı küle bak... Bu sonsuzluğun, Orfeo, korkunç sonsuzluğun ortaya çıkması. İnsan tek başına kalınca ve gözlerini geleceğe kapayınca, sonsuzluğun o korkunç uçurumu ortaya çıkıyor. Sonsuzluk gelecek değil. Biz

ölünce, ölüm bize çevremizde yarım daire çizdirtiyor, o zaman geriye, geçmişe, geçip bitmiş olana doğru yürümeye başlıyoruz. Ve böylece yazgımızın yumağını çöze çöze, bize hazırladığı bir sonsuzluk asla var olmadığı için, hiç ulaşamadan hiçliğe doğru yürüyerek gidiyor, gidiyoruz. Yaşantımızın bu akıntısı altında, onun içinde, ters yönden gelen başka bir akıntı var; burada, dünden yarına gidiyoruz, orada yarından düne gidiliyor. Bir anda hem örülüyor hem çözülüyor. Ve arada bir öteki dünyadan, bizim dünyamızın içinden esintiler, buharlar ve hatta gizemli gürültüler bize kadar geliyor. Tarihin derinlikleri bir karşı-tarihtir, izlediği tarihin ters yönünde bir süreç. Yer altı ırmağı denizden kaynağa gider.” (s:38)⁸⁶

Kürk Mantolu Madonna’da ise uzamsal olarak bir değerlendirme yapmadan önce zaman kavramı üzerinde durmak istiyoruz. Yazar olayların sırasını sırayla vermemiş, üçüncü bir şahsın ağzından anlatılan ilk bölümde içinde yaşanan zamanda olan olayları vermiştir; ikinci yani esas olayların çözüldüğü bölümde ise zamanda bir geriye doğru zamansal bir dönüş vardır. Bu eserin olayları Raif Efendi’nin yer değiştirmelerinden dolayı çeşitli yerlerde geçmiştir. İlk bölümün Ankara’nın bir mahallesinde geçtiği anlaşılırken, esas bölüm olan ikinci kısımda ise başkahramanın sabun üretimi konusunda eğitim alması için Almanya’ya gönderilmesiyle uzam değişmiştir.

⁸⁶ Miguel De Unamuno, **Sis**, Çev: Behçet Necatigil, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1948, s. 38.

Karşılaştırdığımız iki eserin, edebi çevreleri, dönemleri ve farklı ülke edebiyatlarından olmaları da göz önünde bulundurulduğunda birbirinden farklı yanlara da sahip olabileceklerinin düşünülmesi doğaldır. Aktif birer sosyal kimliğe sahip olan yazarlar ulaştıkları makamlar dolayısıyla çevrelerinin genişlemesine ve daha çok insanı yakından gözlemlene imkanına sahip olmalarına olanak sağlamıştır. Unamuno, önceleri öğretim üyesi iken daha sonra üniversite rektörü olur, S. Ali ise Almanca öğretmenli olarak Yozgat'ta göreve başlayıp zaman içerisinde çeşitli görevlere getirilmiştir.

Aydınlanma sonrasında ortaya çıkan roman türü tam da bu konular üzerinde durduğu için varoluşsal bir önem⁸⁷ kazandığını söyleyebiliriz. İnsanlık kültürün değişimi ve gelişimi ile “hikayesi anlatılmaya değer olan” yer değişmiştir. Başlangıçta ancak Tanrının başından geçen hikayeler anlatılmaya layıkken, sonraları romans, destan, tragedya kahramanlarının, şövalyelerin hikayeleri anlatıldı. Ne zaman ki aydınlanma sonrasında roman türü doğdu artık sıradan insanın hikayesi anlatılmaya başlandı. Bireyin ortaya çıkışı, kişinin ait olduğu sosyal topluluğun dışında kendine özgü kimlik özelliklerinin olması bir başka deyişle bir karaktere sahip olması demektir. Büyük romanlar bize en sıradan insanın bile bir karakteri olduğunu göstermiştir. Sıradan insan adeta keşfedilen yeni bir türdür. Ruhunun ya da karakterinin var olup olmaması toplumsal olguları ve tarihi etkileme günü belirleyecektir.⁸⁸

⁸⁷ <http://t24.com.tr/k24/yazi/yalnizliklarin-itirafi-kurk-mantolu-madonna,148> (03.12.2015 erişim sağlandı)

⁸⁸ <http://t24.com.tr/k24/yazi/yalnizliklarin-itirafi-kurk-mantolu-madonna,148> (03.12.2015 erişim sağlandı)

Roman, insanlar arasındaki etkileşim göz önünde bulundurulduğunda bize gerçek yaşamdan elde edilen önemli veriler sunmaktadır. Elde edilen bu veriler sosyal hayatın gözlenmesi yoluyla ortaya çıkarılır. Bu bakımdan yazarlar insanı tanımak, sosyal çevreyle olan ilişkilerini gözlemlemek, insan psikolojinin tahlilini yapmak gibi oldukça değerli bir görev üstlenmişlerdir. Başarılı bir şekilde toplumsal ve psikolojik gözlemler yapan S. Ali ve Unamuno'nun karşılaştırdığımız romanlarında toplum içinde bireylerin çevreleriyle olan ilişkileri, psikolojik özellikleri, bireyin iç dünyasına yansıyan içsel varoluşsal sorunları (aşk, umutsuzluk, kaçış, yalnızlık, karamsarlık, hayal kırıklığı ve ölüm) gibi önemli temalarını işlendiğini görmekteyiz. Her iki yazarın eserlerinde işledikleri kişilerin iç dünyasına inmekten zevk aldıklarını söylemek yerinde olur. Görüldüğü gibi yukarıda çeşitli açılardan benzer ve farklı yönlerini karşılaştırdığımız yazarların şimdi de bahse konu iki eserde ana ve yan temalar açısından benzerlik ve farklılıklar üzerinde duracağız. Varoluşsal bir olgu olarak aşk, toplum içinde yalnızlık, ölüm (intihar etmek), kuşkuculuk, yalnızlık, umutsuzluk, karamsarlık, toplumsal değerlerin karakterler üzerindeki baskısı, hayal kırıklıkları vb. gibi konular üzerinde karşılaştırmalı olarak inceleyeceğiz.

Yazarın görevi romanı aracılığıyla okuyucuya bir düşünme jimnastiği yaptırmaktır. Varoluşçu yazarlar da, savlarını bir dizge içinde sunmayı reddederek onları dolaylayıp roman, öykü ve tiyatro gibi yazınsal yapıtlara yansıtmayı seçerler.⁸⁹ Varoluşçu yapıtlar insanın kimseye söyleyemediği büyük açmazları dile getirir, insanın gündelik yaşamda geçirdiği evrimleri ele alır. Varoluşçu düşünürlerin yazınsal

⁸⁹ Paul Foulquie, **Varoluşçunun Varoluşu**, Ümit Kitabevi, İstanbul, 1995, s.32.

yapıtlarla kendilerini anlatmalarının nedeni, varoluşçuluğun diğer felsefelere göre soyuttan somuta değil, somuttan soyuta gitmesidir.⁹⁰ Varoluşçu romanları diğer romanlardan ayıran en önemli faktör başkahramandır. Varoluşçu roman kahramanlarının özelliklerine genel olarak baktığımızda şunlar ön plana çıkmaktadır. Yaşadıkları toplumun geleneklerine, değerlerine, inançlarına kendilerini yakın hissetmezler. Kapsamlı ve derinlik gerektiren bir varoluş arayışı içindedirler. Yaşama uzaktan bakan ve kendi iç dünyalarında akıllarındaki sorulara çözüm aramaya çalışan bu sözü edilen kahramanları yaşamak ve yaşamamak arasında bir fark göremezler ve yaşadıkları hayat anlamını yitirir. Hayatları umutsuzluk içinde sona erer.

Her iki eserde öne çıkan benzer konu; varoluşsal problemlerini sorgularken karşılarına çıkan kadınlara duydukları aşkla hayatlarına yeni bir soluk getiren bireylerdir. İlk olarak konuya Kürk Mantolu Madonna'daki Raif Efendi ile başlayalım; Romanın başkahramanı olan Raif Efendi, bir şirkette Almanca çevirmenlik yapan ve bu işten kazandığı az parayla büyük bir aileyi tek başına geçindiren bir kişidir. Raif Efendi'nin Almanya'daki anılarını yazdığı ancak herkesten köşe bucak gizlediği siyah kaplı bir defteri vardır, ara sıra bu defteri okuyarak eski günlerini hatırlar. Anlatıcı, Hamdi'nin kendisine bulduğu işi kabul edince, Raif Efendi ile aynı odaya çalışmaya başlar. Anlatanın, oldukça sıradan ve hiçbir önemli özelliği yokmuş gibi görünen Raif Efendi ile ilgili ilk izlenimleri şöyledir:

"(...)böyle kimseleri gördüğümüz zaman çok kere kendi kendimize sorarız : 'acaba bunlar neden yaşıyorlar? Yaşamakta ne buluyorlar? hangi

⁹⁰ Nurettin Topçu, **Varoluş Felsefesi Hareket Felsefesi**, Dergah Yayınları, İstanbul, 2007, s. 24,25.

mantık, hangi hikmet bunların yeryüzünde dolaşıp nefes almalarını emrediyor?...'"(s.11)⁹¹

Zaman geçtikçe Raif Efendi'nin yaşadığı olaylar karşısında verdiği gördükçe anlatıcının Raif Efendi iyice kuşkuları artmakta ve her hareketini gözlemlemektir. Ardından da bu gizemli ve tuhaf görünen davranışlarının altında yatan bir öyküsü olduğunu fark eder. Aslında çok basit bir hayatı varmış gibi görünen Raif Efendi'nin siyah kaplı defterinde anlattığı aşk hikayesine bakılırsa, hiç de öyle bir insan olmadığı görülür;

" fakat bunu düşünürken yalnız o adamların dışlarına bakarız; onların da birer kafaları, bunun içinde, isteseler de istemeseler de işlemeye mahkum birer dimağları bulunduğunu, bunun neticesi olarak kendilerine göre bir iç alemleri olacağını hiç aklımıza getirmeyiz. Bu alemin tezahürlerini dışarı vermediklerine bakıp onların manen yaşamadıklarına hükmedecek yerde, en basit bir beşer tecessüsü ile, bu meçhul alemi merak etsek, belki hiç ummadığımız şeyler görmemiz, beklemediğimiz zenginliklerle karşılaşmamız mümkün olur... İnsanlar nedense ne bulacaklarını tahmin ettikleri şeyleri araştırmayı tercih ediyorlar. Dibinde ejderha bulacakları kuyuya incek bir kahraman bulmak, muhakkak ki dibinde ne olduğu hiç bilinmeyen bir kuyuya inmek cesareti gösterecek bir insan bulmaktan daha kolaydır..."(s.11)⁹²

⁹¹ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 11.

⁹² a.g.e., s. 11.

Onu iyice içine kapanık bir insan yapan geçmişte yaşadığı bu talihsiz aşk hikayesi ve karşı gelemediği kaderidir. İkinci bölümden anlatılanlardan çıkardığımız kadarıyla Raif Efendi, Maria Puder’e aşık olmadan önce kendi kendine içinde yaşadığı bir hayatı olan ve fikirlerini pek etrafındakilerle pek paylaşmayan ve toplumda hep kendini geriye çeken, kendisine olan benlik saygısı düşük olan biridir;

“... Bir zamanlar kendim de yazı yazmaya, hatta ufak şiirler karalamaya kalkmış, fakat bundan çabuk vazgeçmişim: İçimdekileri herhangi bir şekilde olursa olsun dışarıya vurmak korkusu, bu manasız ve lüzumsuz ürkeklik yazı yazmama mani idi.”(s.50-51)⁹³

Onu hayata bağlayan María Puder’e olan aşkıdır. Raif Efendi tam olarak aşık olduğunu anladığında var olmaya başladığı gözlemlenir.

“kendimi bildim bileli, bütün günlerimi, haberim olmadan ve nefsimi itiraf etmeden, bir insanı aramakla geçirmiş ve bu yüzden bütün diğer insanlardan kaçmışım. O resim aradığım bu insanı bulmanın mümkün olduğuna, hatta ona pek yakın bulunduğuma, bir müddet olsun beni inandırmış, içimde, bir daha uyutulması kabil olmayan bir ümit uyandırmıştı.” (s. 62)⁹⁴

S. Ali’nin şu sözü her şeyi tüm çıplaklığıyla açıklamaktadır: “Dünyanın en basit, en zavallı hatta en ahmak adamı bile insanı hayretten hayrete düşürecek ne müthiş ve karışık bir ruha maliktir!... Niçin bunu anlamaktan bu kadar kaçıyor ve insan dedikleri

⁹³Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., ss. 50-51.

⁹⁴a.g.e., s. 62.

mahluku anlaşılması ve hakkında hüküm verilmesi en kolay şeylerden biri zannediyoruz?”⁹⁵

Maria’yı yolda görünce içindeki duyguları Raif Efendi şu sözlerle ifade eder;
“...Bu sırada gözlerim, on adım kadar ilerideki elektrik direğinin altından bize doğru gelen bir kadına ilişti. Bütün vücudumun tarifi imkansız bir heyecanla titremeye başladığını hissettim. (...) Bu oydu. Bir an kadar gördüğüm yüzü, sisli kafamda bir şimşek gibi çakmıştı.” (s. 63)⁹⁶

Daha önce de belirttiğimiz gibi bir yazarın da psikolog gibi insanı tanımak hususunda yaptığı gözlemleri bizim için toplumsal veri olarak değerli bulgular ortaya koymaktadır. Dolayısıyla her insanın incelenmeye ve gözlemlemeye değer bir iç dünyası olduğu fikri de yazar tarafından yukarıdaki alıntıda dile getirilmektedir. Yapıtın ilk bölümü diyebileceğimiz anlatıcı karakterin Raif Efendi ile ilgili gözlemleri bize başkahramanımız hakkında oldukça önemli bilgiler sunmaktadır. Bakıldığında anlaşılması basit bir aşk hikayesi vardır Raif Efendi’nin. Ancak bu yaşadığı aşkın kişiliği üzerinde bıraktığı etkiler göz önüne alındığında onda onarılması güç psikolojik yaralar açmıştır. Hayatını bu aşk yolunda feda etmiş, fiili olarak intihar etme girişiminde bulunmasa da o yaşarken kendini çektiği acı yüzünden yaşarken öldürmüştür diyebiliriz. Raif Efendi bugünün insanının içine düştüğü varoluş sorununun sancılarını yaşamaktadır.

⁹⁵ http://www.edebiyadvesanatakademisi.com/forummesaj/545kurk_mantolu_madonna_sabahattin_ali.html (14.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

⁹⁶ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 85.

Kürk Mantolu Madonna’da Raif Efendi’nin sevdiği Maria Puder aslında S. Ali’nin Almanya’dayken tanıştığı ve aşık olduğu Frolayn Puder’dır. S. Ali bunu Ayşe Sıtkı’ya yazdığı 06.07.1933 tarihli mektupta bu konuya şöyle değinir: “*Almanya’da Frolayn Puder isminde bir hatuna ziyadesiyle aşıktım. (...) Aşık olduğum kadınlar arasında bana bu kadın kadar iyi muamele eden olmamıştı. Parmağın ucunu bile koklatmadığı halde beni kırmaz, aramızda genişlemeyen ve daralmayan bir mesafe muhafaza etmesini gayet iyi bilirdi.*”⁹⁷

S. Ali’nin bu mektupta söz ettiği kadın özellikleri bakımından eserdeki Maria Puder karakteriyle uyumaktadır. Yazarın bahsettiği düzeyli mesafe üzerine kurulu gönül bağının esere de kısa ve hoş bir beraberlik olarak yansıtmış olduğunu görüyoruz.

Öte yandan ise diğer romanımızın başkahramanı olan Augusto’yu ele alalım. Varlıklı bir ailenin yalnız çocuğu olan ve varoluşsal problemini sorgulayan Augusto’nun hikayesini işleyen Unamuno, bu karakterin yaşadığı kaderinde yoluna çıkan bir kadına duyduğu aşkı ele alır. Sis adlı roman, Augusto yağmurlu bir günde yürüyüşe çıkışıyla başlar. Kafası oldukça karışık olan Augusto yaşamda yolculuk etmeyen, yaşamın etrafında dolaşan bir kişidir. Kendisine yol gösterecek bir işaret beklerken, bir köpeğin oradan geçeceğini düşünür ve onun gittiği yöne gitmeye karar verir. İşte böyle bir ruhsal boşluk içindeyken köpek yerine anne ve babası olmayan, halası ve eniştesiyle yaşayan, piyano öğretmeni gencecik Doña Eugenia Domingo geçer ve Augusto peşine takılır. Yalnızca gözlerini hatırlayabildiği genç kıza aşık olur. Augusto Perez, annesi altı ay önce öldüğü için varlıklı ailesinden kalan evde bir uşak

⁹⁷ Sabahattin Ali, *İki Gözüm Ayşe*, Sabahattin Ali’nin Özel Mektupları, a.g.e., s. 93.

Domingo ve aşçı Liduvina ile beraber yaşamaktadır. Bu kişi alışılmış bir roman karakteri değil, yazarından büyük izler taşıyan biridir. Augusto ruhunda duyduğu o benlik arayışını ancak aşkla bulur. Ancak eserin ilerleyen bölümlerinde Augusto'nun Eugenia'ya olan aşkını itiraf etmesinin ardından kabul görmemesi onu iyice kuşkuya düşürür ve aşkının gerçekliğini sorgular. Aşağıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere Augusto duygusal bir boşluk içinde ve etrafındaki varlıklardan da bu durumdan kurtulmak için bir işaret beklemektedir. Romanın ilk bölümünde yazar Augusto'nun içinde bulunduğu ruhsal durumu şu sözlerle anlamamızı sağlar:

“Kendi kendine şunları söyledi ve pantolonun paçalarını kıvırdı. Sonunda şemsiyesini açtı, bir an duraladı ve düşündü: “Peki şimdi, nereye gidiyorum? Sağa mı sola mı döneyim?” Çünkü Augusto yaşamda yolculuk etmiyordu, dolaşıyordu. “Bir köpek geçmesini bekleyeceğim”, dedi kendi kendine sonra onun yöneldiği yola sapacağım.”⁹⁸(...) Ve gözleriyle mıknatıslanıp peşine düştüğü zarif genç kızın girdiği evin kapısı önünde durdu. Ve o zaman Augusto kızı izlediğinin ayırımına vardı. (...) “peşine düşüp geldiğim bu genç kızın adını ve öteki özelliklerini sormamı bekliyor ve kuskusuz şimdi bunu yapabilirim, başka seçenek de izleyişimi yarıda bırakmam olacak ama bu olmaz, her girişim sonuna dek götürülmeli. Tamamlanmamış her şeyden nefret ederim.”⁹⁹(s. 1-2)

Evine dönünce Eugenia'ya mektup yazmaya koyulur. Mektubu vermeye gittiğinde kapıcı kadından sevdiğinin çok talipli biri olduğunu öğrenir ve aşkı uğruna

⁹⁸ Miguel de Unamuno, **Sis**, a.g.e., ss.1-2.

⁹⁹ **a.g.e**, s. 3.

mücadele etme kararı alır. Ancak aşk, varlığıyla Eugenia'nın önündedir, aşkı düşünürken yanından geçen Eugenia'yı tanıyamayacak kadar kendi dünyasındadır ve aslında merkezinde kendisi vardır. Eugenia onun sisli yaşamından duyduğu sıkıntıya aradığı yeni bir çözümdür. Eugenia'yla ilgili bilgi almaya her gittiğinde iç konuşmalarıyla hayata dair düşünceleri, anıları, yetişme tarzı ile ilgili bilgi sahibi oluruz. Çıktığı yürüyüşlerde küçük bir köpek bulur ve adını Orfeo koyar. Bir gün şans eseri, Eugenia'nın oturduğu kattan kanarya kafesi düşer, Augusto kafesi yakalayarak Eugenia'nın evine adım atma fırsatı yakalar ve amacını yani neden evlerinin etrafında dolaştığını Eugenia'nın halasına Ermelinda ve eniştesine Don Fermin itiraf eder. Ancak Eugenia'nın Mauricio diye bir sevdiği vardır ve aslında Eugenia, müzikten dahi nefret eden, onun kafasında hayal ettiği karakterin çok dışında bir insandır. Kendisi, Eugenia için yabancısıdır. Dertleşmek için gittiği Victor Augusto'nun durumunu şöyle değerlendirir:

“Kuşkusuz sen ayrımında olmadan ne şuna ne buna, kadına, soyuta aşıktın; Eugenia'yı görünce, bu soyut somutlaştı ve kadın kadınlaştı ve sen ona aşık oldun ve şimdi onu bırakıp gitmeden, onda hemen hemen bütün kadınlara aşık oluyorsun ve karşı cinsin hepsine birden aşık oluyorsun. Şu halde soyuttan somuta, somuttan karşı cinse, kadından bir kadına ve bir kadından kadınlara geçtin.”(s.39)¹⁰⁰

Augusto Eugenia'ya yaklaştığında onunla bir hayat kurmak için elini uzattığında kendisini nasıl bir çıkmaz sona sürüklediğinin farkında değildir. O eylemlerini sırf

¹⁰⁰ Miguel De Unamuno, *Sis*, a.g.e., s. 39.

başladığı için doğru ya da yanlış olduğunu sorgulamadan sonuna kadar götürülmesi gerektiğini düşünür.

Sanayileşmeyle birlikte madde insan hayatında özne konumuna gelir ve insanı nesneleştirir ve silikleştirir. Dolayısıyla insan kendi türüne karşı yabancılaşır ve yalnızlaşır. İnsanın dünyaya gönderildiğini ve yaşadığı dünyada hiçbir aidiyetinin olmadığını savunan varoluşçuların bir bölümü yalnızlaşmayı sosyal ve ekonomik nedenlerle ilgili olduğunu düşünürler. İnsanın kendini pasifize etmesi ve silikleştirmesi iradesini küçültmüş ve içinde yaşadığı dünyaya hükmetme gücünü azaltmıştır. Doğu coğrafyasında insanın çevresine yabancılaşmasını ve yalnızlaşmasını ilk yorumlayan düşünürlerden biri olan Ali Şeriatî¹⁰¹ sadece maddenin değil Allah aşkının ve beşeri aşkın da insanı özüne yabancılaştırdığını savunur. Bütün bu açıklamalara bakınca *Kürk Mantolu Madonna* romanında yalnızlık olgusunun geniş ölçekte işlendiğini söylemek mümkündür. Modern çağda yalnızlaşan insanın hikayesi işlenmiştir.

Batı edebiyatında bu konuda bir kült roman olarak Dostoyevski'nin *Yer Altından Notlar*'ı (1864), Franz Kafka'nın *Dönüşüm*'ü (1915) ve *Dava*'sı (1925), Herman Hesse'nin *Step Kurdu*'su (1927), Elias Canetti'nin *Körleşme*'si (1935), Jean Paul Sartre'nin *Bulantı*'sı (1938) ve Albert Camus'un *Yabancı*'sı (1942) karşımıza çıkmaktadır. Hem genel hem de özel yabancılaşmayı işleyen bu romanlar, modern yaşamın bireyi/aydını nasıl bir cendere altına aldığını vurgulamaya çalışırlar. Dostoyevski, *Yer Altından Notlar* romanında, kitaplarla hayatı çözümlemeye ve bunun

¹⁰¹ Ali Şeriatî, **Kendisi Olmayan İnsan/İnsanın Dört Zindanı**, Fecr Yayınları, Ankara, 2010, s.45.

sonucunda büyük bir hayal kırıklığına uğrayan aydının bilinçaltında oluşturduklarını yer altı notlarına dönüştürüp okuyucuyla paylaşan karaman-anlatıcıyı anlatır. Kafka ise *Dava*’da bürokratik bir çember tarafından çevrilen, neyle suçlandığını bilmeyen ve sonunda sistemin ölüme yolladığı Joseph K’nın sıkışmışlığını ve *Dönüşüm*’de de Grekor Samsa’nın sisteme ayak uydur(a)madığı için başkalaştığı ve bu başkalaşmanın da onu böceğe dönüştürdüğünü metaforik bir dille göz önüne serer. Kitaplarının dünyasına sığınarak kendi dışında bir dünyayı reddederek bilimi/ kitabı fetişleştiren ve sonunda da duyarsızlaşarak varoluşunu nihayetlendiren *Körleşme* romanındaki Prof. Kien karakteriyle Elias Canetti de, yabancılaşmayı aydın ve fetiş nesne aracılığıyla verir. (s.45).¹⁰²

Cumhuriyet döneminin sosyal gerçekçi hikâye ve romancılarından Sabahattin Ali, yalnızlığı ve yabancılaşmayı sadece eserlerinde değil bizatihi gerçek yaşamında gösteren sanatkârlardan biridir. Ta ki çocukken ailesinden alamadığı sevgi ve arkadaş çevresiyle kuramadığı iletişimsizlikle kitapların dünyasına ve resme sığınarak dış dünyaya karlı bir cephe aldığını gösterir (ss. 22-23).¹⁰³

Sabahattin Ali’deki bu yalnızlığın ve yabancılaşmanın sebebini, bir şeyi kendini tamamen teslim etmemesi olarak görmek mümkündür. “*Hiçbir şeye ısınamıyorum. Dünya çok güzel muhakkak. Fakat ben bir türlü buranın malıyım diyemiyorum*” sözlerinde varlığının eğretiliğini hissettirir.¹⁰⁴

¹⁰² Yıldız Ecevit, *Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaştırma*, Virgül, S. 14, Aralık, ss. 45-47.

¹⁰³ Ramazan Korkmaz, *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*, a.g.e., s. 77.

¹⁰⁴ http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt5/cilt5sayi20_pdf/1_dil_edebiyat/ilhan_nilufer.pdf (19.03.2016 tarihinde erişim sağlandı.)

S. Ali'nin bu sessizliğini, yalnızlığını eserlerindeki bireyler aracılığıyla okuyucuya sunduğunu görürüz. Eserin geneline baktığımızda anlatıcı karakterin ve Raif Efendi'nin sık sık dile getirdiği yalnızlık olgusu oldukça önemli ana motiflerden biridir. Aralarındaki ilişkinin daha ileriye taşınması iki karakterin de yalnızlıklarını itirafıyla gerçekleşir:

“Berlin’de yalnızsınız değil mi?” dedi.

“Ne gibi?”

“Yani... Yalnız işte... Kimsesiz... Ruhen yalnız... Nasıl söyleyeyim... Öyle bir haliniz var ki...”

“Anlıyorum, anlıyorum... Tamamen yalnızım... Ama Berlin’de değil... Bütün dünyada yalnızım... Küçüklükten beri Ben de yalnızım...” dedi. Bu sefer benim ellerimi kendi avuçlarının içine alarak: “Boğulacak kadar yalnızım...” diye devam etti, “hasta bir köpek kadar yalnız...”(s. 77)¹⁰⁵

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı gibi kimseye duygularını açamayan Raif Efendi'nin dilinden içinde bulunduğu varoluşsal sorun hemen göze çarpmaktadır. İnce bir ruh dünyası olan bir erkek olarak görünen Raif Efendi varoluşunu yani yalnızlığını Maria Puder’de görmektedir. Kendisini manasız bir varlıkken anlamlı bir dünyaya geçmesine, varoluşunu gerçekleştirmesine, birey olmak için vereceği mücadele yolunda kişiliğini bastırmadan kendisi olmasına izin verecektir bu aşk ona. Raif Efendi'nin yalnızlığı onun varoluşsal meselesi ve aşılması güç bir yabancılık halidir. Maria Puder, Raif Efendi'nin yalnızlığını ve yaşadığı topluma yabancılaşmasına

¹⁰⁵ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 79.

katkıda bulunduğu dikkati çekmektedir. Eserin ikinci bölümünde Raif Efendi'nin yalnızlığıyla ilgili şu sözlerine tanık oluruz:

“Yalnız bir şeye dayanmak artık benim için mümkün değil: Her şeyi kafamda yalnız başıma saklayamayacağım. Söylemek, bir şeyler, birçok şeyler anlatmak istiyorum... Kime?... Şu koskocaman dünyada benim kadar yapayalnız dolaşan bir insan daha var mı acaba? Kime, ne anlatabilirim.? On seneden beri hiç kimseye bir şey söylediğimi hatırlamıyorum. Boşuna yere herkesten kaçmış, boş yere bütün insanları kendimden yere herkesten kaçmış, boş yere bütün insanları kendimden uzaklaştırmışım; ama bundan sonra başka türlü yapabilir miyim? Artık hiçbir şeyin değişmesine imkan yok... Lüzum da yok. Demek böyle olması icap ediyormuş. Yalnız söyleyebilsem... Bir kişiye olsun içimdekileri dökebilsem... Bunu sahiden istesem bile artık böyle bir insan bulmama imkan yok... Ben de arayacak hal kalmadı... Kalsa da arayamam... (s. 46-47)”¹⁰⁶

Tüm bunlardan hareketle ilk olarak toplum içinde yalnızlaşan insanın zaman içerisinde manasız bir varlık haline dönüştüğü motifi gözümüze çarpmaktadır. Artık başkahramanımız Kürk Mantolu Madonna'nın ilk bölümünün anlatıcı karakteri Raif Efendi'nin geçmişine ve çevresine olan güvenini yitirmiş, zamanla iç huzursuzluğu ve mutsuzluğu ile baş başa yaşamaya alışmış bir insan olduğunu gözlemlerinde en ince detaya kadar yer verdiği görürüz:

¹⁰⁶ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 46.

“... Buna rağmen karşımdaki masada canlı olduğundan şüphe ettirecek kadar hareketsiz oturan, tercüme yapan veya çekmecesinin gözündeki Almanca romanını okuyan bu adamın sahiden manasız ve sıkıcı bir mahluk olduğuna kanaat getirmiştım. Ruhunda herhangi bir şeyler olan bir kimsenin bunları ifade etmek arzusuna mukavemet edemeyeceğini düşünüyor, bu kadar sessiz ve alakasız insanın içinde, nebatlarınkinden pek de farklı olmayan bir hayat bulunduğunu tahmin ediyordum: Bir makine gibi duruyor.... Arkadaşlarının anlattığına göre oldum olası böyle yaşamaktaydı. Kendisinin bu güne kadar herhangi bir şekilde heyecanlandığını şimdiye kadar gören yoktu.”(s. 20-21)¹⁰⁷

Yukarıdaki alıntıda da görüleceği üzere anlatıcı karakter toplum için de Raif Efendi gibi insanların nasıl görüldüğüne ve onları derinlemesine tanımadan önce önyargılı düşüncelerle ve gerçek olmayan bakış açılarıyla hareket ettiğimizi vurgular. Hayatını belirli bir düzen oturtamayan Raif Efendi, babasının onu Almanya’ya sabun yapımı konusunda eğitim alması için göndermesine sıcak bakar. Aslında amacı sabun yapımı konusunda eğitim almak değil yıllardır hep okuduğu o romanlardaki Avrupa’yı yakından görecektir. Raif Efendi’nin bir amaca hizmet etmeyen davranışları ve etrafındakilerle sağlıklı iletişim kuramayışı onu bu yaşayacağı macera için daha da heyecanlandırmıştır. Ana kahramanın aciz ve pasif duruşunun içinde yarattığı bohem atmosfer onu María Puder’e sığınmasına sebep olmuştur. Toplumla uyum konusunda problemler yaşayan Raif Efendi çevresindekiler tarafından değer görmez. Çevresiyle sağlıklı iletişim kuramayan, sıkıcı ve monoton bir hayatı benimsemiş gibi

¹⁰⁷ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., ss. 20-21.

duran Raif Efendi'nin iç dünyasına bakıldığında dışarıdan görünenin tam tersine oldukça bol malzemeli bir roman kahramanı olduğu düşünülmektedir. İlk başta anlatıcı karakter başkaları gibi düşünüp henüz iç dünyasını keşfetmediği Raif Efendi'nin ne kadar sıkıcı ve pasif bir insan olduğunu ilk bölümde anlatıcı karakter Raif Efendi'nin evdeki yaşamını gözlemleme fırsatı bulunca onun evde de nasıl yalnız bir dünyası olduğunu şu cümlelerle ifade ettiğini görürüz:

“Bütün yükleri çeken Raif Efendi olduğu halde, evde onun yokluğu ile varlığı müsbet gibiydi. En küçüğünden en büyüğüne kadar herkes onu fark etmez görünüyordu. Kendisiyle gündelik ihtiyaçlardan ve para meselelerinden başka şey konuşmazlardı;... Sanki cansız bir makine gibi sabahleyin bir takım siparişlerle dışarı bırakılıyordu... Onun niçin daha fazla para kazanmadığına, niçin daha lüks bir hayat temin etmediğine kızıyorlar, fakat aynı zamanda onu bir hiç ehemmiyetsiz ve kıyafetsiz bir sıfır olduğundan emin bulunuyorlardı.”(s. 30-31) ¹⁰⁸

Bir gün Raif Efendi'nin canı sıkılır ve hava almaya çıkar. Üşütür ve hastalanıp yatağa düşer. Raif Efendi daha önceleri de soğuk algınlığına yakalanıp işe gelemediği günler çok olmuştur. En son hastalandığında ailesinin telaşlanmasını yadırgar ve onların bu tavrını daha önceki ilgisizliklerine bakarak garipseler ve bu duygularını şu sözlerle ifade eder:

¹⁰⁸ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., ss. 30-31.

“Ben onlar için hiçbir şey değilim... hiçbir şey değilim... Senelerden beri aynı evde beraber yaşadık... Bu adam kimdir diye merak etmediler... Şimdi çekilip gideceğimden korkuyorlar...” (s.38-39)¹⁰⁹

Havranlı bir aileden gelen Raif Efendi kendi yaşlılarıyla da iletişim kurmakta sıkıntı yaşadığı için kendisini kitap okumaya ve resim yapmaya vererek yalnızlığını gidermeye çalışır. Raif Efendi’nin toplum içindeki yalnızlığına dair ettiği ifadelere yer verecek olursak;

“(...)Bütün mesele, etrafındakilerin onu tanımamasıydı ve o da kendini tanıtmak için herhangi bir teşebbüste bulunacak adam değildi. Bundan sonra aradaki buzu çözmeye, bu insanların bir birine karşı duyduğu yabancılaşmayı gidermeye imkan yoktu.(s. 32)”¹¹⁰

Raif, normal insanlardan farklı olarak, hayatın günlük koşturmacasından kopmuş, kendini sevmeyen, herhangi güzel bir sözü bile kendine çok gören, mutsuz ve karamsar ruhlu bir birey olarak sunulur. Gün geçtikçe yaşadığı hayatın anlamını yitiren ve yalnız bir insan profili vardır karşımızda. Raif’in bu tavrının altında yatan sebebi yazar hangi gerekçeyle çizdiğini düşündüğümüzde kendini hayata bağlayacak etkenleri yitiren insanın varlıktan hiçliğe gidişini gözlemleriz. Raif’in ruhundaki bu çatışmanın derinine indiğimizde Batılı değerler ile yaşadığı toplumun arasındaki farklılıklardan kaynaklanan çatışmadan dolayı kendini kültürel bir yozlaşma içinde

¹⁰⁹ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., ss. 38-39.

¹¹⁰ a.g.e., s. 32.

bulan insanların yetiştiği ortamda yaşamasından da kaynaklanabileceğini söyleyebiliriz.

S. Ali'nin yaşam öyküsü incelendiğinde ailesinden özellikle de annesinden ilgi görmediği ve hep arka planda kaldığı görülür. S. Ali de bu durumu içerler ve annesinin kız kardeşi Fikret' özel ilgi göstermesini kıskanır. Çocukluğundan bu yana ailesinden göremediği şevkat başka kadınlarda aramıştır. Bulamadığında da bu ilişki yaşadığı kadınlara da bir tavır takındığı gözlemlenir. Abla diye hitap ettiği Mehpare hanıma yazdığı bir mektubunda şu cümleler düşer kaleminden: *“Abla sana söylemiş miydim ki, ben bir ana şefkatini, bir kardeş muhabbetini hülâsa candan bir sevgiyi hiç kimsede bulamadım? “diye ihtiyacı olan sevgiyi, şefkati ve en azından bir kardeş muhabbetini bile bulamayışından yakınır. Böyle bir insanın, toplumdan, insanlardan kaçması, kendini yalnızlığa vermesi ve hatta”¹¹¹ işlediği eserlerin geneline bakıldığında anne özlemi, yalnızlığı ve kendini küçümseyen insanların topluma karşı bir tür tepki verişini işler:*

“Ben ise bütün ömrüm boyunca insanlardan uzak kaldığım ve onlar tarafından pek rahatsız edilmediğim için kimseye kızdığım yoktu. Beni kemiren sadece büyük bir yalnızlık olduğunu anladığım bir insana karşı birçok noktalarda kendimi aldatmaya hazırdım.”¹¹²

Eserde “Sis” kelimesi bir ayna oyunu, bir labirent gibi tasvir edilebilir. Bu kelimeyle eserin değişik bölümlerinde geçen iç monologlar ve diyaloglarda

¹¹¹ Ramazan Korkmaz, **Sabahattin Ali İnsan ve Eser**, a.g.e., s. 244.

¹¹² Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 95.

karşılaşırsınız. Sis kelimesinin eserde çağrıştırdığı üzgünlük, yalnızlık, aşağılama ve yerme gibi sembolik anlamları olduğu görülür. Aynı zamanda sözü edilen kitap başlığının, Eugenia'nın Augusto'yu düğüne üç gün kala terk etmesinin ardından Augusto'nun yaşadığı derin bir kriz neticesinde aklına gelen varoluşçu şüphelerin de tanımı olarak yorumlanabilir. Eserin bir bütün olarak değerlendirdiğimizde ana kahramanın trajik hayatının, karamsarlığının ve varoluşsal problemlere ilişkin sorgulamalarının bir yansımasının işlendiği görülür. Kendi yalnız dünyasında amaçsız bir şekilde iç huzursuzluklarla dolu bir hayat yaşayan kayıp bir kahramanın varoluş mücadelesinde karşısına çıkan aşkın onda yarattığı derin ruhsal depresyonun yazar tarafından iyi bir şekilde çizildiği düşünülmektedir.

Unamuno'nun edebi ve felsefik açıdan olgunluğa ulaştığı bir dönemde kaleme aldığı bu eser, kendi düşün hayatından kesitleri sunar. Augusto'nun varoluşçu mücadelesi ilk bakışta yetersiz gibi görünmektedir. Aslına bakılırsa önemli bir gelişim gösterdiği dikkati çeker. Özel hayatında yaşadığı başarısızlıklar onu iyice kuşkucu yapar ve korkularının üstesinden gelmeye yardımcı olur. Bu bağlamda ana karakter Augusto, Unamuno'nun eserdeki yansımasıdır. Bu romanda ana karakterin insan olma ve kendini bulma arayışında karşılaştığı varoluşçu bunalımın üzerinde durulur. Tüm benliğini saran bu krizden kurtulması için geri dönülmesi zor bir karar almak zorunda kalacaktır. XIX. ve XX. yüzyıllarda yazılan çoğu esere kıyasla bu eserin farklı bir yönü olduğunu düşünüyoruz. Çok az betimleme yapılarak daha çok karakterlerin yaşadığı kişilik bunalımının ruhunda yarattığı karamsarlığın ve umutsuz arayışın ön planda sunulduğu gözlemlenmektedir. Bu romanda yazar bizi Augusto aracılığıyla bir bilinç sorgulama yolculuğuna çıkarır. Eserdeki uzun iç monologlar ve ana karakterin diğer

karakterlerle yaptığı konuşmalardan Augusto'nun gerçek bir dönüşüm geçirdiğini anlıyoruz.

Aklıyla kalbi arasında gelgitler yaşayan Augusto'nun ilk bakışta yaşadığı ruhsal arayış gözümüze basit gelebilir aslında Augusto varoluşunun sisinde kaybolmuş, hayata tutunacak bir anlam bulmanın peşindedir. Bu yaşadığı durum Augusto'nun hayatında çok kez olan bir şey değildir ancak duyguları ve aklı arasında oluşan büyük derinliğin sebebini aramasıdır.

Bu arayışında iki farklı kadın çıkar karşısına Augusto'nun. Birisi piyano öğretmeni Eugenia diğeri ise çalışanı ve çok masum duyguları olan Rosario'dur. Ancak ikisiyle de tam anlamıyla aşk yaşamıştır denemez. En yakın arkadaşı Victor ile toplum, aile, evlilik, felsefik, edebiyat, tutku, gerçekçilik ve ölümsüzlük gibi konular hakkında tartışmalara girer. Bu tartışmaların Augusto açısından hiç de olumlu sonuçlanmadığını görürüz çünkü aşkının ve sonsuzluk arzusunun vermiş olduğu iç huzursuzluk onu intiharın eşiğine kadar getirir. Hatta kendi yaratıcısı olan Unamuno ile yüzleşmeyi bile ister. Augusto'nun evine dönerken Eugenia'ya olan aşkı ile ilgili kendi kendine konuşur, dalgınlığından dolayı Eugenia'nın yanından geçip gittiğinin farkına bile varmaz ve şöyle der:

"Niçin küçültme şekli, şefkat alametidir?" diye söyleniyordu. "Aşkın sevilen nesneyi küçültmesi mi lazım? Ben kim, aşk kim? Aşk kim... Ben kim? Kim derdi ki! Victor haklı mı acaba? Ben doğuştan aşık mıyım? Evet, aşkım, maşukaya öncü çıkmış olabilir. Dahası var, belki de maşukayı hilkatın sisleri arasında

belirten, onu oradan çekip alan, bu aşk oldu. Ama ben şu kuleyi öne sürsem beni mat etmeyecek midir, hayır! Aşk nedir? Aşkı kim tarif etmiş ki? Aşk bir tarif edilmeye görsün, aşkıktan çıkıverir... Tabdalarda böyle çirkin harfler kullanılmasına belediye nasıl da müsaade ediyor !... Atın çıkışı ne de fena oldu... Ya ben, aslına bakarsak kendisini tanıyorum bile diyemezken, nasıl oldu da ona tutuldum? Yok canım, tanışma sonradan olur. Aşk, tanımadan ilerdedir ve tanıma, aşkı öldürür. Rahip Zaramillo, bana: "**Nihil volitum quin praecognitum**" diye öğretmişti; ama ben zıt bir neticeye vardım: **Nihil cognitum quin praevolitum**. Anlamak, affetmektir derler. Hayır: Affetmek, anlamak demektir. Önce aşk, sonra tanımak. Fakat nasıl oldu da beni düpedüz mat edeceğini görmedim önceden? Biraz sevebilmek için ne lazım? Hayal meyal sezinlemek. Aşkın bu sezgisi, bir parıltı, sis içinde müphem bir ışıltıdan başka nedir sanki? Ancak o zaman konturlar belli olmağa başlar, hayal tamamlananı; sis, su damlaları, kar, dolu halinde çözülür. Bilmek, bir doludur. Yok, hayır, bir sistir, bir sis! Ah, insan bir kartal olsaydı da bulutların arasında süzülseydi, Güneşi boydan boya görürdü, etrafı sisli bir parıltı gibi güneşli de görürdü." (s. 22)¹¹³

Yukarıdaki alıntıdan hareketle, Unamuno'nun, Augusto'nun hikayesiyle sonsuzluk arayışını, aşk aracılığıyla yaşamın trajik yanını ve gerçekten ben olma arzusunu yansıttığını anlıyoruz.

¹¹³ Miguel De Unamuno, **Sis**, a.g.e., s.22.

Yalnızlık Augusto'nun kaderidir. Her ne kadar annesi öldükten sonra içinde bulunduğu o yalnızlık hissinden kurtulmak için evdeki çalışanlarla sohbet etse de, onlarla kağıt oynasa da onu pek tatmin etmez ve zaman zaman aklına takılan konular üzerinde konuşmak için Victor ile görüşür. Ancak iç huzursuzluğunun ve kuşkuculuğunun vermiş olduğu bunalımlı psikoloji sebebiyle içinde derin bir yalnızlık duygusuna kapılır. Hayatında karşısına çıkan kadın Eugenia'ya olan aşkı onun bu bitmek bilmeyen sonsuza dek varoluş arzusu karşısındaki düşüncelerini sorgulamaya engel olamaz.

Augusto'nun annesi de ölmeden önce kendisine sürekli öğüt verir ve yalnızlığını gidermek için evlenmesini ister. Romanda annesinin bu düşüncesine ilişkin bir alıntıya yer verelim:

“Annesinin bu aziz hatırası karşısında Augusto, elindeki iskambilleri masaya bıraktı; düşünceleri bir an durdu. Annesi, felaket görmüş bu kibar kadın, ona sık sık: "Daha çok yaşayamayacağım, oğlum," derdi, "baban beni çağırıyor. O bana, belki de senden ziyade muhtaç. Ben, bu dünyadan gidip de seni yalnız bıraktığım vakit evlenmelisin. Mümkün mertebe çabuk evlen. Bu eve bir ev kadını, eve bir hanım getir. Emektar ve sadık hizmetçilerimize güveniyorum tabii; ama bu eve bir ev hanımı kazandır. Ve onun, hakikaten evin hanımı kalmasına dikkat et, oğlum. Onu kalbinin, kesenin, yemek odanın, mutfağının ve kararlarının da hanımı yap. Sevmesini, hükmetmesini ve seni idare etmesini bilen bir kadın bul”. (s.24-25)¹¹⁴

¹¹⁴ Miguel De Unamuno, *Sis*, a.g.e., ss.24-25.

Gerçek bir yuvaya sahip olma özlemi içinde yaşayan Augusto zengin, kimsesiz bir genç adamdır. Evde çalışan ihtiyar uşak ve aşçı bir kadının varlığı onun yalnızlığını gidermeye yetmez. Onun bir aileye sahip olma özlemini şu cümlelerden anlıyoruz:

“Ya Eugenia? Ona yazmalıyım. Ama burada değil, evde. Yoksa gazinoya mı gitsem? Yok canım, iyisi mi eve, eve. Bu kabil şeyler evde halledilmelidir, aile ocağın da. Aile ocağı mı? Benim ev, aile ocağı değil ki. Aile ocağı... Ocağ mı? Ne gezer, bir kül tenekesi. Ah! Eugenia' cığım! Ve Augusto, eve avdet etti.” (s.9)¹¹⁵

Augusto'nun yalnızlığının ve kuşkucu tutumlarının onda yarattığı ruhsal gelgitler Eugenia'yı daha çok kafaya takmasına ve saplantı haline getirmesine kadar gider. Sert mizaçlı olan Eugenia ise onun bu tutumu karşısında ilk başlarda oldukça kayıtsız gibi görünürken sevgilisi meteliksiz Mauricio ile ayrılmış gibi yaparak, Augusto'nun ona olan zaafını kullanıp Mauricio'ya bir iş buldurtmaktır. Zavallı Augusto bu durumdan bihaberdir ve varoluşsal sorgulamalarının arasında sevdiğini kadınında yerini belirlemeye çalışırken kendini varoluşsal problemler yaşarken bulur:

"Eugenia'cığım, evet, benim Eugenia'm" diyordu kendi kendine"
Yalnızlığında hayalimin yarattığı Eugenia; öbür Eugenia değil; o etten,
kandan ibaret olan, o evimin önünden geçen tesadüfi. Görüngü değil; kapıcı

¹¹⁵ Miguel De Unamuno, *Sis*, a.g.e., s. 9.

kadının Eugenia' sı değil. Tesadüfî görüngü mü dedim? Hangi görüngü var ki, tesadüfî olmayan? Görüngülerin mantığı neden ibarettir? Şüphesiz sigara dumanım bulutlarından teşekkül eden belirtilerin sıralanışından ibaret. Tesadüf! Tesadüf, bu dünyanın en derin ritmidir; tesadüf, şiirin ruhudur. Ey benim şirin tesadüf yaratığım! Şu benim sessiz, mütevazı harcı alem yaşayışım bile, gündelik hayatın ufak tefek bin bir nesnesiyle örülmüş bir Pindaros şiiridir. Gündelik hayat! Gündelik ekmeğimizi bize bugün ver! Ey Tanrım, alelade günün ufak tefek bin bir nesnesini bahşet bana! Büyük acılar da, büyük sevinçler de insanları öldürmez; bunun için bu acı ve sevinçler, küçük küçük değersiz şeylerden mürekkep muazzam bir sisle sarılı gözüdürler. Evet, işte hayat dediğin; bir sistir olup olacağı. Hayat bir sistir. Bugün bu sisin içinden Eugenia çıktı. Kim bu Eugenia? Sanırım, onu çoktandır arıyordum. Ben onu arayıp dururken, işte bizzat karşıma çıkıverdi. Bu bir keşif değil midir? Bir kimse aradığı bir görüngü ile karşılaşırsa bu, o görüngünün bu arayışı hissederekten kimseye doğru ilerlemesi değil midir? Amerika, Kolombus'u aramış olamaz mı? Sakın Eugenia, beni aramak için görünmüş olmasın ? Eugenia! Eugenia ! Eugenia !" (s.12) ¹¹⁶

Eski çağda filozofların çoğu aşkı “yalnızca bedeni bir istek” şeklinde düşünürken Sokrates, Platon ve Aristo gibi düşünürler “en yüce ve ince duygu” ve “düşünce ile kavranan güzelliğin doğurduğu bir çekiciliktir” diye tanımlar; Descartes ve Spinoza gibi klasik filozoflar için “aşk, bir tutkudur ve kişi onu dizginlemek için aklını kullanarak, duru ve temiz bir duygu haline getirmelidir.” Pascal gibi mistikler

¹¹⁶ Miguel De Unamuno, *Sis*, a.g.e., s. 12.

de her çeşit aşk “Tanrı sevgisine dönüşür ve her şeyin son nedeni olan ‘bir tek sevgi vardır’ ”; Nietzsche, Schopenhauer ve Hartmann ise aşkı “ insan soyunu sürdürmek amacıyla insana kurulan bir tuzak olarak görürler” gibi aşka, yüzyıllar boyunca çeşitli anlamlar yüklenmiştir.¹¹⁷

Unamuno ise aşkı “bedendir, ızdıraptır, ölümdür, aşk ölümün aynı zamanda erkek kardeşi, oğlu ve babasıdır; ölüm de onun kız kardeşi, anası ve kızıdır. Ve böylece işte aşkın derinliğinde bir sonrasızca umutsuzluk uçurumu vardır, içten umutla avuntunun doğduğu. Çünkü sözünü etmekte olduğum bu bu kösnül ve ilkel seviden, insan toplumunun hayvansal kökeni olan tüm duyularıyla beden tümünün bu sevisinden tinsel ve hüznün veren aşk doğar”¹¹⁸ diye ifade eder.

Unamuno’nun sevi, acı çekme, acıma ve benlik oluşumunda aşkın ne derece etkili olduğunu şu sözlerle ifade eder:

“En acıklı şey dünyada ve yaşamda, okuyucularım ve kardeşlerim benim, sevi’dir. Sevi düşün ve düş kırıklığının babasıdır; aşk büyük hüznün ve keder içinde tesellidir; ölüme karşı tek ilaçtır çünkü ölümün kardeşidir. (...) Kardeşlerim, aynı zamanda var etti, Kader Aşkla Ölümlü diye terennüm ettiği gibi Leopardi’nin. Sevi, sevilen aracılığıyla, buradan ötede bir şey arar ateşli bir arzuyla, bulamayınca da umutsuzlaşır.”(s. 133)¹¹⁹

¹¹⁷ <https://ramazanbey.wordpress.com/2011/06/10/ramazan-seydaoglu%E2%80%99nün-siirlerinde-ask-ve-yalnizlik-temasi/> (24.03.2016 tarihinde erişim sağlandı.)

¹¹⁸ Miguel De Unamuno, *Sis*, a.g.e., s.135.

¹¹⁹ Miguel De Unamuno, *Yaşamın Trajik Duygusu*, a.g.e., s. 133.

Gelip geçici dünyanın hiçliğinde bocalayan Augusto yazgısında karşısına çıkan aşkı için mücadele etmeye gerçekten odaklanmıştır. Eugenia'yı elde etmek gayesiyle yaşamaya devam etmektedir. Bir yandan da Eugenia'nın karşısına çıkmasının Tanrı'nın bir eseri olmasıyla bağdaştırmaktadır. Victor ile satranç oynarken bile akli Eugenia'ya gönderdiği mektubun kendisine ulaşip ulaşmadığındadır. Bu arada artık Victor'a da aşık olduğunu söyleyecektir. Fiziksel betimlemelerden daha ziyade insanın iç dünyasını ele alan Unamuno, sürekli iç sıkıntısıyla yaşayan tipleri işler. Augusto sıkıntılı dünyasının içinde açan bir çiçek diye nitelendirdiği Eugenia'ya yaşadığı sisli hayatta çektiği sıkıntıların annesinin ölümünden sonra arttığını itiraf eder:

"Gerçekten, uzun mu uzun iki yıl boyunca, bilmeden, sıkıldım durdum, - aziz anneciğirn öldü öleli... Evet, evet, insan bilmeden de sıkılır. Hemen bütün insanlar, bilmeden sıkılırlar. Sıkıntı, hayatın esasıdır ve biz oyunun, eğlencelerin, romanların ve aşkın keşfedilmesini yalnız sıkıntıya borçluyuz. Hayatın sisi, tatlı bir sıkıntıyla karışır, - tatlı sert bir likör gibi. Ve her Allahın günü bütün bu entipüften olaylar, zamanı öldürüp hayatı uzattığımız bütün bu sevimli eğlenceler, gayet tatlı bir sıkıntıdan başka nedir sanki? Ah Eugenia, Eugenia! Benim şiddetli ve bilinmeyen sıkıntının çiçeği; rüyalarımda yanımda ol, içimde rüya gör, benimle rüya gör."(s.27)¹²⁰

Eugenia'nın hayatına girişi Augusto'nun yalnız ve sıkıntılı dünyasında bir umut ve varoluşuna sebep olarak yorumlanabilir. Augusto için bu bedbah dünyada amaç ve mücadele kaynağı olmuştur Eugenia'ya olan aşkı:

¹²⁰ Miguel De Unamuno, *Sis*, a.g.e., s. 27.

"Çok şükür," diyordu içinden, "çok şükür, nereye gideceğimi ve bundan böyle nereye gitmem gerektiğini biliyorum. Bu Eugenia, benim için Tanrı'nın bir lütfudur. Tanrı, nihayet tesbihime bir- imame; çapraşık yollarıma bir gaye verdi. Önünde dolaşabileceğim bir ev var şimdi. Nihayet sırdaşım bir kapıcı kadın var... " (s. 14)¹²¹

"Aşk iştah açar, iştahı çabuk getirir,..sevmek için yaşamalıyız! Evet, yaşamak için de sevmeliyiz!"¹²² diyen Augusto'nun kalbi Eugenia için atıyor ve her nerede olursa onun hakkında bülbül gibi şakıyordu. Yolda bulduğu köpeği Orfeo ile zaman zaman dertleşen *"Augusto'nun "Zaman zaman ben asla mevcut değilim düşüncesine vardım Orfeo"* ¹²³ cümlesinden varoluşuyla ilgili sorgulamalara gittiği görülüyor. Eugenia'ya olan aşkı Augusto'nun varlığındaki sisleri eritir ve tıpkı yağmurun bitkilere can verdiği gibi aşkı da ona ruhunun derinliklerindeki varoluş bunalımını biraz olsun hafifletmesine olanak sağlamıştır. Aşkın baki kalacağına inanan Augusto yazgının yollarının daima gizemli olduğuna inanır. Eugenia'nın Augusto' nun aşkına karşılık gösterdiği tutum hem halası Donya Ermelinda'yı hem de eniştesi Don Fermin'i rahatsız etmektedir. Öte yandan da kulağında annesinin evlenmelisin sözlerini duyar gibi olur ve sokakta rastladığı tüm kadınlar ona şirin görünmeye başlar. Eugenia ise hiçbir şeyden korkusu olmayan, toplumsal baskılar altında kendi fikirlerini özgürce söyleyebilecek bir cesarete sahip olan bir kadındır. Mauricionun evlenmeleri konusunda gevşek ve sürekli maddi bahaneleri öne sürerek kendisine yaklaşmasına da

¹²¹ Miguel De Unamuno, *Sis*, a.g.e., s. 14.

¹²² a.g.e., s. 29.

¹²³ a.g.e., s. 47.

tepki gösterir. İçinden geçenleri dökmek isteyen Augusto ruhunun derinliklerine kadar inmiş olan Eugenia'nın kalbini fethetmek fikriyle baş başadır.

Augusto'nun Eugenia'ya aşık olmasıyla etrafında gördüğü tüm kadınların gözüne güzel görünmeleri bir metafordur. Aşık olan kalbiyle bakan gözleri etrafındaki tüm güzelliklerin farkına varmasına sebep olur. O artık Eugenia'yı tanıdı tanıyalı yeryüzünün cennete döndüğünü düşünür. Eugenia'ya olan aşkı hakkında Victor'un söylediği sözlere içermiş olan Augusto'nun bunları duymak ağırına gider, hatta Victor olayı daha da ileriye götürür ve şöyle der:

“Haberin var mı, beni daha zorlasan sana şunu da söylerim: sen bizzat, sırf fikirsin, yapıntı bir varlıksın...” (s. 69)¹²⁴

Victor'un sahiden aşık olmakla aşık olduğunu sanmak konusunda söylediği sözler iyice karmaşıktırır durumunu Augusto'nun ve git gide artar aklındaki cevap bulamadığı sorular. Hal böyle olunca küçük çevresindeki insanlara yöneltir sorularını.

Augusto sevdiğinin mutlu ve mesut bir hayat sürmesi için kendi mutluluğundan vazgeçmeyi göze alabilecek cesarete sahip bir kişidir. Kendini Eugenia'nın saadeti için feda etmeye kalkışan Augusto, Eugenia'nın babasının bıraktığı ipotekli evin borcunu ödeyip kahramanca bir harekette bulunmak ister. Aslında bu onun aklıyla kalbi arasında kalmış gibi görünen aşkını karşısındakilere ispat etme uğraşıydı. Onun tek düşüncesi Eugenia'nın onu hayata uyandırmış olmasıydı.

¹²⁴ Miguel De Unamuno, *Sis, a.g.e.*, s. 69.

“Evet sayın Bayan, ben yeğeniniz Eugenia'nın saadeti uğruna kendimi fedaya hazırım; çünkü benim bütün saadetim, onu mesut görmekten ibaret.”(s. 86)¹²⁵

Zamanla gelişen durumlar karşısında Augusto'nun kafası iyice karışır ve Eugenia'ya olan aşkının gerçek olup olmadığını sorgular. Annesi öldükten sonra kendi kendine yaşadığı yalnız dünyasından uyanmasına Eugenia sebep olur. Ludivina, efendisi Augusto'nun gerçekten aşık olduğu kanısına varır çünkü artık Augusto normal davranmıyordur. Yaptığı ve konuştuğu şeylerin artık saçma sapan bir hal aldığını düşünür Ludivina.

Augusto, Eugenia'nın duyguları karşısında verdiği tepkileri düşündükçe derin bir ruhsal sorgulama içine girer. Unamuno'nun da belirttiği gibi insan acı çektikçe kendine döner, var oluşunu unutmaz. Eğer insan neşeliyse, kendisini unutursa var oluşunu da unuttur. Böylece kendi varlığına yabancı birine dönüşür ancak acı sayesinde kendi özüne dönebilir. Tam bu düşünceden hareketle denebilir ki Augusto, Eugenia'nın çektiği acı karşısında kendini unutmaz, var oluşunun sebebi olur. Hayal kırıklıkları Augusto'nun var oluşunu anlaması için yeniden bir umut olmuştur.

Eserde aşk ve sevi üzerinden verilen diğer bir metafor da ana sevisidir. Gittiği kilisedeki Don Avito, Augusto'ya bir anneye sahip olmanın nasıl bir duygu olduğunu bildiğini, eğer bunu tatmamış olsaydı kendisine evlenmesini tavsiye edeceğini söylemiştir. Özellikle de kendisini seven bir kadınla evlenmesini önerir. Sevmek

¹²⁵Miguel De Unamuno, **Sis**, a.g.e., s. 76.

acıdır der Unamuno, en çok acıyan kişi en çok seven kişidir. Komşularına karşı ateşli sevecenlikle tutuşan insanlar, böyledirler, çünkü onlar kendi ızdırhaplarının, kendi yüzeysellikleriyle dış görünüşlerinin, kendi hiçliklerinin dibine varmışlardır ve o zaman yeni açılmış gözlerini benzerlerine çevirdiklerinde, onların da ızdırhap içinde baştan aşağı yüzeysel ve hiçliğe mahkûm olduklarını görmüşlerdir ve onlara acımışlar ve onları sevmişlerdir¹²⁶ diye Unamuno insanın sevmeyi arzuladığını ya da bir başka deyişle acınmayı, başkalarının kendi acılarını, sıkıntılarını duymalarını ve paylaşmalarını ister

Kürk Mantolu Madonna’da Raif ve Maria adlı kahramanların aşkında ise yalnız dünyalarının ve ortak sanatsal zevklerinin önemli olduğu göze çarpmaktadır. Maria’nın, Raif Efendi’nin o yalnız dünyasına girmesine sebep olan unsur bir resim sergisinde gördüğü resimdir. İki karakterin ruhlarındaki yalnızlık duygusu bu tanışmanın daha ileriye gitmesine hatta Raif’in Maria’ya deli gibi aşık olmasına sebep olmuştur. İki karakterin de aşkla ilgili düşünceleriyle ilgili olarak bir alıntıya yer verirse;

“Maria hiç beklemediğim bir cevap vermişti:

“Şu halde niçin beni kıskandığınızı söylüyorsunuz?”

Söyleyecek bir şey bulamayıp bir müddet düşündüm, sonra izah etmeye çalıştım: “İçinde hakikaten sevmek kabiliyeti olan bir insan hiçbir zaman bu sevgiyi bir kişiye inhisar ettiremez ve kimseden de böyle yapmasını bekleyemez.

Ne kadar çok insanı seversek, asıl sevdiğimiz bir tek kişi de o kadar çok ve kuvvetli severiz. Aşk dağıldıkça azalan bir şey değildir.”

¹²⁶ Miguel De Unamuno, **Yaşamın Trajik Duygusu**, a.g.e., s.136.

“Ben şarkıları başka türlü düşünür zannederdim!”

“Ben öyle düşünmüyorum.”

(...) “Benim beklediğim aşk başka!” dedi. “O, mantıklarının dışında, tarifi imkansız ve mahiyeti bilinmeyen bir şey. Sevmek ve hoşlanmak başka, istemek, bütün ruhuyla, bütün vücuduyla, her şeyiyle istemek başka... Aşk bence bu istemektir. Mukavemet edilmez bir istemek!” (s. 107)¹²⁷

S. Ali’nin yazdığı bu romanda aşk, arzulu ve şiddetli bir şekilde hissedilir ancak sonu insan ruhunda derin izler bırakan ve kısa süren beraberlik olarak kalır. Her ne kadar yaşanan aşk kısa süreli olsa da okuyucular üzerinde duygusal etkisi oldukça fazladır. Bu da S. Ali’nin kaleminin gücünden kaynaklanmaktadır.

Raif varlığının anamlanmasını Maria’ya duyduğu aşkla görür ve şöyle bir ifade de bulunur:

“Artık Maria Puder, yaşamak için kendisine kayıtsız ve şartsız muhtaç olduğum bir insandı. Bu his ilk anlarda bana da garip geliyordu. Bu yaşıma kadar mevcudiyetinden bile haberim olmayan bir insanın vücudu birdenbire benim için nasıl bir ihtiyaç olabilirdi? Fakat bu hep böyle değil midir? Birçok şeylere ihtiyacımızı ancak onları görüp tanıdıktan sonra keşfetmez miyiz?.. Ben de, o zamana kadarki hayatımın boşluğunu, gayesizliğini sırf böyle bir insandan mahrum oluşumda bulmaya başlamıştım, insanlardan kaçışım, içimden geçenlerin en küçük bir parçasını bile etrafıma sezdirmekten çekinişim bana sebepsiz ve manasız görünürdü. Zaman zaman beni saran

¹²⁷ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 107.

hüzünlerin, hayat bıkkınlığının bir ruhi hastalık alameti olmasından korkardım. Bir kitabı okurken geçen iki saatin ömrümün birçok senelerinden daha dolu, daha ehemmiyetli olduğunu fark edince insan hayatının ürkütücü hiçliğini düşünür ve yeis içinde kalırdım.”(s. 86)¹²⁸

Raif Efendi okuduğu kitaplarda geçen hikayelerden etkilenen ve sanatsal zevkleri olan bir karakter olarak sunulduğu için iki aşığı birbirine yaklaştıran ortak motifin resim sanatı olarak verilmiş olması oldukça doğaldır. Adeta o sanat galerisinde gördüğü tablodaki kadına aşık olan Raif Efendi artık bu aşk sayesinde değişmektedir:

“Ve ben bu anda başka bir şey istemiyordum. Dünya’nın en zengin adamıydım. Gözlerimle onu takip ederek mırıldanıyordum: “Sana teşekkür ederim... Teşekkür ederim!...”¹²⁹

Birlikte zaman geçirmeye başlamaları aralarındaki hislerin karşılıklı bir aşka dönüşmesine neden olur. Raif Efendi, Maria’yı kaybetme korkusuyla yaşar, yanında boş dursa bile onunla vakit geçirmek ve yanından hiç ayrılmamak ister. Bu süreçte sürekli olarak Raif Efendi’nin hislerini, endişelerini ve ruhsal yapısını sunulan iç monologlarla anlarız:

“Bir an evvel vaktin geçmesini istediği besbelliydi. Halbuki ben, ne kadar saçma olursa olsun, yan yana bulunduğumuz zamanın durup kalmasını, asla bitmemesini temenni ediyordum.” (s. 140)¹³⁰

¹²⁸Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 86.

¹²⁹a.g.e., s. 72.

¹³⁰a.g.e., s. 140.

Maria Puder erkeklere karşı hep mesafeli bir duruş sergileyen, açık sözlü bir karakterdir. Erkeklerin kendine pek yakın davranmasına müsaade etmeyen Maria Puder, sadece cinsel arzuları için kadınlara yakınlık gösterdiğine inanır. İlk başlarda Raif Efendi'ye karşı da bir duvar ördüğü, ancak onu tanıdıkça bu mesafeyi bir kenara koyduğu görülür. Raif Efendi'nin diğer erkeklerden farklı olduğuna inanır. Özverisi yüksek olan Raif Efendi, Maria Puder hastalandığında yanından ayrılmaz ve hayatında ilk defa bu kadar yakınlaştığı bir insana tüm gücüyle sarılır ve zor günlerinde yanında olur. Raif Efendi'nin roman kahramanlarıyla hayallere daldığı hayattan kendini uyandırmasına sebep olan bu aşkı onun zamanla yaşamı anlamlandırmasında ona çok katkı da bulunduğu görülür. Ancak bir müddet sonra bu durumdan sıkılan Maria Puder biraz yalnız kalmaları ve kendilerini dinlemeleri gerektiğini söylemesiyle Raif Efendi'nin artık içinde müthiş bir boşluk hissi oluşmuş, hayatının manasını kaybetmiş gibi hissediyordu. Raif Efendi yine eski günlerde olduğu gibi çevresine yabancılaşmış, kendi ruhuna kapanmış ve ruhunun bir ağaç gibi kuruduğunu düşünüyordu:

“İşte bu andan itibaren bende, hayatımın istikametine hâkim olan değişme başladı. Lüzumsuzluğuma, faydasızlığıma bu andan itibaren inandım. Ara sıra hayata tekrar döner gibi olduğum, yaşadığımı zannettiğim oldu. Hatta bunları düşündükten birkaç gün sonra, yepyeni bir vaziyet, beni bir müddet için tesiri altına aldı ve oyaladı. Fakat ruhumun en derin bir köşesinde bu kanaat yeryüzünün bana ihtiyacı olmadığı kanaati, her zaman için yerleşip kaldı. Hiçbir hareketim onun tesirinden kurtulamadı; ve bugün de, aradan bu kadar uzun seneler geçtiği halde her şeyi, bilhassa cesaretimi

büsbütün kırarak beni etrafımdan tamamen uzaklaştıran o anın bütün teferruatını, hatırlıyorum; o zaman kendi hakkımda verdiğim hükümlerde hata etmiş olmadığımı görüyorum...”¹³¹

Maria Puder’in hastaneye kaldırılmasının ardından tekrar filizlenen ilişkileri bu seferde beklenmedik bir telgrafla babasının ölümünden dolayı ülkesine dönmek zorunda kalmasıyla sekteye uğrayacaktır. Bu durum Raif Efendi için artık hayatın gerçekliğini yitirmesine ve tüm ümidini kaybetmesine sebep olmuştu:

“Bir taraftan da bu hakikati hâlâ kabul etmemek için çırpıyordum. Bunun böyle olmaması lazımdı. Herhangi bir yerde doğmuş ve herhangi bir adamın oğlu bulunmuş olmak bu kadar mühim değildi. Asıl mühim olan, iki insanın birbirini bulması bu derece güç olan şu dünyada, bu nadir saadete ermektir. Öte tarafı hep teferruatı. Bunların kendiliğinden düzelmesi, asıl büyük noktaya, birbirimizi bulmuş olmak hakikatine uyması lazımdı.”¹³²

Eserlerde işlenen aşk kavramı karşılaştırıldığında Raif Efendi ile Augusto’nun karşı cinse besledikleri hislerde kişiliklerinin de etkisiyle farklılıklar göze çarpmaktadır. Aşkın genel bir tanımının yapılamayışı ve kişiden kişiye yaşayış biçimi olarak değişiklik göstermesi bu farklılığı da oldukça doğal kılar. Ürkek ve kadın gibi narin olan Raif Efendi’nin Maria’ya karşı beslediği hisler daha tutkuludur. Aşkına kavuşmak için karşısına çıkan engelleri aşmak konusunda çok da mücadele etmeyen, ülkesine döndüğünde Maria’ya gönderdiği mektupların zamanla geri döndüğünü

¹³¹ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s 124.

¹³² a.g.e., s. 137.

gördükçe karamsarlığa kapılan Raif Efendi kafasında kurduğu hayattan yavaş yavaş uzaklaştığı görülür. Bir zamanlar o ruhunu kışkırtan aşktan dolayı kurduğu hayallerle mutlu bir dünyaya sahip olan Raif Efendi şimdi ise düşünmeyi ve acı çekmeyi öğrenmiş, kendi ruhunun derinliklerinde kopan çılgınlıkların arasında yaşamının sonuna sessizce yaklaşmıştır. Augusto'ya baktığımızda ise eserde aşk teması onun kafasındaki sorulara cevap bulabilmesi için bir aracı olarak kullanılır. Augusto, Eugenia'ya aşık olmasının Tanrı'nın bir işareti mi diye sorgularken diğer yandan da bu aşk sayesinde gözünün açıldığını ve benliğine döndüğüne inanır. Augusto'nun aradığı şey ruhtur. Zamanla aradığının bu olmadığını anlayan başkahraman Augusto psikolojik gelgitler yaşar ve kafası iyice karışır. Raif Efendi, Augusto gibi yaşadığı hayatta bocalarken, yeni anlamlar bulmak için çabalarken bir resim sergisinde gördüğü tablodan öylesine etkilenir ki aklından çıkaramaz hiç ve ardından Maria Puder'i bir akşam yolda gördüğünde hissettiği o hisleri ele aldığımızda Raif Efendi'nin de bir boşluk içinde olduğu ve ondan çok etkilenip hayatına yeni bir var olma sebebi doğmuştur diyebiliriz. Raif Efendi ailesiyle de pek fazla paylaşım içinde olmazken, Augusto'nun annesi Doña Soledad ile birlikte çok sıkı bir ilişkisi olduğunu gözlemleriz.

Doña Soledad'ın ölümüyle perçinlenen yalnızlığı onu iyice karmaşık düşüncelere sokar ve sık sık annesinin evlenmesiyle ilgili söylediği öğütleri hatırlar. Augusto, annesinin ölümünden sonra karşı cinse olan ilgisi oluşur ve bir çocuk gibi davranmaktan daha çok erkek gibi davranmaya başlar. Bu ilişki de Eugenia, Augusto'ya kölesi gibi davrandığını aralarında geçen bir diyalogla göstermek isteriz:

“-Eugenia! Eugenia!

- Bilmek istemeseniz de bu, bir alçaklıktır. Bu, gayet bayağı bir alçaklıktır.

- Fakat Eugenia, Allah aşkına, Eugenia . . .İstirham ederim.

-Yaklaşmayınız, ne yaptığımı bilmiyorum. . .

Olsun, yine de geliyorum, döv beni, Eugenia, döv beni, küfret bana, tükür
yüzüme, istediğini yap bana! ¹³³

Eugenia'ya beslediği aşk Augusto'nun ruhunun yalnızlığını gidermesi için bir araç gibi görülebilir. Raif Efendi'ye kıyasla her ne kadar etrafındaki insanlarla iletişim kuruyormuş gibi görünse de aslında o da Raif Efendi gibi kafasında bir çok sorunla dolaşmaktadır ve kendini tek yakın hissettiği köpeği Orfeo ile dertleşerek bir nebze olsun yalnızlığına ortak bulmaktadır:

"Bak Orfeo, pedagog Don Avito, atalarının dinine avdet etti... Bu, bir irsiyettir! Victor ise baba olmağa razı değil. Biri, oğlunu kaybetmiş olanın tesellisini bulamıyor, öbürü bir oğlum olacak diye kahrından ölüyor. Ya o gözler; Orfeo, o gözler! "Beni satın almak istiyorsunuz, Siz benim aşkımı değil, çünkü aşk satın alınamaz, vücudumu satın almak istiyorsunuz! Evim sizin olsun!" derken o gözlerin saçtığı şimşekler. Ben onun vücudunu satın alıyormuşum! Vücudunu! Benimki bana çok bile Orfeo, bıkmışım bu vücuttan! Benim muhtaç olduğum şey, bir ruhtur, bir ruh! Ruh, ruh, ruh! Ateşli bir ruh; onun gözlerinden, Eugenia'nın gözlerinden saçıldığı şekilde. Vücudu... Vücudu... Evet, vücudu şahane, mükemmel, ilahi; ama bu; vücudu baştan başa ruh da, baştan başa hayat ve fikir de onun için öyle. Vücudum beni eziyor Orfeo, bıktım usandım ondan, çünkü ruhtan mahrumum. Yoksa

¹³³ Miguel De Unamuno, *Sis*, a.g.e., s. 88.

bende ruh olmayışı vücudumun bana ağırlık oluşundan mu?... ruh nerede, Acaba ruhum var mı?" (s. 104)¹³⁴

Raif Efendi'nin kişilik yapısına baktığımızda çevresiyle iletişim kurmayı beceremeyen ve gittikçe de silikleşen bir figür olarak görüyoruz. Onu hayata bağlayan ve ona tutunacak bir duygusal ve ruhsal bağ olan María Puder onun için bir var oluş biçimi olmuştur. Raif Efendi'nin hayatı onunla anlam kazandı diye ifade edilebilir; konuyla ilgili alıntıya şöyle;

*"Bu sırada gözlerim, on adım kadar ilerideki elektrik direğinin altından bize doğru gelen bir kadın ilişti. Bütün vücudumun tarifi imkansız bir heyecanla titremeye başladığını hissettim. (...) Bu oydu. Bir an kadar gördüğüm yüzü, sisli kafamda şimşek gibi çakmıştı. (...) Sergide gördüğüm kadının ta kendisi, Kürk Mantolu Madonna'ydı. Yüzünde o kendine mahsus hazin ifade ile etrafının farkında değilmiş gibi yürüyordu. (...) Nihayet yaşlı kadının kollarından kurtuldum. Derhal koşarak Kürk Mantolu Madonna'ya yetişmek istedim. Ne yapacağımı, ne söyleyeceğimi bilmeden köşe başına kadar gittim. Birden ortadan kaybolmuştu."*¹³⁵

Augusto ise sorgulayan, çevresindekilerle aklına takılan konuları rahatça ifade edip kimi zaman kendi kendine kimi zaman da yanındakiler aracılığıyla cevaplar bulmaya çalışan bir insandır. Yaşamı bir sisli bir ortam olarak görür. Ona göre hiçbir

¹³⁴ Miguel De Unamuno, **Sis**, a.g.e., s. 104.

¹³⁵ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., ss. 63-64.

şey net değildir ve sürekli bir sorgulama halindedir. Sıkıntı hakkında şöyle bir ifadede bulunur:

“Hemen hemen hepimiz bilinçsizce sıkılıyoruz. Sıkıntı yaşamın temeli; oyunları, eğlenceleri, romanları ve aşkı bulan sıkıntıdır. Yaşamın sisi, tatlı bir sıkıntı, ekşimtırak bir likör damlatıyor. Bütün bu günlük ve anlamsız olaylar; vakit geçirdiğimiz, yaşamı uzattığımız bütün bu tatlı söyleşiler dünya tatlısı sıkıntıdan başka nedir ki?” (s:21)¹³⁶

Raif Efendi'nin ailesi tarafından normal bir erkek gibi davranmadığına dair zaman zaman eleştirildiği görülür:

“Annemin ve bilhassa babamın bana sık sık: “Yahu, sen kız olacaktıydın ama yanlış doğmuşsun!” dediklerini hatırlıyorum.” (s.48)¹³⁷

Aslına bakılırsa Raif Efendi kendi varoluş arayışına düşmüş sıradan bir insandır. Daha önce de bahsedildiği gibi okuduğu kitaplardan etkilenip onlar üzerine düşünen ve narin bir mizacı olan biridir. Aynı eleştiriyi aşık olduğu kadından da alır ve bunu duyunca üzülür:

¹³⁶ Miguel De Unamuno, **Sis**, a.g.e., s. 21.

¹³⁷ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 99.

“Sizde biraz kadınlık var...” dedi. “Şimdi farkına varıyorum. Belki de bunun için ilk gördüğüm andan itibaren sizde hoşuma giden bir şey bulduğuma hükmettim... Sizde genç kızlara mahsus bir hal var...”¹³⁸

“Annemden ve babamdan çok dinlediği bu lafı böyle ilk defa konuştuğum bir insandan duymak beni şaşırttı ve üzdü... O sözüne devam ederek:

“Dün akşamki halinizi unutmayacağım!” dedi. “Bütün gece aklıma geldikçe güldüm... Namusunu müdafaa etmek isteyen masum bir genç kız gibi çırpınıyordunuz. Halbuki Frau van Tiedemann’dan kurtulmak pek kolay değildir.”(s.78)¹³⁹

Augusto’nun Raif Efendi’ye göre bir erkek yönünün ağır bastığı gözden kaçmayan bir durumdur. Ona göre yani erkeğe göre kadını üç tipte tasnif eder. Akla hitap eden kadın Eugenia, kalbe hitap eden kadın Rosario, mideye hitap eden ise Liduvina’dır. İlk gruptakiler zekaya, ikinci gruptakiler duygulara, üçüncü gruptakiler ise duyumsamaya tekabül etmektedir. Romandaki motif “*Eugenia, Eugenia, Eugenia, benim Eugenia’m, yaşamımın amacı, sisler arasında iki yıldızın tatlı ışıltısı, savaşıcağız?*”¹⁴⁰ cümlesidir. Savaş, yeryüzündeki yaşantıdır ve Eugenia’da kazanılması gereken bir savaştır yani Augusto’nun yaşamının amacıdır. Augusto için Eugenia mantığı, Rosario ise kalbi temsil etmektedir. Aklı ve kalbi arasında gelgitler yaşayan Augusto her ne kadar istemese de kendine engel olamaz ve Rosario ile yakınlaşır:

¹³⁸ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 102.

¹³⁹ a.g.e., s. 118.

¹⁴⁰ Miguel De Unamuno, **Sis**, a.g.e., s. 89.

“Augusto, ayağa kalkmış bulunan kızcağızın üzerine atıldı, onu tutup bağına bastı. Kuru dudaklarını kızinkilerle birleştirdi. Hem başını sallayarak, hem ağzını kızın ağzına bastırarak, ama öpmeksizin, bir an öylece durdu. Sonra kızı salıverdi ve yüksek sesle:

- Git, git şimdi! dedi...

Rosario, dışarı çıktı, az sonra Augusto da odayı terk etti. Öyle bitkindi ki, kilometrelerce bir dağ gezintisi yapmıştı sanki; kendini yatağa attı, ışığı söndürdü ve kendi kendisiyle aşağıdaki konuşmaya başladı : "Onu ve kendimi aldattım!" (s.135)¹⁴¹

Artık ruhunun dehlizlerinde var olan karamsarlık yavaş yavaş gün yüzüne çıkmaya başlar. Aşk denilen şeyin yalandan başka bir şey olmadığına kanaat getirir. Doña Ermelinda'nın Augusto'nun evine gelip Eugenia'nın hislerinde ve düşüncelerinde değişiklik olduğunu ve artık ona ettiklerinden dolayı büyük mahcubiyet duyduğunu söylemesi Augusto'ya pek de inandırıcı gelmez, sevgilisi Mauricio ile aralarının bozulup şimdi de kendine yaklaşmayı istediğini düşünür ve sadece bir dost olabileceğini söyler. Daha dün kapı dışarı edilip ertesi gün de alkışlarla karşılanacak bir insan ve yedek bir nişanlı olmadığını belirtir. Bu durumu Eugenia'ya iletince hemen işin içinde bir başka kadın var diye düşünüp onu yeniden elde etmeyi ister.

Augusto ise onun bu davranış değişikliği karşısında kendi kendine düşünür ve şöyle der içinden:

¹⁴¹ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 135

“Yedekte tutuyordu beni... Ne denirse densin aklı fikri, yeni baştan evlenme teklif etmemde; belki öç almak, belki de sırf kıskandırıp ötekinin başını döndürmek için. Bir kukla, - gülünç bir mahluk, rasgele biri olsam bari! Ama bende de bir karakter var! Evet! Ben, benim... evet, ben benim... ben, ben! Elbet bunu ona, Eugenia'ya. borçluyum - niçin inkar edeyim? -, çünkü o, bende aşka karşı istidatlar uyandırdı; ama şimdi, değil mi ki o, benim içimde bu istidatları uyandırdı ve geliştirdi, artık Eugenia'ya ihtiyacım kalmadı; kadın mı yok... ” (s. 144.)¹⁴²

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşıldığı gibi artık Augusto'nun gözü açılmış gibi görünmekte hemen Eugenia'nın masum gibi görünen dost eline inanmamaktadır. Augusto kendi benliğini öylesine coştüğünü hisseder ki Eugenia'nın onu soyut bir dünyadan somut bir dünyaya götürdüğünü, Rosario'nun insanın genel özelliklerini öğrettiğini ancak kimsenin kendisiyle oynamasına müsaade etmeyeceğini kendi kendine yaptığı konuşmalarından anlıyoruz. Gün batımını تنها mahallelerinde izleyip eve döndükten sonra Ludivina ona Eugenia'nın kendisini görmek için geldiğinin haberini verdi. İlk anda görüşüp görüşmemek konusunda tereddütte düşen Augusto kuvvetli olmak gerektiğini düşünüp karşısına çıkmaya karar verdi. Eugenia'nın söyledikleri karşısında etkilenen Augusto sonunu hazırladığını ona şöyle itiraf eder:

“Bak Eugenia, Allah aşkına, benimle oynama... Mukadderat, bu sensin; senden başka mukadderat yok. Beni yanında sürükleyen, beni ipimden tutan, bir topaç gibi döndüren sensin; beni deli divane eden sensin; en kati

¹⁴² Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 144.

kararlarım da beni tereddüde düşüren sensin. Beni, artık, benlikten çıkacağım noktaya götürüyorsun...”(s. 170)¹⁴³

Türkiye’ye döndükten sonra da Maria Puder’e olan aşkıdan hiç bir şey eksilmeyen Raif Efendi, ona sadık ve gönülden bağlıdır. Gelişen olaylar karşısında artık yaşayan bir ölüye dönüşmeye başlamıştır. Ruhu Maria Puder’le birlikte gitmiş, o sadece etten ve kemikten bir varlık haline bürünmüştür. Maria Puder’in ölümünü duyması ve ona haksızlık ettiğini düşüncesinin vermiş olduğu pişmanlık ve ondan bir kızı olduğunu bile bilmiyor olmanın verdiği hüznün ve acı onu iyice alır götürür bu hayattan. Kendini de Maria’nın bu sonu yaşamasında sorumluluğu olduğunu düşünerek kendini hiç affetmez.

“Bütün yazdıklarım boşa gitti ve bütün korktuklarım doğru çıktı. Bir daha Maria Puder'den haber alamadım ve ismini duyamadım... Yalnız dün... Fakat daha buraya gelmedik... Bir ay sonra, son göndermiş olduğum mektuplar, "postaneden alınmadığı için gönderene iade" kaydıyla geri geldi. O zaman her şeyden ümidimi kestim. Birkaç gün içinde ne kadar değiştiğimi düşününce bugün bile şaşıyorum. Bana hareket etmek, görmek, duymak, hissetmek, düşünmek, hulusa yaşamak kabiliyetini veren bir şey içimden çekilip alınmış gibi, posa haline geldiğimi fark ettim.”(s. 145)¹⁴⁴

Raif Efendi siyah kaplı defterinin sonuna doğru yaklaştıkça o duruşunun altında yatan sebepler daha iyi anlaşılmaktadır. Hikayesinin sonunda Maria Puder’in öldüğü

¹⁴³ Miguel De Unamuno, **Sis**, a.g.e., s. 170.

¹⁴⁴ Sabahattin Ali, **Kürk Mantolu Madonna**, a.g.e., s. 145.

haberini alan ve ondan bir de kızı olduğunu öğrenen Raif Efendi için hayat tamamen anlamını yitirmiş ve bu dünyada yaşamasını anlamlandıran bir şey kalmamıştı. Raif Efendi evlenmişti, çoluk çocuk sahibi olmuştu tamam ama içindeki bu acı hiçbir zaman dinmemiş, aksine ailesinin bu pervasızlığı, onu sadece eve para getiren bir madde olarak görmeleri onun bu hayattan elini iyice çekmesine ve her geçen gün sonunu iple çekmesine neden oldu. Raif Efendi artık son nefesini vermiş ve Maria Puder'ine kavuşmuştu. Yaşarken de tıpkı bir ölüden farksız olan Raif Efendi bu dünyadan ayrılırken acıları son buldu. Kısa bir süre içinde gelişen olaylarla Maria Puder'in hayatında nasıl da bu kadar önemli bir tesiri olacağı gayet tabi bilinemezdi. O Maria Puder'siz bir hayatta hiç yaşamamış olmayı tercih etmiş gibiydi, bilerek ve isteyerek o ölümü seçmişti. Raif Efendi'nin hayatında aşk ilk önce var olmasına, soyut bir dünyadan somuta adım atmasına sebep olmuştur ancak zaman içinde gelişen olaylar neticesinde Raif Efendi aşkının vermiş acı ile her geçen gün içine kapanmış ve yaşadığı topluma ve kendine yabancılaşmıştır. Augusto'ya geldiğimizde ise aşkın onun hayatında bir kendini gerçekleştirme, boyut değiştirme ve benliğine kavuşma unsuru olduğunu görüyoruz. Augusto aklındaki sorular sarmalını aşkı ile bir nebze olsun hafifletmeye çalışmış ancak işin içinden çıkamamış, Eugenia'nın ona tekrar gelişinde kendini duygularının esiri etmiş ve sonunu bile bile bu yolda ilerlemiştir. Augusto Eugenia sayesinde kendi kendisinin babası olduğunu söyler. Acı çekmek ve ölmek için doğduğunu düşünür. Düğüne üç gün kala sevdiği Mauricio ile başka bir kasabaya kaçan Eugenia Augusto'nun kalbini bir derinden vurdu ki Augusto büyük bir hayal kırıklığına uğradı. Böyle bir aldatmacanın insana yapılmasının mümkün olmadığını söyleyen Augusto bir gün Mauricio'yu da aldatabileceğini düşünüyordu. Yaşadığı bu elem derinden etkiler ki onu varlığından bile şüphe duyar. Eugenia'nın bu

sadakatsizliği Augusto'nun iini korku, endişe, hiddet, nefret ve merhamet duyguları sardı ama tüm bunlardan önce çok fazla bir utanç dolu olduğunu hissediyordu. Bu traji-komik hikayesini dūřunduke sisler denizine gmlmūř bir dünyaya yürüyordu. Artık ruhu ebediyen ıstırap içinde acı dolu bir halde diri bir insandan çok ölüyü andırıyordu. Hiç yeme iştahı olmamasına karşın sofraya oturunca onu garip bir ruh hali sardı. Son anlarını geçirirken Augusto çok garip davranıyor ve etrafındakileri de korkutuyordu. Sürekli var olmaktan ve ölmekten bahsediyor ve kendinin anlayacağı türden laflar ediyordu. Ölüm anının yaklaştığını hissettikçe iştahı daha da açılıyor ve Ludivina'ya daha da fazla şeyler getirmesini söylüyordu. Son nefesini de verirken dilinde hala Eugenia'nın adı vardı Augusto'nun. Öyle ki her iki kahraman da yaşamış oldukları aşklar sayesinde bir hayata bakış açısı kazanmış oldukları ve kişiliklerinde önemli değişiklikler gerçekleştirdikleri gözlemlenir.

İnsanın en değerli varlığı özgürlüğüdür. Doğa yasaları ise, insanın hayatta kalabilmesi için ona sınırlamalar getirmiştir. Yemek yemek, uyumak, barınmak gibi zorunluklarının yanı sıra insan, toplumun kendisinden istediklerini yerine getirmek üzere bir takım kimlikleri benimsemek durumunda kalmıştır. İnsan bir tenis topuna benzetilmektedir; tenis topunun hızlı ya da yavaş gitmesi tenis topunun nasıl vurulduğuna da bağlıdır. İnsan örnekteki tenis topu gibi eylemlerinde zgr değildir, ancak ondan farklı olarak zgr olmayı isteme bilincine sahiptir.¹⁴⁵

Her iki romanda da görüleceği gibi iki kahraman da yaşadığı aşkına istediği gibi bir karşılık göremeyince umutsuzluğa kapılır. Hayatla olan bağları zayıflar ve kendi

¹⁴⁵ F. Dostoyevski, **Yeraltından Notlar**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 7-9.

benliklerinden vazgeçen birer kişi olarak yaşamlarının sonlarına ulaşırklar. İçine düşükleri ümitsizlik varoluş bunalımlarını ve yalnızlıklarını tetikler.

SONUÇ

Miguel de Unamuno'nun *Sis* ve S. Ali'nin *Kürk Mantolu Madonna* adlı yapıtlarda varoluşsal bir kavram olarak aşkın roman kahramanları üzerindeki etkisi incelendiğinde önemli bir unsur olduğu gözlemlenmektedir. Augusto ve Raif Efendi birbirlerinden farklı kimlikler taşımaktadırlar. Augusto anne sevgisiyle büyümüş, annesinin ölümünden sonra kendine yeni bir dünya arayışına girmiş ve Eugenia'ya aşık olmuştur. Raif Efendi ise hiçliğinden kurtulmanın ışığını Maria Puder'de görmüş, onun aşkıyla adeta yeniden doğmuştur. Aşka sığınarak var oluşunu gerçekleştiren ve özgürleşen birer birey olmuşlar ve dünyadaki varlığını ve yaşamaktaki amacını sorgulamışlardır. Etraflarındaki diğer varlıklara yabancılaşarak toplumsal kuralları göz ardı etmiş ve akıl ve duygularıyla kendilerine sordukları sorulara yanıt aramışlardır. Raif Efendi yaşadığı bu kısa Almanya macerasında aşık olduğu Maria Puder'i bırakıp gitmek zorunda kalmış ardından da yapmak zorunda kaldığı bu seçimle derin bir bunalıma ve hiçliğe sürüklenmiş, kendi benliğine adeta yabancılaşmıştır. Augusto ise yaptığı özgür seçimler karşısında sürekli pişmanlıklar yaşamış ancak girdiyse bir yola bir erkek olarak bunu sonlandırmasına olan inancından dolayı dönememiştir. Duyguları ve mantığı arasında sorgulamalar yaparken kendini somut bir dünyada bulduğunu sanırken varoluşsal bunalımı iyice artmış, intihara kadar sürüklenmiştir, sonu da yaşamı gibi trajik olmuştur.

S. Ali yapıtında kahramanların iç dünyalarını sunarken dış dünyasından da kesitler sunmaya çalışmıştır. Unamuno ise daha çok insanın iç dünyasına yönelerek bireyin daha anlaşılabilir olmasını amaçlamıştır. Betimlemelere daha az yer vermiştir. Raif Efendi çevresiyle çok iletişimi kuvvetli biri değilken, Augusto da aklında cevap

bulmakta zorlandığı soruları çevresindeki insanların verdiği cevaplarla gidermeye çalışmış ancak bunda da istediği düzeyde olmadığı için yalnızlığı hep içten devam etmiştir.

Her iki karakter bunalımlı ve anlamsız gibi görünen hayatlarının aşkla anlam kazandığını düşünmüş ancak bir umut ve çıkış yolu gibi görünen aşk ikisinin de sonunu getirmiştir. Ölüm ve düşünsel sorunlar bu aşkın vermiş olduğu bunalımdan kaynaklanmıştır. Raif Efendi ve Augusto kendi arayışlarına yöneldiklerinden dolayı derin bir yalnızlık ve umutsuzluk içindedirler. Augusto ve Raif Efendi'nin ruhsal bunalımlarını yazarlar tarafından verilen iç monologlar sayesinde daha iyi anlaşılmaktadır.

Sadakatsiz bir kadının yaptıkları yüzünden kendine olan güveni, benliğine olan inancı gider Augusto'nun. Hiçliğin ve ruhsal sorgulamaların verdiği derin psikolojik bir travma geçirmektedir. Victor ile yaptığı konuşmalar romana düşünsel bir derinlik katmıştır. Raif Efendi'nin yalnızlığı ve Maria'nın başına gelenlerden dolayı duyduğu mahcubiyeti yüzünden zaten var olan yalnızlığı iyice derinleşmiş ve kendi ailesine bile bir yabancı olmuş. Kendine edilenlere bile karşılık vermeyi isteyecek bir yaşam sevinci bile kalmamıştır. Ölümün yaklaştığını hissettikçe hiçbir yaşam direnci göstermemiş ve bu dünyadan bir an önce çekip gitmek istemesine salıvermiştir her şeyini. Yazgısına karşı gelemeyen bu iki roman karakteri benliklerinde kopan fırtınalara daha fazla dayanamayıp yok olmayı istemişlerdir. İsteddiği kadınla bir yaşam elde edemeyen Raif Efendi düşlerini gerçekleştirmekte olanak bulamamıştır. Augusto ise aşkıyla özgürleşme olanağı bulduğunu sanmış ancak daha da tutsak bir yaşamın

içinde bulmuştur kendini. İki kahramanın da umutsuzlukları yaşamak ve yaşamamak arasında bir fark görememelerine neden olmuş, karşısında yenik düştükleri bu yaşam onları için ölümden çok da farksız olmamıştır.

ÖZET

Bu tez çalışmasında Miguel De Unamuno'nun Sis'i ile Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna'sı karşılaştırmalı edebiyat bilimi çerçevesinde varoluşçuluk felsefesinin özelliklerinin sözü geçen eserlerde nasıl işlendiği araştırılmıştır. Her iki eserin karşılaştırılması yapılmadan önce yazarların yaşadıkları dönemler tarihi açıdan incelenmiş ve o dönem romanına nasıl yansıdığı irdelenmiştir.

XX. yüzyılın Avrupası için önemli bir İspanyol düşünür ve yazar olan Miguel de Unamuno insanın acı çekerse var olabileceğini söylemiş ve Sis adlı eserini de karşılıksız aşktan ve sadakatsizlikten dolayı açığı çeken ve soyut bir dünyadan somuta geçen yani kendini gerçekleştiren bir bireyin varoluş mücadelesini ele almıştır. Adı Augusto olan bu karakter yalnızdır ve bu yalnızlığına bir çözüm bulma arayışındayken karşısına çıkan Eugenia'ya aşık olmasıyla hayatının değişimi başlamıştır. Yazar aşk, mutluluk arayışı, yalnızlığına çare bulma, anne sevgisi ve toplum içinde yabancılaşan insan gibi motifleri ön plana çıkararak okuyucuları düşünmeye sevk etmiştir.

Günümüz Türk edebiyatında değeri geç fark edilmiş usta kalem ve şair Sabahattin Ali'nin uzun süredir ellerden düşmeyen eseri Kürk Mantolu Madonna'da kısa süreli Almanya'da yaşadığı aşk yüzünden acı çeken Raif Efendi'nin hayatında hiçliğe sürüklenişini ele alınmış ve toplum içinde izole olarak yaşayan bir bireyin varoluşunu karşısında çıkan bir kadın sayesinde fark ettiği görülür. Tıpkı Augusto gibi Raif Efendi'de aşık olduğu kadının sayesinde hayatının anlam bulduğunu düşünür. Ancak hayatından beklenmedik bir şekilde çıkışı onu derin bir ruhsal bunalıma sürüklemiş ve yaşayan bir ölü gibi hayatını sürdürmüştür.

Varoluşçu roman karakterlerinin özellikleri üzerinden her iki karakter karşılaştırılmış, ortak ve farklı yönleri değerlendirilmiştir. Yaşadıkları çevrenin değerlerine yakınlık duymayan bu iki karakter yalnız ve umutsuzdurlar. Augusto ve Raif Efendi'nin zihinsel devingenlikleri fiziksel devingenliklerinin önündedir. İki eserde de yeni maceralar için oradan oraya sürüklenen kahramanlar görmeyiz. Raif Efendi bir şirkette Almanca çevirmenlik yapan ancak zamanın da babasının sabun yapımı konusunda Almanya'ya göndermesiyle kısa bir süre Avrupa görmüş bir karakterdir. Augusto ise annesinin ölümünden sonra bir çevresinin olduğunu farkına varan ve içsel yalnızlığına küçük küçük çevresinde bir çare arayan bir karakter olarak çizilmiştir. Tüm bunlardan hareketle bu iki kahramanın aşk ile varlıklarının var olduğu görülür.

ABSTRACT

Existentialism has been examined by different writers such as novel, story and theatre. In the world literature many writers reflected existentialist thought to their works like Sartre, Dostoyevski, Kafka, Beckett, In this thesis research, *Mist* (Spanish *Niebla*, 1914) and *Fur Coated Madonna* (Turkish *Kürk Mantolu Madonna*, 1943) have been compared with the framework of comparative literature in terms of existential literature. Each comparison of two novels was examined in terms of historical periods and how these periods reflected to the novels.

Miguel de Unamuno who is the very important thinker and author for Europe in the XX century, says that the condition of existing an individual is to be suffer and he examines the struggle for existence of an individual in this novel who suffers from unrequited love and infidelity and pass from abstract world to the concrete. The character of Augusto is alone and he began to fall in love with Eugenia and starts the change of his life. The writer brings the common motives like the love, the alienated individual in the society, mother's love and he has led to the readers to think. But her separation plunged him into a deep spiritual crisis in his life and continued life as an undead.

Although Unamuno and S. Ali come from different worlds of thought and have different approaches to the love concept, they still have a common stream running deep down. In terms of the compared characteristics of each character through existentialist novel character, the common and different aspects have been evaluated. These two characters are lonely and desperate to hear proximity to value the environment in

which they live. The mental mobilities of Augusto and Raif Efendi are in front of the physical mobility.

KAYNAKÇA

Acun, Fatma, **Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi**, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2013.

Aktaş, Şerif, “**Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı**”, **Türk Dünyası El Kitabı**, 3. Cilt, Ankara, 1992.

Alangu Tahir, **Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman**, C. I, İstanbul, 1968.

Alemdar, Yalçın, **Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1920-1946)**, Akçay Yayınları, Ankara, 2002.

Ali Filiz, Özkırımlı Atilla, **Sabahattin Ali**, De Yayınları, İstanbul, 1986. s. 124-125.

Ali, Sabahattin, **İki Gözüm Ayşe**, **Sabahattin Ali'nin Özel Mektupları**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1997.

Ali, Sabahattin, **Ne istiyoruz?**, Marko Paşa, s. 10, İstanbul, 10 Şubat 1947.

Antel, Sadrettin Celal, **Tanzimat Maarifi**, Tanzimat.

Atakan, Şebnem, **İspanyol Sürgün Romanı**, Ürün Yayınları, Ankara, Aralık 2006.

Baykan, Ali, **Sabahattin Ali ve Gerhart Hauptmann'ın Eserlerinde Sosyokültürel Olgu ve İletişim Çatışması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005,

Bezirci Asım, **Sabahattin Ali**, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1979.

Çelebi, Vedat, **Jean Paul Sartre'nin Varoluşçuluk Düşüncesi**, Beytulhikme An International Journal of Philosophy, Nevşehir, Aralık 2014, Cilt 4.

Dostoyevski, F., **Yeraltından Notlar**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.

Ecevit, Yıldız **Edebiyatta Yabancılaşma ve Yabancılaştırma**, Virgül, S. 14, Aralık.

Foulquie, Paul, **Varoluşçunun Varoluşu**, Ümit Kitabevi, İstanbul, 1995.

Göknar Toledo, Hale, **Antonio Buero Vallejo'da Yaşamın Trajik Duygusu**, Ürün Yayınları, Ankara, Ocak 2004.

Gürsoy, Kenan, **Jean Paul Sartre Ateizminin Doğurduğu Problemler**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1987.

Hanioğlu, M. Şükrü, **Bir Siyasal Düşünür Olarak Abdullah Cevdet ve Dönemi**, Üçdal Neşriyat, 1981.

Işık, Gül, **İspanya Bir Başka Avrupa**, Metis Yayınları, İstanbul, 1991.

Judanis, Gregory, **Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür**, Çev: Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul, 1998.

Korkmaz, Ramazan, **Sabahattin Ali-İnsan ve Eser**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.

Korkmaz, Ramazan, **Sabahattin Ali-İnsan ve Eser**, Yayımlanmış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1991.

Magill, Frank, **Egzistansiyalist Felsefenin Beş Klasığı**, Çev: Vahap Mutal, Dergâh Yayınları. İstanbul, 1992.

Moran, Berna, **Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış II**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

Moran, Berna, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016,

Naci, Fethi, **“Roman”**, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 3. Cilt.

Nazif, Ümran, **Sabahattin Ali ile Bir Konuşma**, Varlık Dergisi, S.108, I. Kanun 1938.

Reşit, Muzaffer, **Sabahattin Ali ile Bir Konuşma**, Varlık Dergisi, S. 651, 15 Mart 1936.

Sartre, Jean-Paul, **Action Dergisi**, 27.12.1944.

Sartre, Jean-Paul, **Bulantı**, Çev: Erdoğan Aklan, Roman Yayınları, İstanbul, 1990

Sartre, Jean-Paul, **Varoluşçuluk**, Çev: Asım Bezirci, Say Yayınları, İstanbul, 1990.

Sönmez, Tekin, **Sınıflı Toplumlarda Analık Hukuku; Ayran ve Kağı**, Yansıma. S. 15, Mart 1973.

Şeriatı, Ali, **Kendisi Olmayan İnsan/İnsanın Dört Zindanı**, Fecr Yayınları, Ankara, 2010.

Toledo, Hale **Unamuno Tiyatrosu**, Littera Yayınları, Cilt 19, 2006.

Toledo, Hale, **Unamuno Tiyatrosu**, Mitos-Boyut Yayınları, Ankara, 2006.

Topçu, Nurettin, **Varoluş Felsefesi Hareket Felsefesi**, Dergah Yayınları, İstanbul, 2007.

Unamuno, Miguel De, **Yaşamın Trajik Duygusu**, Çev: Osman Derinsu, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1986.

Unamuno, Miguel De, **Sis**, Çev: Behçet Necatigil, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1948.

Ünsal, Nil, **Sabahattin Ali'nin Kuyucaklı Yusuf'u ile Camilo Jose Cela'nın Pascual Duarte'nin Ailesi Üzerine İzleksel bir inceleme**, Littera, Cilt no:13, Ankara, 2003.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://sosyolojik.wordpress.com/2009/12/31/varoluscu-felsefenin-uncusu-soren-kierkegaard/> (08.01.2016 tarihinde erişim sağlandı)

<http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/22969/001512842006.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
(08.02.2016 tarihinde erişildi)

<http://koltukname.com/2013/04/04/nazim-hikmetin-kurk-mantolu-madonna-elestirisi/> (28.03.2016 tarihinde erişim sağlandı.)

http://www.littera.hacettepe.edu.tr/TURKCE/23_cilt/erteber_9.pdf
(09.02.2016 tarihinde erişim sağlandı)

<http://literaturauniversal.carpetapedagogica.com/2013/02/generacion-del-98-contexto-historico.html>
(24.02.2015 tarihinde erişim sağlandı.)

<http://www.edu.xunta.es/centros/iesfelixmuriel/system/files/TEMA>
(26.02.2016 tarihinde erişim sağlandı.)

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
(09.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

<http://t24.com.tr/k24/yazi/yalnizliklarin-itirafi-kurk-mantolu-madonna,148>
(03.12.2015 tarihinde erişim sağlandı)

<http://roble.pntic.mec.es/msanto1/lengua/2g98.htm>

(03.02.2016 tarihinde erişim sağlandı)

http://www.edebiyadvesanatakademisi.com/forummesaj/545kurk_mantolu_madonna_sabahattin_ali.html
(14.03.2016 tarihinde erişim sağlandı)

<https://ramazanbey.wordpress.com/2011/06/10/ramazan-seydaoglu%E2%80%99nunsirlerinde-ask-ve-yalnizlik-temasi/>
(24.03.2016 tarihinde erişim sağlandı.)

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt5/cilt5sayi20_pdf/1_dil_edebiyat/ilhan_nilufe_r.pdf (19.03.2016 tarihinde erişim sağlandı.)

<http://t24.com.tr/k24/yazi/yalnizliklarin-itirafi-kurk-mantolu-madonna,148>
(03.12.2015 erişim sağlandı)

